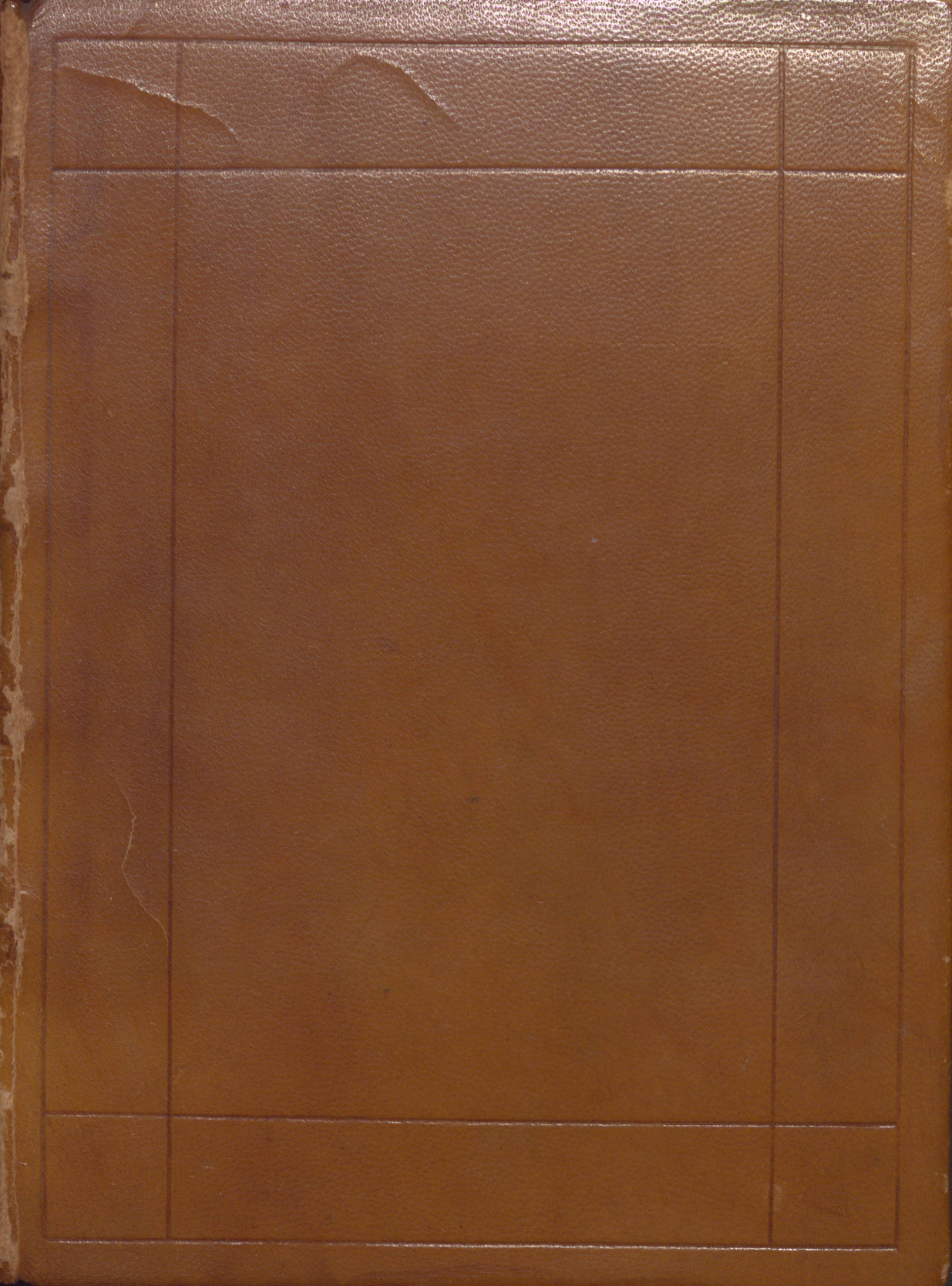

Inc. 376.

**Oratoriae artis Epitomata: Siue Quae ad consumma-
tū spectant Oratorem: ex antiquo Rhetorū gymnasio
dicendi: scribendiq; breues rationes: Nec nō & aptus
optimo cuiq; viro titulus: Insup & p̄q̄facilis memorie
artis mod⁹ Jacobi Publicij Florentini lucubratione
in lucem editus: Foelici numine Inchoat.**

**Oratoriae institutiones: ex veterū instituto: per Jaco-
bum Publicium: ad Lyrillum caesarem faustissimum
delectae.**

N quis: id operis diligens examina-
tor inspiciat: hoc mente secū facile
cogitabit: q̄ (vt M^{ar}ci tullij Licer-
onis oratorū principib⁹ om̄a/
tissimis vti videamur) non parū in
se habet fructus: copia dicendi & co-
moditas orationis: Si recta intelli-
gentia ac determinata animi mode-
ratione gubernetur. Quas ob res
illa quē ceteri inanis arrogantie cā
sibi assumpsere relinquimus. Nam

illi ne parū multa scisse viderentur: ea conquesti sūt: quē nihil atti-
nebant: vt ars difficilior cognitu putaret. Nos vero ea quē ad rati-
onem dicendi pertinere videbant sumpsimus: Non enim spe quē/
stus aut gloria moti: ad scribendū venimus. Sed vt industria no-
stra studiosorū voluntatibus morā geram⁹. Nūc ne nimium lon-
ga sūmatur oratio: de re dicere incipiemus. Si id vnum et te Lyril-
lum: & studiosos ceteros monuerim⁹: artem sine assiduitate. dicen-
dis nō multū iuuare: vt intelligat hanc rationē preceptionis ad ex-
ercitationem comodari oportere. Itaq; breui hac oratione multa
vlt necessaria: quē a M^{ar}co Licerone: quē precipue in hoc opere
imitamur: necnō a Fabio maximo Quintiliano exerpsum⁹: com/

plexi sumus. Que si tu cyrille et quilibet illis eruditus exercitatio /
 ni accomodauerit: plurimū in arte dicendi se profecisse intelliger.
 Preterea ne rethorices dignitatē et excellentiā silērio preteream?
 Marcī ciceronis testimonium afferamus: in primo de oratore ita
 inquentis. Quid est enim tam admirabile q̄ ex infinita multitu /
 dine hominū unum existere: qui id quod omnibus natura da /
 tum sit vel solus vel cum perpauca facere possit: Aut tam locu /
 dum cognitu atq; auditu q̄ ex sapientibus sententijs: grauibsq;
 verbis: exornata oratio atq; polita. Aut quid esse potest in octo io /
 cundius: q̄ sermo facetus et nulla in re rudis. hoc enim prestam?
 vel maxime feris q̄ colloquimur inter nos: et q̄ exprimere inter
 nos sensata possum?
 Ob quam rem quis hoc iure miretur sum /
 meq; in eo laborandū esse arbitret: vt quo vno homines maxime
 bestiis prestent: in hoc hominib? ipsis antecellat: arte et vīu qui o /
 mnium magistrorū precepta superat. ac ne plura que pene sūt in /
 numerabilia cōseciemur breui comprehendam?. Sic enim statui /
 mus perfecti oratoris moderatione et sapientia non solū ipsius dī /
 gnitatem sed et priuatorū et plurimorū et vniuersę reipub. salutem
 maxime contineri. Sed nunc instituti nostri sumamus initium.

Ocraticū Eueratē bene appositęq;
 dicere Rhetoricā: pontificij vero ci /
 uilīsq; iuris interpretes. Oratricē dya /
 lecticā dixisse: locuples: papiri? au /
 ctor est. Est enī ciuilis sciētię pars
 qua cum assensione auditorū scōm /
 mores et instituta patrię bene p viri /
 bus dicemus. Inficiali nāq;: cōcio /
 nali: sanctionaliq; statu forenses: pu /
 blicęq; causę bene in ciuilibus que /
 tionibus dicendo comprobantur.

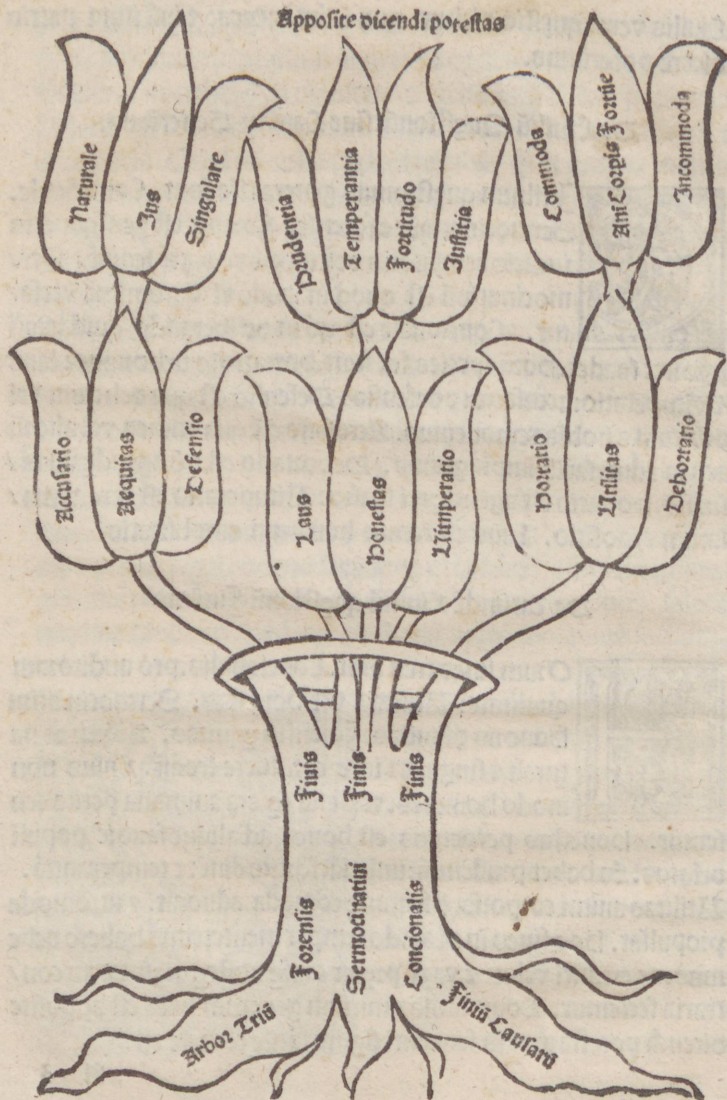
Ciuilis uero questio dicitur: cum scdm mores: z instituta patris
dicere poterimus.

De Ciuiliū Questionū: siue Causarū Generibus.

Ciuilium questionum genera tria sunt. Concionalē.
Sermocinatiuū: z forense. Forense est gen^o quod in
iudicio accusatoris defensorisue partē sequit̃. Ser/
mocinatiuū est quod in laudē v^l ignomiā uersa/
tur. Concionalē est qđ in deliberando quid sequi
oportet suadet. horū species sex sunt. hortatio: z debortatio: laus
z vituperatio: accusatio: z defensio. Defensio est qua delictum vel
debitum a nobis remouemus. Accusatio est qua crimen vel alienū
ses in aduersariū impingimus. Debortatio est nō agendę rei di/
suasio. hortatio est agendę rei suasio. Vituperatio est rerum ma/
larum expositio. Laus est rerum bonarum amplificatio.

De earundē Ciuiliū questionū finibus.

Horum fines tres sunt. Concionalis. pro auditorum
qualitate: Utilitas vel honestas. Sermocin atiq̃
honoris dignitas. Forensis equitas. Aequitas na/
turali z singulari iure confluere credit̃. Cuius non
modo homines. v^{ez} etiā cetera animalia perita cen/
sentur. honestas perpetuus est honor ad aliquē fauore populī
delatus. Ea habet prudentiā: iusticiā: fortitudinē: z temperantiā.
Utilitas animi corporis z fortunę comoda aduocat. z incomoda
propulsat. hos fines in dicendo semper mentetenus habere debe/
mus: ne erratici veluti z vagi p̃ter causę nostrę dignitatem con/
traria sectemur. Communis omnium generum finis est apposite
dicendi potestas: vt in sequenti figura facile cernere est.

De Civilium questionum elementis et partibus.

Civilium questionum elementa et partes: sine quibus orator nullus merito dici debet: tres sunt. Inuentio scilicet: Dispositio: et Elocutio. Dne reliquarum facultatum communes et a natura partim contributę. Memoria videlicet: et Pronunciatio. Inuentio autem et Elocutio sola arte percipiunt. Inuentio est verborum: et rerum apta negocijs excogitatio. Dispositio est bonum condecens collocatio. Elocutio eorundem est venusta exornatio.

Hec Natura: Preceptis imitatione: et Exercitatione facile consequemur. Natura est ingenerata vis: et una cum anima cuius donata dispositio. Preceptio est recta agendi ratio. Imitatio est emulatio quedam ad bene appositę dicendum. Exercitatio est iugis vice di consuetudo.

Inuentionis in suas partes diuisio
civilium questionum parte prima.

Inuentio: in quattuor potissimas Orationis partes resolvitur: in Exordium. Narrationem. Confirmationem et Conclusionem. Partitio enim: que prope narrationem per expositionem: vel enumerationem ponit: et Confutatio confirmationis membra sunt: Sine his enim confirmationem nullam vim habere certum est: Exordium est quo auditoris animus priusquam rem nouerit ad causam preparat. Narratio est idonea rerum expositio. Confirmatio est distincta locorum comprobatio. Conclusio est principalium locorum complexio.

De Civilium questionum Qualitatibus.

Civilium questionum qualitas quadripartita est. Anceps enim: admirabilis: honesta: humilisque esse potest. Anceps (i quo principium a benivolentia ducimur) de turpi honestisq; comixtum est: ut fortiter facienti uxorem vicini tradere.

Admirabile: insinuatione gaudens: est quod sine infamia defendi nequit: vt Sextū aduersum lucretiā defendi. honestum (satis per se apud bonos viros valens) dicitur: cū laude res agitur. Humile (attentum auditorē requirens) est cū perparui res agitur. Letetur: quoniā in cōtione nōnunq̃ & omnigenū hominū corona dicendū est: Si quando exordiri volumus: honestatē rei vel breuibus quid dicturi sumus exponemus: Sin apud bonos viros dicemus: valida locorum comprobatione: testium: scripturę & legis assertione vtamur.

De Principio & insinuatione: partibus exordioꝝ.

Exordiu: in principiu: & in insinuationē diuiditur. In Principio clara beniuolentię captatio: In Insinuatione surrepens: & occulta indaganda est. Cū causę turpitudine inest: aut cum auditor est infestus: p̃suaſus ṽl defessus: rem pro re: & hominē qui diligit: pro eo qui ledit ponemus. Cū enī inuidiose: res: causę & personę erūt: ad alias confugere oratoriū est.

De Beniuolentię captatione.

Um sola Beniuolentię captatione: principiu: & insinuatō discrepent: qua ratione eam elicere possimus docendū est. Quinq̃ autē e locis deducitur a persona scilicet: litigatoris: actoris: iudicis: aduersarij: & ab ipsa re. A q̃ beniuolentiā trahemus: Si partib⁹ iuris: rem nostrā equam: aduersarioꝝ iniquā ostendem⁹. Ab aduersarioꝝ persona beniuolum efficiemus auditorē: Si eos in odiū in inuidiam: in contemptiōē adducemus. In odium rapiemus Si turpes. ac nocentes exponemus. In inuidiā trahemus: Si potentes factiosos: nobilesq; dicemus: & his rebus magis q̃ veritate eos confisos aperiem⁹. In contemptiōē si humiles: abiectos: desides: ignauos: incertes: secordesq; demonstrabimus. Auditorē

conciliabimus nobis: Si laudē eius ad vtilitatē causę nostre scōm
mores ipsius: vt lenis: asper: iocundus: tristis: &c sit conuertemus.

Ab actoris persona: Si pauca pro meritis de se ipso dicet: Nec
aduocati officiū: sed testis studiū & rei publicę causam se agere si/
gnificabit. A persona litigatoris beniuolentiā trahamus: Si qua/
lis in alios fuerit demonstrabimus: incomoda proferemus: Sexū
etatem: conditionemq; aperiemus.

De Docilitate & attentione captanda.

Es Magnę: admirabiles: inaudire: nouę: de quib?
nos verba facturos dicemus: vel ad religionē: rem
publicā priuatamq; spectantes: docilem: attentūq;
auditorē: Si etiam: vt animaduertat: orabimus:
facient.

De exordioꝝ virijs: & quando exordio supersedendū sit.

Exordium: quo pluribus in causis nulla vel leui com
mutatione vti possumus: vel quod nimium longū
separatum: ac nimū ornatum: vitiosum est. Eo su/
persedendum ducimus: cum causa turpis: auditor:
suasus vel defessus erit: Insinuatione tamen vti po
terimus: aliter atq; parati fuerimus firmissimis aduersariorum ar
gumentis primum nos responsuros dicemus: ac irrisione fessum
auditorē recreabim⁹. Natura vērō: occasio: locus: tempusq; sen/
tentia: persona: continentia cachinni: ridiculum ridiculo: ac men/
daciū mendacio notare: risum liberalem excitat.

De Elementis & legibus exordiorum.

Exordium non e personis & causis: sed earū adiunctis
in expositionem: rationem: comprobationē: ac illa/
tionem deduci solet. Personis vērō adiuncta dicunt
affinitates: amicitie: regiones: ciuitates: pꝛcepto/
res: disciplinę: & artes. Adiuncta causę dicunt: tem/

pus: habitus: opinio: fama: rerum: expectatio: vulgi. Ad poten-
tissimas vero questiones auditorem in exordijs causę prepara-
binus.

De Narratione inuentionis parte Secunda.

Narrationum genera tria sunt. Unum quod in iudi-
cio Scdm re gesta. Tertiu exercitio cōprobat.

Narratio exercitativa

Exercitativa negotiorum: et personarū est. Negocia
vero argumenta: historie: vel fabule dicuntur. Fa-
bula nil veritati consonū habet. Argumentū verita-
ti consonū esse debet. Historia rerū verarū ē. Nar-
ratio psonis attributa: Diversos: gratū: cōditionū:
sexuūq; affectus: referre debet. Historica narratō

Reis erit narratio: nō que minus: scz que nō plus
q̄ ad suadendum expediat dicit: Que factum esse
non quemadmodū factum sit generaliter exponens
quod etiam non dictus est per ea que exposita sunt
intelligi possit. Apertam vero rerum gestarum: ordo: et expositio
reddat.

Narratio Judicialis

Narratio que ad veritatem pertinet: quid quoq; loco
prosit ostendere debet. Maxime probabilis esse po-
terit: Si que veritati inesse: et fidē facere solent: com-
plectetur. Si personarū dignitates: et causę factorum
extabunt: Si ad eorum qui egerint naturā: ad vulgi et eorum qui
audiet opinionē referent. Si occasione: ordine et probationū semi-
nib⁹ corroborant.

De elementis narrationis

Narratio a persona: causa: loco: et tempore initū du-
cet. Ea vel tota pro nobis: aut cōtra nos: aut ex his
composita erit. Pro nobis cū ratione. contra nos
sine ratione exponetur: et ante rem vel post rem: vel
a re ipsa pro nostre causę comodo incipere poterit.

mus. finem forensi eius initium questionis ostendet:

De Confirmatione Forensi. Inuentionis parte Tertia

Abunde satis hactenus dixisse video: que ratio enar-
randi: & exordiendi in causis civilibus secunda sit.
Nunc iam ad confirmationem forensium causarum
omnis preceptio conuertatur. Narratione igitur ex-
posita que nobis cum aduersariis conueniant: quid
in controuersia relinquatur: quibusq; locis quod intendimus pro-
bare velimus: sic ostendimus. Rem ab inuito domino subtrac-
ta esse: conuenit cum aduersariis: Furtum ne iam peculatū cōmissum
dicamus: id est in controuersia: Peculatus autē crimine reum te-
neri: tribus rebus hac luce clarius ostendam. Ad eam autē rem
comprobandā: cum nil eque ac status cognitio prosit: de eo prin-
cipio dicendū est.

De Statu siue Constitutione.

Est autē Cause Status: qui ex prima cōslictione na-
scitur: vt Legisti rem sacram: non legi. Utraq; iam
pars hic consistit ac stat: vnde & status dictus est.
Sunt autem status generales tres. Inficialis: cū sta-
tim quod obicitur negatur. Qualitatis cum factum
constat: sed facti qualitas ignoratur. Legalis cum e scripto con-
trouersia nascitur.

De Statu Inficiali: siue coniecturali.

Inficialis status: Argumenta rerū & personarū sunt.
Rerum comprobatio: Cause: Temporis: loci: Spa-
cij: Instrumenti: Occasionisq; dicitur: Persona-
rū: Genus: Natio: Patria: Sexus: Vita: etas: No-
men: Educatio: habitus: Fortuna: Condictio: Na-
tura: Victus: Studium: Affectio: ac consilium est.

De Statu qualitatibus:

Qualitatis status duobus modis comprobatur: cum partibus vel sine partibus iuris: factum asserimus. Iuris partes sunt due: Nature scilicet: et consuetudinibus: Nature ius est quod natura omnia animalia docuit. huius partes sunt observantia: vindicta: veritas: religio: et pietas. Pietas est per quam sanguine coniunctis: patrie: et benivolis: officium et diligens tribuitur cultus. Religio est que superioris cuiusdam nature (quam divinam vocant) ceremoniam affert. Veritas est per quam immutata ea: que sunt aut fuerunt aut futura sunt: dicuntur. Vindicta est qua omne quod obfuturum est: defendendo propulsatur. Observantia est per quam homines aliqua dignitate antecedentes: cultu quodam et honore dignantur. Consuetudinis ius est quod in morem: usus vulgusque vetustas approbatione produxit. Eius partes sunt par: factum: iudicatum: et lex. Par est quod in omnes equale est. Pactum est quod inter aliquos conuenit. Iudicatum est de quo sententia lata est. Lex ius est quod in eo scripto: quod populo expositum est ut obseruetur: continetur.

Sine partibus iuris qualitas: per concessionem: translationem: comparationem: remotionemque criminis comprobatur. Concessio est qua per deprecationem vel purgationem nobis ignosci postulamus. Purgatio necessitate: fortuna vel imprudentia: haud consulto: factum esse arguit. Deprecatio licet consulto factum constet: pro pristinis tamen beneficiis: comparatione: translatione: aut criminis remotione ignosci postulat: Deprecatione utemur: cum etsi consulto factum esse dicimus: tamen pro pristinis beneficiis ignosci nobis postulamus? Ea officiorum ratione: et rebus iudicatis ignoscendi causam querat: ut si plura aut maiora officia: quam maleficia videbuntur constare: Si nobilitate: officio: virtute se tuebitur: Si ea virtute: qua in se utendum dicit: in alios usus fuerit: Si alijs quoque fili in causa ignotum demonstrabimus: Si nulla ignominia iudex: si eum absoluerit: notabitur: Si

non nouum aut iniquum exemplū exteris aut posteris statuen⁹.
Fortuna: necessitate: et imprudentia querat: an culpa in eam ven/
tū sit: Quomodo vis illa vitari et leniri potuerit: Ediecturis que/
rem⁹: an quid contra facere potuerit expertus sit: nec fortuna aut
necessario: sed consulto factum demonstrabimus. Quod si fortuna
aut necessitate ad id venturū sit: an satis idoneā causę excusationē
asserre videat inquirimus. Qui motu animi se fugisse rationē edi/
cet: animi vitio nō imprudentia: necessitate: aut fortuna deliquisse
dicetur. Et ostendetur non satis presidij in fortune: necessitatis: et
imprudentie excusationē debere esse: hec probationū seminib⁹: lo/
co ratione: et tempore: in mediū adducto: dolo etiā gesta esse com/
probantur. Comparatione queretur: vtrum satius fuerit agere
id quod reus fecisse dicet: virū venustius: facilius: conducibilius:
An sibi ei rei vindicandę potestas fuerit. Remotione querat: is ne
in quem causa confert quantum ipse reus demonstrabit potuerit.
Quove modo honeste sine periculo resistere potuerit aperiemus:
an quod alieno inductu fecerit concedendū videat. Deinde conie/
cturis proprio cōsilio factum esse ostendemus. Tū que de fortuna
et necessitate dicta sunt ad comprobandū vel diluendū afferentur.
Translatione queratur: iure ne crimen in eū transferatur: an eque
magnum sit: atq; id quod reus fecisse dicatur: vtrum in ea re pec/
candum fuerit in qua alius ante peccarit. Oporteat ne de ea re iu/
diciū fieri: que in iudiciū non venerit. Accusator interrogabit
quid futurum sit: si ceteris idem concedatur: et rem: locum: tem/
pus: ad augendū minuendive criminis causa adducemus. Conces/
sione reus se et deliquisse dicet: et se purgationis partib⁹ leuare ni/
tetur. Aliud enim imprudenter: aliud necessario: aliud forte factū
esse demonstrare occupatus esse debet. De Statu legali.

Legalis status ratio: in sex partes distributa est. Scri-
ptum: et sententias: Obstantes leges: ambiguum:
translatione: ratiocinatione: et diffinitione. Scripti
et voluntatis controuersia est: cum scriptoris mens:
cum scripto ipso dissidet: ut lex ait Liberi parentes a-
lant: aut vinciantur. Cum non aluit infans: huiusmodi causa ori-
etur. Verum qui se scripto tutabitur. Commoditatem breuitatemque
scripti cum laude enodabit: quodque detestandum et periculosum sit
a scripto recedere. Exemplis: rationibus: et auctoritate euoluet.
Qui vero scriptoris voluntatem seruandam dicet: aduersarij scri-
ptum: cum partibus iuris alienum sit: improbabit: Iniquumque esse di-
cet: scriptum et litteras sequi: scriptoris autem mentem negligere.
Obstantibus legibus lis oritur: cum altera lex vetat: altera permit-
tit quippiam fieri: ut lex. Mulierem accusare non posse. et lex. Que-
ritur et morte filij prosequi cum se matrem probauerit ad ac-
cusationem admitti certum est. Sed in his considerandum an altera
melius: atque equius iubeat: vetet: vniat: permittat: quippiam fie-
ri: Obstantem legem deinde enodamus: etiamque ad nostre cause co-
modum: iuris partibus trabemus. Ex ambiguis oritur: cum in duas
aut plures sententias scriptum interpretari potest: ut Titius: heres
meus: scipronie uxori mee anulos decemque elegerit dato. Quod
in ambiguis: interpretabimur partibus iuris equum: aduersariorum
iniquum ostendemus. Ex translatione causa constat: cum aut quod
immutandum: quod indignum accusatore: iudicem: actionem:
aut tempus asserimus: ut non debes apud pretorem: sed apud co-
sulem fidei commissum petere: maior enim pretoria cognitione
summa est. Ex ratiocinatione controuersia constat: cum propria lex
non reperitur: et simili utemur. Cum enim de ea re nihil scriptum est
ratione pronunciandum ducimus. Qua queritur an quod in uno: in plu-
ribus: quod semel sepius: quod ante postea: quod in parte in toto
pronunciandum. Ex diffinitione causa constat: cum queritur: quo nomi-

ne factū appelletur: vt si rem priuatā c loco sacro sublegerit. Dif/
finitione querendū ē: furtū ne an sacrilegiū admissū dicamus: hec
omnia sepe decidunt: equis testibus: religioso incurrando: signis
tabulis: fama: ac questionibus. De testimonijs.

T frequens et prius necessarius testimonij usus: eo/
rum maxime attestacionib⁹ comprobatur: quib⁹ pre/
clarum genus: spectata auctoritas: egregia dignitas
preclara fama: mores: probitas: fides: conditio: for/
tuna: et grauitas: omnib⁹ exemplo et ornamēto ef/
se consuevit. Testes autem: aut voluntarij: aut electici creduntur.
Voluntarij: et timidus: incōstās: cupidus: milleq; passionib⁹ et af/
fectib⁹ prepedi⁹: refelletur. Multa igit de antea actis: insecutis: lo/
co: tempore et rei qualitate interrogabimus. Eosq; odio: gratia: pe/
cunia: precario illectas confirmabim⁹. Eius autem rei: numerus: et
testium qualitas: argumēto esse poterit. Si enim iureciuii compro/
batus numerus testiū decrit: paucitatem: nec vt spectatos testes ad/
mitteremus: Sed vt inconstantes: et cupidos his argumētis refelle/
mus. Si enim testis superabundabit factionē et conspirationē di/
cemus. Si humiles producent et abiecti: aut gratia: aut metu: aut
pecunia corrupti dicentur. Si potentes gratiam oportet incessere
Stultum crebris interrogationibus: et aduersus fidem suę attesta/
tionis vacillat: decipiem⁹. Iracundū vt cupide dicat: irrisione yro/
nia: vel conuicio concitabimus: Ambiciosum: maiorum proprijsq;
meritis: honore et gloria: inflammabim⁹. Prudens rationibus re/
futandus: vel aliquo urbano dicto refrigerandus est.

De iuristurandi veritate.

Regulare iuristurandi religionē excogitarunt maio/
res nostri: Maius enim ad decidendas lites reme/
dium habet et auctoritatē firmiorem: q̄ res iudicare.
Quod vel litigantiū pactione. vel iudicis auctori/
te litem exercentib⁹ tradit. Id autē rejicimus. offerimus. exigimus

recipimusqz. Receptorū se dicere nulla aduersariorum interpel/
latione improbū z suspitione plenū est: Paratus enī de causa sua
pronunciare irreligiose dicitur: nisi vita: fama: z morib⁹ se tucatur
Qui reijciat a multis contemni iurisiurandi religionē dicit: Num
enim Epicurus negaret deum rerum humanarum curam habere
Nec vlla harum passione affici. Qui defert modeste agit: cum cau/
se sue aduersariū iudicem facit. Qui defertur si iurāre nō vult: dicit
inuide ab aduersario queri: vt i qua causa vincere nō potest: que/
ri possit qui a causa cadere refugit iusiurandū nunquā deferat.

De Tabulis.

Abulas accusare z refellere ac scelus signatorum im/
probare consuetū ē. hic autem ignorantia allegabi/
mus: si aliquē signatorē defuisse dicemus. Aut prius
testatorē aut testem defunctū ostendemus.

De Signis

Ignis quāpluribus rem infectā factamqz cōproba/
bimus: his plus q̄ testibus credendū dicemus. Te/
stes enī: gratia: periculis: metu: Simultate se/
penuero corruptas ostendimus. Signa eo pacto
rem: vt gesta est: exponere comprobabim⁹. Aduer/
sarius e conuerso nihil esse exemplo ostendet: q̄ malignus inter/
pres signis z cōiecturis depernare nō possit. Si enī in loco admis/
si criminis deprehensus erubuerit: expaluerit: titubauerit: incon/
stanter locutus fuerit: conciderit: aliquid pollicitus fuerit: Conscia
maleficiorū hoc factum asserat: si nihil horum fecerit vsqz adco ad
maleficia premeditatū accessisse dicit: q̄ quortidiano vsu z cogi/
tatione confirmatus quid posset sibi accidere: nulla lese consen/
tie signa demonstrauerit: Quare sine testibus indignū esse signa
vim aliquā probationis habere.

De Rumore et fama.

Rumores primuli sermones in populo sine certo auctore dispersi dicuntur. Samā increbescentes. ⁊ iam adauctos: ac promulgatos rumores appellamus.

Qui rumoribus ⁊ fame fidem adhibendā dicit: publicum consensuz ciuitatis: ⁊ cōmune omnīū testimonium esse eam asserat: que nunq̄ ni subsit aliquid exoriri exemplis demonstrabitur. Qd si virtute clarus reus iam habitus fuerit. accusator facta non iniquam hominū existimationē spectandā asserat: Sermonē enim sine auctore dispersum: eam dicit: cui malignitas initiū: augmentū credulitas dederit: quod etiā innocentissimo cuiq; fraude in inimicorū accidere posse falsa vulgantiū exemplo demonstrabimus.

De Questionibus

Tormentis nullā fidem adhibendā dicemus: q̄ reuoluentiores alij alijs sunt in dolore: Quare considerandum est: quomō: ⁊ quis tortus sit: an credibilia dixerit: an constanter perseverauerit. Accusator maiores nostros tormentis: ⁊ cruciatu corporis dicit voluisse homines cogi: vt q̄ infamie: ⁊ mortis metu cōticescerēt: dolore facti cogere: vniūq; noxiij pena ceteris exemplū: ⁊ rationē bene beateq; viuēdi asserat: haud ab re igit̃ sanctissimarū legū interpretes questionī fidē nō semp nec tamē nunq̄ habendā statuere. Re enim fragilē ⁊ periculosa: que sepe veritatē fallat rati: qua ratione ordinē: qualitatē: modū: temp⁹: ⁊ personā considerandā esse censuerit. Si enī vnius criminis noxiij plurimi audiendi sunt a timidiore in dolore: ⁊ etate recētiore incipiendū ē. Nec in omī tamē causa nisi cū capitalia ⁊ atrociora maleficia: que nō aliter nisi tormētis expiorari possunt. Prius enī verisimilibus argumētis: probationūq; seminib⁹ scōm psonarū conditionē ad questionē deueniendū putant. Primo qualis vox accusati: sermo: constātia: trepidatio ⁊ opinio: finem questionī: cognitionis subtilitate asserre solet. Emeriti ⁊ veterani milites eminentissimo:q; viro: rum filij ⁊ pronepotes

questioni nō subiiciunt. Qui etiā sine accusatorib⁹ in custodiam
recepti sunt: questionib⁹ cogendi non censent. his igit^r similibusq³
locis forenses causas cōprobare: et infirmare consuetum est. Ser/
mocinatusq³: et cōcionales plurimis varijsq³ argumentationib⁹ spe
ctande vel refellende sunt: de quibus hinc principio ducto plene
perfecteq³ dicere incipimus.

De genere. Cōcionali et Sermocinatio:

Noniam bacten⁹ de primo genere civilū questionū
cōfirmatione: narratione: et exordio dictū est. De cō
cionali genere iam dicendū videt^r. Cui tamen pluri/
ma cū sermocinatio cōia sūt: De his vna dicimus
Quib⁹ vtrū potius: aut quid potissimū querit. Pri
mo enim an faciendū sit deliberare consuetum est. Qd^o si due res
vna intercitant quid potius sectandū: et ex plurimis in disquisitio
ne concionis incidētibus: quid potissimū fugiendū sequendumve
sit hortari: debortari ve: de honesti vtilis et tuti ratione consueui/
mus. Tutū in vim: et dolū diuidit: que p^r cōmoda: et incōmoda a/
nimi corporis et fortune cōprobant: honesta sola animi bonis id
ē virtute comprobant. Virtus autē est animi habitus nature mo/
do rationi consentane⁹. Habitus vero absoluta: et constans est ani
mi perfectio: que per frequētes et volūtarias operationes fit. Hui⁹
partes quattuor sunt. Prudētia: Iustitia: Fortitudo: Temperantia.
Est autē prudentia bonarū et malarū rerum: aut vtrarūq³ scientia.
Partes eius memoria qua que fuerunt anim⁹ repetit. Intelligen/
tia que sūt percipit. Prouidentia que ateq³ sit quod futurū est pre
videtur. Iustitia est animi habitus pro dignitate cuiq³ suū tri/
buens. Eius initium a natura profectum: legum metu: religione: et
cōsuetudine adauctū est. Nature lex ē qd^o quedam innata vis in/
seruit vt religionē: pietatem: gratiam: vindicationē: obseruantiam
et veritatem. Religio ē que superioris cuiusdam nature: quam vini
nam vocant: ceremoniā affert. Pietas est per quam sanguine con/

iunctis: patrie: et beniuolis: officium: et diligens tribuitur cultus.
 Gratia in qua amiciciarū: et officiorū alterius memoria: et alterius
 remunerandi volūtas continet. Indicatio est per quam vis: aut
 iniuria: et omne quod obfuturū est defendēdo propulsa. Obser/
 uantia est per quam homines aliqua dignitate antecedentes cultu
 quodā et honore dignantur. Veritas est per quam imutata ea que
 sūt: aut fuerunt: aut futura sunt dicunt. Consuetudine ius est qđ
 aut leuiter a natura tractū: aluit et mai⁹ fecit vsus: vt quod in mo/
 rem vetustas vulgi produxit: quod genus ē: Pactū: par: indicatiū
 Pactū est quod inter aliquos conuenit. Par quod in omnes equa
 bile est. Judicatū de quo sententia lata est. Lege ius est quod i eo
 scripto quod populo expositū est vt obseruetur cōtinetur. Fortitu
 do ē considerata periculorū susceptio: et laborū perperessio. Et par/
 tes: Magnificētia: fidētia: patientia: et perseuerantia. Magnificen
 tia est rerum magnarū: et excelsarum ampla mentis administratio.
 Fidentia est per quā magnis et honestis in rebus multum ipse ani
 mus in se fiducie certa cum spe collocat. Patientia est honesta/
 tis aut utilitatis causa: rerum arduarū et difficiliū volūtaria: et diu/
 turna possessio. Perseuerantia est in ratione bene considerata sta/
 bilis et perpetua permansio. Temperantia est rationis in libidinē
 atq; alios non rectos impetus animi firma: et moderata domina/
 tio. Eius partes Continentia: clementia: et modestia dicunt. Con/
 tinentia est per quā cupiditas consilij gubernatione regitur. Ele/
 mentia est per quā animus temere in odiū alicuius concitatus: co
 mitate retinetur. Modestia ē per quā pudor honestus: charam et
 stabile comparat auctoritatē. Nunc vnde digressi sum⁹ ad utili/
 tatem reuertamur. Utilitas in ciuili deliberatiōe bipartita est. Sz
 multo maxima pars ad commodum corporis reuertitur. Quare uti
 litatis due partes videntur scilicet: Incolumitas: et Potentia.
 Incolumitas est salutis tuta: atq; integra conseruatio. Poten/
 tia ad sua conseruanda: et alterius obtinenda rerum facultas.

his igitur partibus ad diluendum vel comprobandum locos sum-
 mendos arbitramur. Laudes vero et vituperationes: ex his locis
 quos personis attributos. i. animi corporis et fortune dixim⁹. Le-
 terum animi bona iam exposita rem confirmare et confutare pore-
 rint. Fortune quoque comoda pro affectu mentis in laudem: vel i-
 gnominia trahent. Corporis autem comoda non natura: sed dili-
 gentia nostra parta: velocitate: viribus: forma: dignitate: membro-
 rumque proceritate et dispositione: vobis auxilio erunt. Comparatio-
 ne. item prestantium virorum laus preclara efficitur. Summe quoque
 res: aut magnitudine prestantes: aut novitate praeiungunt: aut genere
 ipso singulares: summam nobis laudem vendicabunt.

In Locionali demonstrationeque generis exordii et enarrandi ratio:

In his autem duobus generibus civilium questio-
 num. Principium a natura rei: auditorisque persona
 aut a re ipsa trahemus. Narratione vero a rebus ex-
 ternis: et animi tandem bonis exquirem⁹. Que locis
 superioribus caute confirmari vel dilui poterit.

De Argumentatione.

Locos ex arte comparatos argumento corroborabimus
 Est autem argumentum inuentum aliquod ex genere rem
 probabiliter aut necessario demonstrans. Omnis
 autem argumentatio: aut per appositionem: aut per in-
 ductionem: aut per ratiocinationem tractanda est.

Hoc est per plenam argumentationem per imperfectam ratiocinatio-
 nem: per imperfectam inductionem. Est autem inductio oratio que
 de rebus dubiis captat assensionem. Dicitur autem (ut Socraticis placet)
 imperfectum epiclerema sine medio orationem claudens: ut Socrates
 apud Xenophontem: et Aspasia usus est. Appositio evidens probatio di-
 citur: ut furtum factum ab eo qui in domo fuit. Ratiocinatio est oratio ex
 ipsa re aliquid probabile eliciens. Ea quicquid partita est. scilicet Expositio-
 ne: expositionis comprobatione: ratione comprobationis: Exornatione:

⁊ illatiōe vel cōplexione. Expositio ē qua sūmatim ostēdimus qđ
 sūmati probare volum⁹. Cōprobatio est cā que oñdit verū esse qđ
 intendim⁹. Ratio cōprobationis ē oratio rationē expositionis cor
 roborās. Exomatio est qua vtimur rei honestande vl collocuple
 tandē causa. Hec: Exemplo: simili: Reb⁹ indicatis: Amplificatio
 nib⁹ ⁊ exomationib⁹ cōstat. Cōplexio est que breuif concludens
 expedite partes argumētationis cōplectif. Verū si expositio pspi
 cua ē cōprobatiōe ⁊ ratiōe supsedem⁹. Ut Si sūmope sapiētia pe
 tenda ē: stulticia vitāda ē: vehemēf autē sapiētia petēda ē: ma
 ximo igitur ope stulticia vitanda ē. Quod si causa parū locuples
 erit exomationē relinquemus. Vitia autē hec in expositiōe vi
 tanda sunt: ne qđ ab aliquo fit: ab omnib⁹ fieri dicamus. Neū qđ
 raro fit nunq̃ fieri ostēdam⁹: Neū aliquid rebus omittat: neū ad
 dat. Rationes nō cōuenientes expositioni vitiosē dicunt: que nō
 necessariē probabilesq; que idē dicūt quod in expositiōe dictū est
 vel alteri causē cōueniunt vitandē sunt. Omnis autē argumē
 tatio vel necessariā vel probabilis esse debet: Probabile id est qđ
 fere solet fieri: aut in opinione m̃i positiū est: Aut quod habet in se
 similitudinē quandā veri vel falsi: vt si mater est diligit filiū. Si
 militudo contrarijs ⁊ partib⁹ maxime spectatur. In cōtrarijs si
 his qui prudenter legerūt nō ignosci cōuenit. his qui necessario
 p̃fuerūt habere gratiā nō oportet. Ex parib⁹ talis ē: homo in
 doctus vt equus indomitus. Nā ille nec habetis: Nec hic rationi
 obtemperare vult. Omne probabile aut signū est: aut credibile:
 Signū dicimus cū sub aliquo sensu cadere potest: Credibile qđ
 sola opinione auditoris cōprobat⁹ vt nemo est qui nō liberos suos
 incolumes cupiat. Vel iudicato ascriit id est re auctoritate: aut iu
 dicio comprobata. Id trib⁹ in generibus spectat religioso. s. cōmu
 ni ⁊ approbato. Religiosū est qđ iurati legib⁹ iudicare. Cōmunē
 ē qđ omnes sequūt ⁊ probēt: vt maiorib⁹ natū assurgam⁹. Appro
 batū est qđ cū dubiū esset ⁊ quale haberi oportet: sua homines con

stituerunt auctoritate. Comparabile est quod i rebus diuersis si /
mitem aliquā rationē: imagine: collocatione: vel exemplo: cōtinet.
Imago est omnino demonstrans corporū aut naturarū similitudi /
nē. Collatio est oratio re cum re similitudine cōferens. Exemplū
rem auctoritate: aut casu alicui⁹ hominis: vel negocij firmat aut in
firmat: Necessaria argumentatio p cōplexionē: enumerationē: aut
simplicē conclusionē tractat. Cōplexio est in qua utrū cōcesseris re
prehendit: vt si improb⁹ ē cur vteris: Si prob⁹ cur accusas. Enu /
meratio est in qua plurib⁹ expositis. z ceteris ifirmatis vna relin /
quit: qui necessario confirmat. Cōclusio simplex ex necessaria cō
secutione conficit. vt Nos me hoc fecisse dicitis ego tunc trās mare
fui relinquit ergo vt nō mō nō feceri: sed ne quidē facere potueri
his igit⁹ similibusqz locis omnis necessaria z probabilis argumen
tatio elicienda est.

De Amplificatione z prima sua parte Lobortatione.

Amplificatio in Lobortationē: z cōquestionē diuidi
tur. Lobortatio est oratio auditoris animum ad
indignationem concitans. Primus locus sumit⁹ ab
auctoritate cū ostendit quantē cure ea res fuerit dijs
imortalib⁹: qui locus sumit⁹ ex Sortib⁹: oraculis: va
ticinijs respōsis: ostētis: prodigijs: regibus. sapiētissimis homini /
bus: senatu: populo: legū scriptorib⁹. Secundus ad quos pertineat
queve bona attingat: cōmemorat. Tertius. quid si idē omnib⁹ cō /
cedat: multos eiusdē audacię futuros exēplo aperiet. Quarto mul
tos expectare quid statuāt vt illius exemplo audaciores z impune
ad maleficia accedāt. Quinto ceteras res cōsilio etiā vbi acciderit
corrigi posse: hoc nisi provideat ne accidat: frustra auxilia implo /
rabin⁹. Sexto volūtario facinori haud veniā cōtribuendā: imprudē
tię nōnunq̃ cōcedi cōuenire. Septio maleficiū: tetrū: nephariū:
crudele: tirānicū: vi z manu gestū: ab equali: iure alienū ostēdem⁹.
Octauo ab immanissimis barbaris z bestiis remotissimū: cū factū vi

cetur in maiores natu: in hospites: i vicinos: in amicos: in eos q/
bus cū vitam egeris: in mortuos: claros: nobiles: honore vfos: in
eos qui neq; alienū ledere: neq; se defendere potuerūt. Nono cō/
paratione hoc atrocius demonstrat. Decimo que ante rem in re z
post rem sunt colligunt. Undecimo ostendimus ab eo factū a quo
si alius fecisset prohibendū erat. Duodecimo indignemur q; no/
bis priuū acciderit neq; ante alicui cōigerit. Tertiodecimo iniu/
rie cōtumeliā iunctā demonstrabim⁹. Quartodecimo oram⁹ q; au/
diūt: vt iniurias nostras ad res suas referāt. Quintodecimo dici/
mus inimicis etiā: z hostib⁹ nostris que nobis acciderint indigna
videri. De cōquestione amplificatiōis parte secunda.

Conquestio est oratio auditoris misericordiā captās
Prim⁹ loc⁹ est p que quib⁹ in bonis fuerint: z quib⁹
in malis sint ostēdit. Secundo in tēpora distribuit p
que quib⁹ in malis fuerint: z futuri sint cōsideratur.
Tertio carpitū vnūquodq; deplorat incōmodū vt i
morte filij: pueritię: delectatio: indoles: amor: solatium: educatio.
Quarto res turpes: humiles: z illiberales pferunt. Quito p̄ter
spem i miserijs demonstrat esse. Sexto p̄ter merita in luctu posi/
tū aperient⁹. Septimo oram⁹ vt de his q; chari sunt cū vos viderit
recordent. Octauo modū quo crimē admissū ē declarant. Nono
qđ oportnerit: nō esse factū: vt nō extremū spiritū ei⁹ accepi: nō se
pulchrū cōdidi. Decimo ad mutas. z exptes animi res oīo referet
Undecimo inopia: infirmitas: solitudo: demonstratur. Duodeci/
mo liberorū: aut parentū: aut sepeliendī corporis sui cōmendatio
sit. Tertiodecimo disunctio eius quo cū libētissime vixeris deplo/
ratur. Quartodecimo q; ab his quib⁹ minime cōueniat male tra/
ctemur. Quito decio humili z supplici orōne oram⁹: vt nostri mi/
sereant. Sextodecio nō nostra s; rei p. z eorū q; nobis chari sūt in/
cōmoda deploram⁹. Decioseptimo animū nostrū i alios miseri/
cordem: ampliū: excelsū: z patientē incōmodorū: significamus.

De Conclufione Inuentlonis: parte quarta & vltima.

Conclufio id est exitus: & determinatio totius orationis tripartita est. Nam constat enumeratione: indignatione: & conqueftione. Enumeratio est per quam colligimus: & ordine comonemus quibus de rebus verba fecerimus: In qua a confirmatione summem⁹ initium. De varie citabunt^r vt artificij fufpicionē: tediū & facietatē effugere: & memoriā reficere: quod artificiofius est: Et quid contra aduerfarium dixeris: quidve contra afferatur oftēdemus: vt cōfirmationis: & reprehēfionis iteratione memoria reintegret^r. Enumerare autem poterim⁹ ex noſtra perſona: Tum vero perſonā: aut rē aliquā inducere: vt quid quoquo loco dixeris admoncas. Tum etiā perſonā: aut rem aliquā inducere cui totā enumerationē cōdones. Alias autem argumētationes ſigillatim tranſire. Alias ad partiſionis ſingula genera referre. Alias ab auditoze quē deſideret quere^r. Alias hec facere per comparationē ſuarū & contrariarū argumētationū: In enumeratione autē id eligat quod erit grauiſſimū. In indignatione: & cōqueſtione animū auditoris: mitē miſericōrdemq;: aut aſperū et imitem oftēdemus. quo facilius ad indignationem: conqueſtionē corū animos exſulcitare poſſimus:

De Diſpoſitione civilium queſtionū parte ſecunda.

Superest vt de ſecūda parte rhetorice id ē de diſpoſitione dicam⁹. Ea eſt quę certo in loco inuenta dīgerit. Diſpoſitio quippe duplex ē. Altera nāq; artis p̄cepta: Altera caſū tēporis ſequit^r. Ut ſi a narratione: aut ab aliqua firma argumētatione. Vel ſi ſcōm principiū a cōfirmatione incipiam⁹: Cui narrationē ſi ratio poſtulat ſubdamus. Si cā noſtra magnā videbit^r habere difficul^tatē: vt nemo equo aio principiū audire poſſit: a narratiōe incipiemus: & ad principiū ſentētiā: ſi comodū videbit^r mox reuertemur. Si narratio parū pbabilis erit ab aliqua firma argumētatione ex/

ordiemur: In cōfirmatiōe z cōfutatione firmas argumentationes
tū mediocres nuperrime firmissimas adducen⁹. Quę autē ab in/
stitutione artis proficiunt partū orationis z argumētatiōis ordi/
nē seruabit. Partes item exordij: z singula quęq; mēbra huius ar/
tis ratione digeret.

De Elocutione civilium questionū parte tertia z vltima.

Verum nūc iā ad vltimā hui⁹ artis partē. i. elocutio/
nis pcepta hinc nos cōuertam⁹. Orationū characte/
res dicēdi: figurę ac formę tres sūt. Grauis. i. quę
etiā: materia: psonarū qualitate: graui z magna con/
structione numericis modulis: amplificationib⁹: z ex/
ornationib⁹ cōstat. Mediocris quę humiliora: nō in infima in/
serit. Attenuata quę vsq; ad puz z quortidianū descendit sermo/
nem: Quib⁹ generib⁹ elocutionū: materia: sentētijs: psonis: z flu/
mers etiā vates libros suos distinxere. Leterū proxima vitia vi/
tanda sūt Suffulta enī turgida: z dissoluta: z fluitans exanguis ac
arida oratio detestanda credit^r. Quę his rebus fugere poterimus
quę gravitatē: fidem: dignitatē orationi: Dignitate: Compositio/
ne: z Elegantia accomodare solent.

Elegantia: quę facit vt vnūquodq; purē z latine disci/
videat: In Latuitatē z Explanatione distributa est.
Latinitas sermonē prolatione z scriptura purū: con/
grua structura cōseruat. Barbarismū enī z soleo/
cismū vitare docet. Soleton verba consequenti vel
superiori: aut vtriq; non accomodat. Barbarissimū verbū vitiose
effert. Explanatio vsitatis verbis: z ppijs aptā z dilucidā reddit
orationem. Vsitata dīnuntur: quę quortidiano sermone: z trita do/
ctorum consuetudine noscuntur. Propria dicuntur: quę eius rei
verba sunt: aut esse possunt qua de loquimtr.

Compositio: ē que hyatu et traiectione vitatis omnes partes elocutionis eq̄les: et ppolitas facit. Que q̄dē cōpositō: nisi diligēt sit ab oratore obseruata omis pene splendor: vboꝝq; concinitas tota intereat ne/ cesse ē. Quid enī sine cōpositōe elegātia: aut vboꝝ sinapq; ordinatiōes valeant: nō satis intelligo. Sz qm̄ hec cōposi/ onis pars in tris apud oratores reppiat diuisa partes: ordinē: iun/ cturā: et numez In p̄mis iuncturā: quia circa litteras: cōsistit et syl/

labas: duxi expediendam. De Iunctura
In iunctura igit: que apta quedā: atq; concinna litte/ rarū syllabarūq; i contextu verboꝝ est collocatio: ab omni offensione aurīū procul remota: multa sunt vi/ tia fugienda: que a Socrate et a Theopompo sūmo studio sūt vitata: a Licerone aut et demosthene: nō nisi cum nimis frequent in orationē incidunt. Sepe etiā si modeste intercurrent: orationē nūc molliorē: nūc grauiorē efficiūt. Nā vt i saporib⁹ que/ dā interdū suauit amara sūt: sic in orōne aliqua asperitatis interfo/ nantia magis grata est. Unde si vel sententiaꝝ necessitas exigeret aut pūctis quibusdā cursus distingueretur vocaliū nec spiritu vno nec eodem proferretur: modo id raro et modesto fieret: non modo hoc non reprehendendū esset: sed quandoq; etiam laudandum.
¶ Primū igitur ex ordine p̄ceptū est tale. Lauendū esse: ne cre/ ber vocaliū concursus: qui biantem in consonā atq; insuauem ex/ primendi sonoritatē pareat: incidat in oratione: quod sit si p̄ce/ dens in vocali terminet dictio: et subsequens ab eadē aut alia inci/ piat vocali: quod maxime in A E et O vocalibus: quia maiorem ha/ bent sonum: erit euitandū. vt Amo amantē deum. Vestrām lau/ do amicitiam. Egredere ex domo aliena. Egredere ex vrbe elata. Vocales vero que magis exilem habent sonū: minorem faciunt biatū. vt honora illustres viros. Excolite virtuosos homines. Nō tamen magis inconcinne vocales sese recipiunt: q̄ si eodem cōcur

13
Et neque vocalis
gungus vultus

rant. Et Sollicita ansoniam Mariam. Elige egregios bellatores.
 Conueni irritantes ad discordiam ciues. Comu vnicum in castris
 extat. ¶ Secundū est præceptū: q̄ multarū similiter litterarū cō/
 cursiōem effugere debemus: quæ quandam vel legendo vel pro/
 nunciando difficultatē asferre vident. vt Jacob bonus et Job bea/
 tus: dei leges diligenter obseruauerunt. Dauid diuinos dedit psal/
 mos. Joseph fuit pharaonis interpres a fratribus facinorose vē/
 ditus. Animaduertat Titus tyrannus quæ perpetravit: et penitebit
 tandem tante tyrannitatis. Semiocaliū vero litterarū concursio
 nes præter .x. modicam videntur vel legendi vel pronunciandi dif/
 ficultatem asferre. vt Christum dominum nostrum maximum nos
 omnes homines summo opere debemus excolere. X vero quia dua
 rum in se litterarum vim et sonum complectit: difficilem ac hiantē
 in concursione videtur asferre pronunciationē. vt Charraginesii
 dux Xantippus trux: felix Xerxes: et virtutis lux Xenophon fuit.
 Similiter .x. et .s. ineptam pronunciationē reddunt. vt Deceptus
 Xerxes græciæ bellum intulit. Unde non solum in verbis diuisis:
 sed etiam in compositis .x. et .s. litterarū vitandus est concursus.
 Quare si forte accadat: vt hæc prepositio ex cum dictione ab s inci
 piente componat. s. littera de medio est abicienda: vt exurgo: ex/
 ulto et similia. Nec solum in his duabus litteris magna est asperi/
 tas: sed R etiam et I si crebre concurrant: iuncturā deformem cau
 sant. vt Nunc suauissime suadebat: nunc vero terribilis tutoribus
 suis satis grauis erat. Omnium itaq; litterarū siue vocalium siue con
 sonantium nimie concursiones vel assiduitates euitandæ sunt: quæ
 insuauem profecto sonoritatē reddere solent. ¶ Tertiū præceptū:
 Quod sillabarū similiter earundē et consimilium concursiones et ni/
 mie assiduitates sunt euitandæ: quoniā nō tā insuauē q̄ ineptā red
 dunt orationē. vt Lassiū curās custodire cōmunē commoditatē
 et ceteri etiam de re certa certantes Lesarem ceperunt. Item me
 mētis memoriæ modū ita iponā: vt meæ meditationis me minime

^{2m}
 vt militare hinc
 gnosus et hinc

^{3m}
 de gnosus illa
 band gnosus
 euitanda

peniteat. Itē Poetę potentiā ponentes in possibilibus et bone/
stis rebus laudantur. Itē Ciuitas quę a regibus regitur: regio a/
more foelix est. Similiter Ne idem sit dictionū immedicate se se/
quentiū exitus cauendum est. vt Illorum bellatorū ac imperatorū
fortuna laudatur: quorum probitas ciuium optimorū saluti inten/
ta est. Item Fortunatorū imperatorū optimorūq; rectorum vir/
tus magis q̃ fortuna laudatur. Similiē ne sequens dictio ab ea/
dem incipiat syllaba in qua p̃cedens terminatur perspicere. vt Ille
legit. Amor mortalis in te integer est. Quod quidem vitium non/
nulli Liceroni obiecerunt: sed hoc vitium non est attribuendum si
grauitatis causa fiat: nisi cum hoc dicendi genere crebro vtamur.

¶ Quartum p̃ceptum: q̃ etiam dictionum nimia concursio et as/
siduitas diligenter est euitanda. vt non est rationis ratio rationem
illi adhibere: qui in sententijs ferendis ratione non vtitur. Nemo
quidem ita eloquentie ignarus est: cuius animus non fastidio ali/
quo afficiatur si quod huiusmodi audierit: nisi ornatus causa: vt
repetitione: complexione: traductione: conduplicatione: continua/
tione et huiusmodi in orationem cadant. Dictionibus equideq; ex
omnibus gr̃maticę orationis partib⁹ sumptis vti debemus: lon/
gis: suauib⁹: dilucidis: sonātib⁹: electis: idoneis: cōmodis: p̃p̃rijs
aptis: cōcinnis: ṽsitatib⁹: vt oratio ita splēdēs: idonea: et resonans
ex ipsis efficiat: q̃ aliqua verborū obscuritas: aut oratiōis difficul/
tas in dicēdo nō cōmittat: quę vel auditorū aures vel legentiū ani/
mos aliquādo offendere possit. **¶** Quintū p̃ceptū: Quod nimia
verborū suspēcio et p̃lixitas in oratiōe est vitiosa: quę res tam etsi
in p̃hemijs interdū concedat: in ceteris tamē oratiōis partib⁹ rep̃/
bēdi solet. **¶** Sextū p̃ceptū: Qd̃ figura quę themasis dicit̃ in sim/
plicib⁹ nō vtamur: nec i cōpositis nisi i q̃b⁹ apud auctores id p̃mi/
sū sit: vt postea vō q̃ p̃ posteaq; vō. Inq; vicē: p̃ inicēq; septeq;
triones: pro septentrionesq;. satis boni viri officio fecit: p̃ satis/
fecit. Et quedā ad hūc modū a nobis diuidū propterea nō repre/

4th ¹¹ nimia
de dictionū g̃m̃
non p̃t diuidi

de nimia ṽbore
suppressione

de figura themas
non vitanda

benduntur: q̄ a summis poetis & oratoribus sunt recepta.

CSeptimum præceptū. hoc inter cum & tum refert: & tum dupli-
catum. vt multis locis adinonet Cicero: Qd ea particula oratio-
nis: cui hæc coniunctio cum antefertur: vel causam: vel concomitan-
tiam: vel id quod apertius est certiusve significat: vel temporis po-
ritatem: vel maiorum rerum dignitatē. Tum vero aut officium an-
tecedentis causæ: aut alternationē: aut rem minus notam: aut tem-
pore posteriorem importat: aut minore dignitatē ac momentū af-
fert: nisi aliquid sequatur: quod huic rationi aduersetur. vt potius
multo magis studiosius: & que sunt huiusmodi. Exemplum primi.
Cum tuo in me amore summo: tum beneficio semper tui memoriā
p̄ me feram. Exemplū secundi. Cum mutuo inter nos amore: tū
reipub. causa p̄petua rerum omnium societate deuincti sumus. Ex-
emplum tertij. Cū tuis in omnes beneficijs: tum voluntate in po-
sterum prona ad omnia viri officia pater patriæ iure optime dice-
ris. Exemplum quarti. Cum dicit temporis prioritatem. Cum oli-
in parentem pietatē insignē animaduertimus: tum in patriā non
minore studio futuram speramus. Exemplū quinti. Cum vitam p̄
tua salute: tum opes omnes profundere nunq̄ dubitabo. Quod
si tum in eadem oratione geminetur aut in diuersis: concomitan-
tiam sine differentia signat. vt Cicero tum natura: tum consuetudi-
ne ad omnes res honestas flammato studio rapiebat. Sepenume-
ro tamen nimia obeundi negocij opportuna celeritate oppressi: aut
occupationibus alijs distracti: aut parua adhibita diligentia: incō-
sulte in concursione & assiduitatem: vel litterarum: vel sillabarum
vel dictionū vel virarūq; incidimus. Quod etiam apud Ciceronē
cum eloquentiæ principem: tum etiam harū compositionis ratio-
num & præceptorū optimum artificē aliquando comperiemus: sed
tamen est curandū diligenter: & quoad fieri possit: vt ipsa concursi-
onis & nimia assiduitatis vitia declinemus.

*7ma
de cum et tum*

De Ordine.

Ordo est quedam verborum orationūq; inter se: vel naturalis vel artificialis dispositio. Circa quē obseruandū ē: et sit hoc octauū in ordine nostro p̄ceptū. Quod semper oratio crescat et augeatur: vt quod sequitur magis eo sit quod antecedit: vt Nobilis et egregius. V. Magnificus et illustris. Crudelis et immanis. Sur et sacrilegus. Augeri quidem vult oratio et insurgere: non minui. hoc verū cū verba ad eandē sint rem relata. Quod si ad diuersas: nullū admittit vitium: qui ab hac ordinis ratione discedit: vt cum alium sacri legum prius dixeris: alium dehinc furē appellas. Exaugende autem ac multiplicande orationis ratio: triplex reperitur apud oratores. Una que pertinet ad vnicā orationē multis verbis coadornata. Altera que ad plures multis ex partibus grāmaticę oratiōis amplificandis. Tertia que est accommodata epistolis et orationib; atq; ceteris oratorū dicendi rationibus: non solum verborū copia exaggerandis: verum etiā negocijs rerū locupletandis. Prima ergo coaugmentande orationis animaduersio est: vt in nostra oratiōe coacervemus: multa nomina substantiua v̄l propria vel appellatiua: aut etiam adiectiua: positiua: compatiua: et suplatiua: aut verba personalia aut impersonalia: aut participia in omnib; temporibus posita: aut gerundia vel supina: aut p̄nomina primitiua aut deriuatiua: aut aduerbia positiua compatiua et superlatiua: que dictiones huiusmodi ita gradatim collocent: vt alteram altera et aliam alia subsequat: que maiorem vim et efficaciorē vehementiā imponet: et orationis sententiā magis adauctā efficiet. Ut in hoc exemplo. Cum iustitiā eam ipsam apertissime constare videamus: ex q̄ oppida: ciuitates: prouincię: nationes: regna: atq; imperia gubernantur: conseruant: amplificant: omnem igitur cogitationem: diligentiam: actiones: fortunāq; nostras: nos deniq; totos libet exponere debem;: vt ea ipsa iuris equitas diligenter excolatur. De

8ma
Oratio semp
respat et augratur

Triplex ratio beam
p̄nde et multipli
cande orōis

1

secūda coangūerandę orātiōis specie exemplū tolle. v̄t Ego pro/
pter magnū Liceronis in me amorē: ⁊ propter insignes eius vir/
tutes: atq; propter magna ⁊ multa sua benemerita cum plurimū
diligō. Item Ego enim cum propter magnū Liceronis in me a/
morem: quem semper optimū fuisse cognoui: tum etiam sua erga
me benemerita: quę ab ipso quidē multa ⁊ magna recepi: cū pro/
fecto mirifice diligō. Ecce quomodo oratio p̄cedens ex relatiuis
interpositis multiplicatur. Sic enim ex omnibus orationis parti/
bus oratio multiplicari potest: Sed de omnibus ponere exempla:
item et de tertia augmentandę orationis specie: non tam prolixus
est q̄ laboriosum. De hoc autem relatiuorū exemplo ⁊ alijs oratio
num partibus: circa multiplicandas orationes: quomodo oportu/
ne concurrant in suis proprijs dicetur locis. Nonum p̄ceptū:
Quod dignitas rerum attendi debet ac nature: vt quę in eodem
genere dignitate nature p̄stant: ea minus dignis in oratione an
teferantur: vt viri feminis: ortus occasui: dies nocti: secunde res
aduersis: honestę turpibus. ⁊ multa ad hunc nature modum simi
lia: hoc verum cum aliqua verba sese immediate sequuntur:
Nihil enim impedit: si a se distantia fuerint: ⁊ in diuersa orationis
posita parte: aut ad diuersum tempus ordinēq; relata: quę mino
rem dignitatē habeant posse digniorib⁹ anteferri. vt in hoc exem
plo. Cum ingens agmen prius mulierū: de hinc viroꝝ in manus
hostium peruenisset: secuta est subito cunctis in rebus captiuitas.
Idem in separatis videri multo facilius est. Decimū p̄ceptū
Laudandum est ne verba in oratione ociosa sint: ne superuacua: ne
nihil agentia. quod viciū qui evitare vult: semp genus suę spe
ciei anteponet. vt Lactor ⁊ pollux: fratres gemini cū finitimis bel
lum gerebāt. Supuacue igit ⁊ inepte diceret gemini fratres. Nā cū
omēs gemini fratres sint: nihil op⁹ erat: cū gemini dixisset fratres
adiungere. ¶ Xj. Qd̄ verba reb⁹ de quib⁹ loquimur sint accomodata
ne plus minusve q̄ dignitas rei postulabit significare videantur:

2

9^m
vt digna nung
dignis in orone
anteferrant

10^m
Bomus in orone
suppedante
non

11^m

Nam qui agricolā illustrē: aut regem parvū inter laudandū appel/
lat: non mediocriter vicium incurrit: quoniā illic adiectivo amplio/
ri: hic angustiori q̄ rei natura poscat utatur. ¶ Duodecimus: Qd̄
non abutamur enius verbi significatione pro altero: in quib⁹ nul/
la similitudo reluceat. vt si fundū eruditū appelles: aut militē sine
armis instructum incedere ad bellum dicas. Opus itaqz erit pro/
pria significationem verborum a grammaticis repetere: et rerum
naturas consulere: quis ornatus rebus de quib⁹ sit accommodan/
dus. ¶ Decimum tertium: Qd̄ inter adiectivū et substantivum ali/
que interponant dictiones: que profecto ex omnibus partib⁹ grā/
maticę orationis comodissime summi possunt. vt Amplissimam.
¶ D. I. L. facultatem rationeqz dicendi ingenio studio atqz doctri/
na consecutus est. Item Summā equidē ¶ D. Baria leticiam suscepit
cum sibi ab angelo filium dei se pariturā nunciatū est. Item. Tam
multa legisti librorū volumina q̄ in virum tandem peritissimum
evasisti. Item. ¶ D. Bagnum supra vires onus desumpti: qui de reb⁹
divinis dicturus sum. Cavendū tamen ne nimium abinvicem se/
parentur: q̄ orationē obscuram faciant. vt in hoc exemplo. Nulla
satis probata apud cives suos virtus est. Non tamen semper cō/
tinuū esse videtur: q̄ adiectivū a substantivo intermediarius: si me/
liorem presertim sonoritātē habere videatur et continuo collocen/
tur. quod evenit potissimū: si adiectivū et substantivū in genitivo
positū: aliud adiectivū et substantivū cui subordinat: fuerit inter/
locatum. Aut cum adiectivū comparativū vna cū substantivo fue/
rit in genitivo positū. Aut cum aliquā magnā alicuius rei vehe/
mentiam importet. Et etiam aliquando adiectivū positivū vel su/
perlativū in omnibus casibus positū decenter cōtigue tractari po/
test. Sed potissimū participia omnis temporis cum in concomitā/
tia vel subsequētia continentur: sine intermeditatione collocari so/
lent. Exemplū de adiectivo et substantivo in genitivo posito. vt
eximia pristini nostri amoris magnitudo me vehemēter adhortat

12. mm

13. mm

De Adiectivo et
Substantivo

Cavendū ne ad
et inter nimium se
parentur. Non
semper continū Ma
intermediarius

Adiectivū comparativū

vt par mutui beneficij retributio a me tibi referatur. Item. Excel/
lens tue familie dignitas: et preclarus spectatq; virtutis splendor:
et exardescens fruende virtutis desiderium ad studiū te plurimum
incitare debent. Exemplum vbi adiectiuū comparatiuū cum sub/
stantiuo in genitiuo ponitur. vt neminem video callidioris inge/
nij: perspicacioris intelligentie: accuratioris exogitationis: ingenii
osioris scientie: studiosioris diligentie: amplioris doctrine: presta/
tioris eloquentie: q̄. Vñ. I. L. extitisse. Exemplū vbi magnā ve/
hementiā importat: quod contingit in ablatiuo. vt. Qui egregias
bonarum artium disciplinas summa voluntate: accuratissima con/
templatione: et quotidiano studio complexi sunt: eas quas exinde
sperarunt emolumentorū rationes faciliter consecuti fuerunt. Ex/
emplum vbi adiectiuū positiuum ponitur cum substantiuo in o/
mnibus casib⁹ sine intermediatōe. vt Marcus Aurelius vir of/
ficiosus et prudens: cuius virtus tantē est intelligentie: tantē inte/
gritatis: tantē constantie: tantēq; modestie: vt ei tanq̄ fido socio
et homini sapienti plurimū debeam. Illum igitur ad te proficiscen/
tem vt hominem rectum et ingeniosum artificem: ita tibi commen/
do vt meum affinem et gratum hominē. Nam et ego ipso claro ge/
nere nato: et insignibus moribus expolito: atq; alijs magnis virtu/
tibus prebito in omnibus meis negocijs familiariter fretus sum
Exemplum de adiectiuo superlatiuo. vt Lucius Crassus vir peritis/
simus: cui⁹ vt hominis integerrimi fides mihi explorata est: a me
plurimū diligitur. nam et sibi tanq̄ homini amicissimo et procura/
tori vigilantissimo rationes meas agendas libenter cōmittere so/
leo: nec vnq̄ ipsum optimum amicū derelinquam: quemadmodū
ego ipso Lucio Crasso viro officiosissimo vto: familiarissime: ita
etiam a te peto: vt causę sue tanq̄ si mea res ageretur: te maximo/
pere accomodare velis: quo gratus mihi nihil efficere poteris.
Exemplum vbi adiectiuū participia omnis temporis sine interme/
diatione ponuntur. vt Cum in Senatu causam tuā agere cepisses:

14ma

Ordines ab alijs sepius
q^m a sub^{is} magis
sunt

Item de Adj^{is} 40no

Comparatio
C^op^ono

De Adj^{is} rom^{is}
pope

De Relat^{is} sub^{is}
Amib^{is}

De particip^{is}

Salustio decernente: consulibus audientibus: prefectis legationi-
bus: ceteris magistratibus sanctoribus: senat^{us} est dimissus: obmis-
sis etiam alijs creandis magistratibus: Itaq^{ue} res in alium die de-
lata est: de qua quicquid actus fuerit te certiorum reddam. De-
cimumquartū preceptum. Quod orationes ab adiectiuis sepius
q^m a substantiuis incipere debeamus: et hoc a positiuis comparati-
uis et superlatiuis: simplicib^{us} et compositis. Item a relatiuis sub-
stantie et accidentis. Itē a participijs in ans vel in rus vel in dus
vel in tus desinentibus. Item a pronominibus primitiuis et deri-
uatiuis. de quibus omnibus exempla per ordinem sequuntur.
Exemplū de adiectiuis positiuis. Magnū ego a te beneficiū me re-
cepisse profiteor: pro quo vniuersam meam tibi operam desero.
Item Immortalia enim in me benemerita liberalissime profecta
sunt: que nulla vnq^{ue} mea debebit obliuio. Exemplū de compara-
tiuis. Maius mihi officiū prestare non potuisses: q^m illud quo tu
me hodierna die amicissime perornasti. Exemplū de superlati-
uis. Maximum profecto illud tuum erga me promeritū: quo ego
a te cumulatissime exornatus sum: reputo mihi summū summope-
regratissimū. Exemplum de adiectiuis compositis: vt permul-
ta: permagna: perclara: permaiora: perclariora: q^m maxima: q^m iocun-
dissima: q^m amplissima. Exemplū de relatiuis substantie. Qui ti-
bi ex me fructus debentur: cum idonea mihi facultas offeret^{ur}: eos
profecto q^m anteriores suscipies. Exemplū de relatiuis accidentis
Qualia enim ab alijs officia recepinus: talia plerumq^{ue} reddere so-
lemus. Exemplū de participio in ans. vt Inuigilantes virtutib^{us}
homines et bonarū artium studijs iugiter insudantes: maxima sem-
per sui beniuolentia prosecutus. Exemplum de participio in rus.
vt Daturum operam virtutibus Albertum nostrum q^m scribis: mi-
rum in modum gaudeo. Exemplū de participio in dus. vt Ex-
colendus ab omni hominum genere penitus est Elbustus: qui o/

mnum hominū est conditor: & bonorum elargitor. Exemplum
 de participio in tus. vt Consecutum se opera mea commoditates
 q̄ plurimas. Liceronē tibi rettulisse vehementer letor. Exemplū
 de pronomine primitiuo. Ego semper tibi amicissimus esse volui:
 quia tu me semper plurimum peramasti. Item. Vt quidem in a/
 micitia si aliquando experiri volueris: amicum profecto tibi com/
 peries optimum atq; paratissimū. Exemplū de pronomine de/
 riuatiuo. Vt quidem diligentia tibi semper futura est paratissi/
 ma: quia tuā in me beniuolentiā cognoui mibi semp q̄ promptissi/
 mā. Decimū quintū preceptum. Quāq; ab adiectiuo appposito
 vel supposito principium summere orationis commodissimum sit
 quia tamē aliquando accidit vt dictiones alię multipharie nō mi/
 nus in orationis principio optime iacere & pulchre resonare viden/
 tur: non incommodum visum est ab eis principium orationis cō/
 stitui posse: que profecto dictiones ex omni genere atq; manerie
 octo partium grammaticę orationis commodissime sumi potue/
 runt: vbi adiectiuationes non tibi commode succedent: quod per
 plura videre exempla pulchrum iudicabis. Exemplū de nomine
 proprio in principio orationis posito. Brutus quem in his tibi lit/
 teris commendo: cum mibi sit omnium amicissimus: tum etiam
 maximis est virtutibus exornatus. Exemplum de nomine appel/
 latiuo. homines enī illos quos duplices esse cognoui: vt vnum
 verbis dicant: alterum autem re sentiant: nisi ipsi aliqua probabili
 fortasse ratione ad hanc fictionem compellantur: apud me sem/
 per parū valere debere cōstitui. Exemplū de verbo actiuo. Ama/
 bo te semp atq; summope diligā: quoniā tu omia p me liberaliter
 effectisti. Exemplū de passiuo. Videor enī te videre cū tuas lego
 litteras: sed doleo cū appello: immerito a te negligens: cum scri/
 bendi facultatem non habuerim. Exemplū de verbo inter est. vt

De pronome p̄mi.

Orinatio

15.

Non adiectiuo
in p̄mi oratione p̄
vt te omī quī orō
p̄ndorom dictione
p̄mi p̄mi

De nomine p̄mi

appellatio

De verbo actiuo

passiuo

inter est

De verbo placuit

De Gerundio
Supino

De participio

De Adverbio

Interest plurimum viroꝝ prudentium internoscere. que ad eorũ
rempub. recte gubernandam pertinere videantur. Exemplum de
verbo placet et similibus. Placuit semper ac libuit maximopere
principibus sapientibus accuratissime perscrutari: quid superiori/
bus alijs principibus acciderit: ut suppeditet eis quid eueniet aut
eos agere oporteat. Exemplũ de gerundio. Agendum est assiduo
ut officiosum aliquid consequamur. Exemplũ de supino. Rela/
tu multorum nobis significatum est maximũ officiosum te virum
esse factum: quo plurimũ certe gaudemus. De participio supra
in proximo dictũ est pꝛcepto. Exemplum de pꝛepositione. Ad.
x. cal. M̃asij ad urbem cum venissem ut de multis ac varijs rebus
tecum cõmentarer: te reperire non potui. quas igitur res te coram
agere volebam: per litteras absens breuiter significabo. Item ex/
tra iocum sunt ea pꝛfecto que tibi scribo: que certe sunt a te dili/
gentissime considerata. Item. Post deum nostrum omnipoten
tem et parentes qui me genuerunt neminẽ habeo: quem magis te
diligam: magis excolem: magis obseruem: neq; maiori q̃ te beni/
uolentia complectar. Item vsq; quo spiritũ perducere potero non
cessabo me tibi gratissimum demonstrare. Item. Ab omnibus ho
minibus hi merito deridentur: qui clarissimas bonarum artium di/
sciplinas vilipendunt. Item. Eorũ te cum affuero ea tibi decla/
rabo: que et gratissima fore et cõmodissima tibi videbuntur. Itẽ. de
omnibus rebus que ad te pertinent: quasq; mihi curandas pꝛce/
pisti quid egerim ex his litteris cognosces: quas tibi Gasparinus
meo nomine consignauit. Exemplũ de aduerbio. heri litteras ad
te scripsi: hodie vero atq; nunc de te cogito: cras etiam meis te lit
teris visitabo: diligenterq; res tuas pertractabo: ut aliquando in/
telligas me semper et iam olim de tuis ornamentis et cõmodis ma/
ximopere cogitare. Item Verũ enimvero nisi tandem meliorem
viuendi constitutionẽ desumpseris: conspicio te maxima subiturũ
incõmoda. Itẽ. Forsitan parua hec incõmoda quib; impꝛesentiaꝝ

afficeris: in maximuz tibi emolumentuz in posteruz redundabunt. Itē Dix fere me contineo quin ad te aduolem: z ea tibi significē: que si feceris tibi plurimū conducent. Exemplum de interiectione. Heu mihi cur ego tuis omnibus incōmodis non affueri. nam maximis te profecto curis atqz molestijs fortasse liberaſsem. Itēz hem bone Iesu ita exoro vt nobis perpetuo sis adiumento. Item Pape ita ne se res habet vt narraſti Marce Tulli. Itē Atat quas huc noſtre reipu. futuras iminentes calamitates narrat Semprouius. Itēz. Uba ita ne ab his decipiendus ego ſemper ſum: quorum rationibus plurimuz me accomodare ſoleo. Exempluz de cōiunctione. Et tecum libenter adeſſem: z me tibi libentiſſime accomodarem: ſi imaginē meę atqz aſſiduę cogitationes ac occupatiōes hoc mihi permetterent. Item. Si in hoc meo negocio adiumentuz mihi tuuz preſtiteris: perficiā profecto qd te beneficiuz mihi preſtitiffe letaberis. Item. Igitur cum tu plurimuz mihi ſemper obſuiſti: noli expectare vt pro his tuis in me iniurijs debeaz magnis te meis beneficijs exornare. Item. Nunq̃ ullum fuit tempus in quo non maximaz atqz firmiſſimaz tuorum in me benemeritoruz memoriā continue complexus fuerim: pro quibus equidem iam tibi cumulate ſatiſfecifſem: ſi idoneam tibi ſatiſſaciendi facultatem mihi comparare potuiſſem. Item. An tibi ego vnq̃ nulla in re cōtradicturus ſim: qui te mihi ſemper omnibus in rebus q̃faciliſimū prebuiſti. Item. Saltem verbis te mihi cōmodare velis te obſecro: ſi re ipſa adiumento mihi eſſe non poſſis aut non velis. Et q̃ plurima ad hunc modum de omnibus partibus orationis poteris excogitare exempla. ¶ Decimūſextuz preceptū. Quod diſtributiuus z partitiuus nominib⁹ cōmodiſſime vti poſſumus: cū aut alicuius negocij partitionez quandaqz facere volumus: aut certaz aliquid animi determinationez declarare nitimur. De qua ratione hoc exempluz conſpicere potes. Quod. Latho z. L. Lodiuz a me

De Iunctione

De Cōiunctione

16^m
*De diſtributiuo et
partitiuo modis*

plurimuz diliguntur: neq; ehiꝫ iūerito eos maximi facio: Nam
tum alter mihi doctrinam ministrauerit: alter vero magnas mihi
rerum facultates prestiterit: non possum abduci quin cum alteriꝫ
virtute adactus sim: alterius autem copijs adiutus existam: alte
ri maxime debeam: alterum etiam admoduz diligam: quoruꝫ viro
magis gaudeam aut magis vti velim non facile diiudico. Prete
rea sepe numero euenire videmus: vt in comparatione reruz mul
taruz: aut aliud alio laudabilius vel turpius demonstrare: aut com
modius: aut deterius persuadere: aut iustius vel iniquius significa
re volumus: tunc comparatiua videntur omnino necessaria. De
quo hoc tibi exempluz trado. Si ex omnibus hominibus qui ma
ximam tibi beniuolentie coniunctionem profitentur. vnuꝫ tibi po
tissimuz adoptasti: qui dignitatem tuaz maximopere tueretur: ne
~~in~~ nem profecto cōmodiorem diligere potuisses: q̃ Pompeiuz:
cuius studium pro auctoritate tua collustranda tam maximū exti
tisse constat: vt neq; maiorem operam: neq; studiosiorem curam:
nec ardentiozem beniuolentiam: nec promptiorem quidem dilige
tiam quisquam prestare tibi potuisset. Insuper id quidem concin
num est: si in omni pene modo dicendi frequentemus superlatiua
nominalia vel participalia aut adverbialia. quod multis ex causis
a nobis fieri idoneum esse videtur. Nam cum in primis ipsa super
latiua propter magnam reruz resonantiam magis splendida red
dant orationem: tum etia efficiunt: vt dicentis sententia longe ve
rior 7 efficacior esse videatur. Preterea ipsa superlatiua dicēdi sti
lum reddunt magis amplū: magis longum: magis opimū. Quod
cum ita sit: apte satis superlatiua que vsui tuo se accōmodabūt ar
bitratu tuo pertractare potes. De quibus hoc exemplum tibi pa
tesfacio. Qd Antonio tam familiarissime semper fretus sum: tam
sūnopere eū diligam: vt ego summa cū ipso sim familiaritate cō
iunctus: non est profecto mi Lentule: q̃ vlla moueri debeas admi

ratione. nam cū is z summo mihi semper amore prestiterit: z vigi-
lantissimā pro rebus meis diligentiam declarauerit: z amplissimā
mihi libertatis beneficentiā patefecerit vt nullum summū homi-
nis amantissimi liberalissimiqz officiuqz pretermiserit: neqz vllum
maximuz pro salute mea periculū subterfugere voluerit: iniqum
esse duxi nisi ego etiam virum me sibi q̄gratissimū: z omnibus
suis cōmodis z ornamentis q̄promptissimū demonstrare. ¶ De
circumseptimū preceptuz est: Qd oratio frequenter obliqua sit: id
est a posterioribus in recta constructione incipiat: siue id quod ver-
bo supponit: verbum ipsū antecedit siue postponatur. Exemplū
primum. vt Neminem posse ad eloquentiam accedere Crassus inquit
nisi qui multarū rerum prius scientia instructus sit. Exempluz se-
cundi. hanc viam esse ad bene beateqz vincendum compendiorū
viam inquit. Socrates: vt tales simus quales iudicari apud alios
volumus. ¶ Decimumoctauū preceptum. Quoniā genitiuus in
oratione rhetorica sepenumero occurrit necessario tractand⁹: eius
igit pertractādi ratio erit diligēter cōsiderāda. Genitiu⁹ ergo pre-
postere collocet⁹: vt illis dictionib⁹ quib⁹ subordinatus ē preponat⁹
cōcinnā pfecto sonoritate iporat: z magno oratiōi clari⁹ intelligē-
di adiumento esse videat⁹. De quo hoc tibi exemplū describo. Lū Li-
ceronis scripta quoz innumerabiles constāt cōmoditatis oportuni-
tates: eos semp plurimū oblectarūt: quorū anim⁹ officiosis rebus
semp fuit exposit⁹. nō igit mirū ē: si ei⁹. Marc. T. volumia a me/
ipso accuratissimo quidē studio fuerit ptractata. Itē. Christi p̄cepta
q̄ diligēter obseruat: eternā gloriā optime psequant⁹. Itē Oratoris
p̄mi p̄cepta a multis maximope celebrant⁹. Ita datus casus in cō/
positiōe ornāde oratiōis p̄postere posit⁹ bonā reddit sonoritatē.
vt Christo qui se tradunt: optimam viuendi rationem eligunt.
Item. Maiori quidem cure dignitas tua mihi esse non potuisset:
cum aliud nihil dies noctesqz: q̄ de rationibus tuis exogitarem.

17ma
vt oratio frequenter obliqua
est

18ma
De Genitiuo capite

De Dativo

De Actio *manuscripta*

Decimumnonus præceptus. Quod casus temporales qui a ple-
risq; in ablatiuo casu collocari solebant: ab oratoribus in accusati-
uo consueuerunt tractari: vt et melior fieret resonantia: et efficacior
constaret oratio. Et q; hoc sit celeberrimū sequens videre potes
exemplum. Ego enim multos annos excogitauī qua ratione hoc
fieri posset: q; omnes christianorū principes atq; potestates: in-
iurijs: odijs: ac similitudinibus obmissis: tanta essent amoris chari-
tate coniuncti: vt ex omnibus ipsis tam validissimus fieret exer-
citus: q; ipsi maxima potentia freti: infidas gentes atq; barbaras
oppugnare possent: Que huiusmodi cogitatio mea: quia tam bo-
nesta et optabilis esse constat: non cessabo dies noctesq; mecum ani-
mo peruoluere: si quid fortasse conducibile ex hac re posset elici.
Quod si aliquando factum: aut constitutum esse videres: tunc virg
coniunctio (vt mihi video) molesta mihi accidere non posset:
Poterit similiter accusatiuus non temporalis: in cōpositione ora-
tionis præpostere poni. Ut. Christus qui vere diligunt: eorū ani-
mas eterne beatitudini consecrant. Itē. Studiosos equidez ho-
mines nitor imitari: vt virum me doctum reddere possim. *ut loq*
Vigesimus præceptum. Ablatiuus in concomitantia positus:
tum orationes plurimum dilucidare videtur: Tum etiam narra-
tionum breuitati potissimū est accommodatus: qui ablatiuus hu-
iusmodi: sepe numero deducitur: aut a nominib; proprijs homi-
num locorum et prouinciarū: aut ab appellatiuis nominibus et ver-
balibus et participijs: aut ab adiectiuis distributiujs: et ceteris eti-
am positiujs comparatiuis et superlatiuis: atq; pronominijs pri-
mitiuis et deriuatiuis coniunctis cum nominibus appellatiuis co-
gnominibus et verbalibus atq; participijs. De quibus hec pau-
ca exempla conspice. vt Superioribus iam paucis temporibus flo-
rente Roma Numā Pompilio rege: respublica tunc recte guber-
nabatur: Verum fluentibus annis. Lucio Silla et Lucio M. Ju-

De Ablatio *manuscripta*

rena consulibus: intercumbante Laio M^o Mario nouo consule desi/
 gnato: ciuilis discordia crudeliter insanire cepit: qua in longum ni/
 mis deducta comunis salus ciuitatis acerbissimum est passa de/
 trimentum. deinde paucis post annis potentioribus rerum poti/
 tis: dominante luxuria: nimia exorta iam ambitione: imperandi
 cupiditas conualescere cepit: sed auctore Licerone: sapientia in cō
 ueniendis magistratibus: et consilijs administrandis suffragante:
 respublica a direptionibus liberata est: expulso presertim. 2. La/
 thelina: et socijs oppressis. Item. Imperante Octauiano augusto:
 auctore deo patre: duce Iesu christo: adiunante spiritu sancto: in/
 tercedente virgine M^o Maria: fauentibus celoz constellationibus:
 omnibus etiam diuinis fatis consentientibus: salutifera claritatis
 lux diuinitus nobis exorta est: qua duce animas nostras rationi/
 bus mundane vite recte constitutis: eterne felicitati consecrare va/
 leamus. Item. Christo omnium bonorum amplissimo largitore qui
 gratiarum adiumenta petunt: vt recte id egerunt aliquando conse/
 qui poterunt. Item. Studiosis equidem virtis sedulo studio liben/
 ter vsus sum: vt illustratus eorum virtutibus exaggerari valeam.
 Vigessimumprius preceptum quod est generale circa nomen et
 omnes orationum partes: videlicet. Si substantiua nobis tractan/
 da contigerint siue propria siue appellatiua tam hominum q̃ mu/
 licum omnium animalium atq; locorum: rerumq; ceterarum tam ce/
 lestium q̃ terrestrium: diligenter inspicere et accurate considerare de/
 beamus: que sit illorum natura substantiuorum: que vis: que digni/
 tas: que prestantia: que nobis cum recte perspecta et prudenter co/
 gnita fuerint: ea nos faciliter admonebunt: vt substantiuis illis
 idoneas convenientes proprias comodas et condignas nominum
 vel participiorum adiectiuationes positivas compatinas siue su/
 perlatiuas adiungere debeamus: que recte et concinne et rei contra
 cte esse videantur: et etia substantiuis in genitiuo positis: que alijs

. 21^m
De Adiectiuationibus

etiam substantiuis in regimine subordinantur: addamus alia sub/
stantina que sibi cōmode et congrue addere valeamus. Addo etiā
q̃ alię cētere dictiones aliarū partium orationis eadeꝫ ratione vt
nomina vel participia debent esse rei de qua agitur conuenientes.
Que omnia vt clarius percipi possint in sequenti patent exemplo
Quoniā in. *M. T. Licerone summo et celeberrimo quidē oratore:*
tanta erat dicendi vis: eloquentię facultas: agendi ratio: tantęqꝫ ei
us cōstabāt oratiōis diuitię. vt sibi esset insitū a natura: q̃ in ipso
esset acutū ingenium: graues sententię: intenta memoria atqꝫ ge/
stus oratorius: omnia poterat animo percipere: memoria custodi/
re: reipub. administrare: et alia cētera gubernare. Erat etiā eius *Li*
ceronis: sapienter suū in rebus agendis consiliū explicare: mente
prouidere: oratione persuadere: auctoritate probare: qui etiam ami/
corum saluti consulebat: multorum insolentię resistebat: homini/
bus virtute p̃ditiis familiariter utebatur: bonos mirifice dilige/
bat: vitijs deditos odiose fugiebat: omnia etiam ipsius Liceronis
in reipub. prouisa prudenter: responsa acute: librata accurate: in/
cepta libenter: perfecta diligenter: gubernata moderates: acta con/
stanter: administrata sapienter esse constabant: Omnia p̃terea
benedicēdi p̃cepta: ab ipso callidissime animaduersa: verbis de/
signata: generibus illustrata: et partibus distributa fuerunt: omnes
deniqꝫ p̃stantes philosophię rationes: ad bene beatęqꝫ viuendā
optime pertinentes: ab eodem Lice. fuerunt prudentissime excogi/
tate: cōmodissime descriptę: et diuinitus illustratę. Ergo ipse Lice/
ro diuina prudentia instructus: excellēti ingenio p̃ditus: perspi/
cacissima animi fortitudine munitus: incredibili temperantia de/
coratus: maxima integritate conditus: singulari modestia illustra/
tus: integra fide insignitus: grauissima humanitate nobilitat⁹: cla/
rissimis moribus expolitus: omni recta viuendi institutiōe cumu/
latus: et ceteris p̃stantibus virtutibus exaggeratus: et huiusmo/

di summis excellentib⁹ diuinisq³ virtutibus eius: p omnes totius
orbis terrarū regiones atq³ partes: clarissimā nominis gloriam &
amplissimā virtutū exterminationē: sibi celeberrime comparauit.
¶ Vigesimali secundū pceptum est circa pronomina: Quoniā
pronomina & proprietatem quandā nominum subintelligunt: &
promptitudinē magnam important: & demonstrationē rerū & ani
morum. Et huiusmodi adiectiua esse constat: quę per se in multis
ac varijs dicendi generib⁹ locum habent. Ex quibus equidē pro/
nominibus quanq̃ multas in dicendo cōmodas rationes elicere
possemus: tamen aliquas video pter ceteras diligentius esse no
tandas. Una enī hęc ratio cōsiderāda est: q³ istis genitiuis quin/
q³ prouominū mei: tui: sui: nostri: & vestri minime vri debeamus:
nisi cum expressum substantiuū habere non videantur: qui profe
cto huiusmodi genitiui absq³ substantiuo expresse posito tunc re/
guntur ab huiusmodi adiectiuis: qui aut copiosam quandā abun
dantiam important: aut promptum amorem vel odium significāt
aut efficacem aliquam cupiditatē demonstrant: vt in hoc patet ex/
emplo. Cum Wlstanfredus Sonciensis fidei amore plenus: mei stu
diosissimus & tui amantissimus: cuius dignitatis ego sum magis
avidus q̃ sui affines: per meas tibi litteras cupiat se plurimū cō
mendari. ego autem amore sui maiora facerem: hoc a te peto: vt i/
pū Wlstanfredū tua benignitatis gratia recipias exorandū: hoc
tibi persuadens neminem te tui amantiozem esse habiturum. Al
tera est consideranda monitio: Qd hęc quinq³ derivatiua pnomi
na: meus: tuus: suus: noster & vester: quanq̃ p se constēt esse adie
ctiua: alia tū eis adiectiua sibi idonea addenda sūt: quę illoz adie
ctiuoz substantiua ita adiunēt: vt eoz substantiuoz prestatiā aut di
gnitatē aut āplitudinē, aut naturā aut pueniētiā magis demonstrēt
ac longe clarioz & magis pinctam orationis finem explicant. De
quo hoc te expedit exemplum. Optima enim mea erga te tuosq³

227)
De primis

omnes benivolentie coniunctio: et clarissime tue tuorumque virtutes ac etiam amplissima tua in me meosque benemerita efficiunt: ut officiosa nostra beneficiorum receptorum memoria: immortalibus nostris in nos officijs mutuo correspondere teneatur. Ex quibus quidem duabus considerationibus habes: quod pronomina primitiva atque derivatiua ad multiplicandas orationes plurimum valent: et commodè rhetoricam exaugent elocutionem. De quo etiam sequens tolle exemplum. Eximia equidem illa tue liberalitatis amplitudo: ex qua me plurimum exaggerasti: iure ipso a me depostulare videtur: ut non solum res omnes meas: sed etiam me ipsum totum pro omnibus tuis commodis et ornamentis exponere teneam. Preterea ex relatiuis substantie et accidentis: nostras aut multiplicare: aut continuare: aut variare commodissime orationes possumus: quæ licet orationes sine relativo proferri simpliciter possent: adiuncto tamen sibi relativo longe sunt copiosiores longeque apertiores. Possemus enim sine relatiuis nude ac simpliciter orationem in hunc explicare modum. Ego propter magnum Ciceronis in me amorem: et propter insignes eius virtutes: atque propter multa et magna sua benemerita eum plurimum diligo. Sed ex relatiuis substantie interpositis sic multiplicari potest. Ego enim cum propter magnum Ciceronis in me amorem: quem semper optimum fuisse cognoui: tum propter eius virtutes quas celeberrimas equidem et insignes esse conspicio: tum etiam sua erga me benemerita: quæ ab ipso multa quidem et magna recipi: enim profecto mirifice diligo. Itè sine relatiuis accidentis nude ac simpliciter sic dici posset. Cum Marcus Lato pro salute sue patrie multa quidem egerit: non igitur immerito ipsum bonum semper ciuem fuisse dicimus. Quæ oratio ex relatiuis accidentis sic multiplicatur: Cum talem Marcus Lato ratione reipublice. se ciuem semper prestitit: qualem benemeritè reipublice

*De Relatiuis substantive
et accidentis*

possidere desiderant: tantaq; benemerita in patriam suam contu-
 lerit: quanta rectus ciuis iure ipso conferre debet: totq; pro cōmu-
 ni salute pericula perpeſſus fuit: quot alius quinis solitus eſſet: su-
 ſtinere: non igitur immerito omnes Latonem ipſum bonum virū
 ⁊ optimum iudicare poſſunt. Relatiua etiā accidentis: vt ſunt ta-
 lis: tantus: tot: ⁊ his ſimilia: multiplicant orationes cum poſt il-
 las orationes ex huiſcemodi relatiuis confectas: neceſſario ſequa-
 tur illa coniunctio infinitans: vt vel q: aut ſua correſpondentia q
 lis: quantus: quot ⁊ ſimilia: que coniunctiones vel relatiua ſint al-
 terius ſequentis orationis principium: ⁊ ſint cauſa: q: aut vna alia
 oratio: aut plures etiā orationes ſubſequant. vt in his patet ex-
 emplis. Numa Pompilius Romanorū rex officioliſſimus: talem
 ſe reipub. gubernatorem preſtitit: tantū Romanę patrię adiunxit
 totq; Ro. ciuib; beneficia contulit: q: vniuerſa Romanorū pa-
 tria immortales ſibi gratias referre tenetur. Item Sir. enim Pom-
 peius tales a. M. Licerone patrociniꝝ fructus recepit: tantas eſt
 ex ipſo laudes conſecutus: totq; immortalibus eius beneficijs ex-
 aggregatus eſſe videtur: vt niſi ipſe Pompeius beneficiorum im-
 memor haberi velit: perpetua debeat ipſum Lice. benivolentia cō-
 plecti: ⁊ pari ſibi meritorū viciffitudine reſpondere. Simili etiā
 modo de relatiuis ſubſtantie exempla ſumere poſſes: que propter
 breuitatē nolo enarrare: ⁊ potuiſſem tot tibi dediſſe præcepta: quot
 conſpicis conſiderationes. ¶ Vigintiſimūtertium ergo præceptū ſi-
 militer circa pronomina ſume: videlicet Qd hoc relatiuum Qui
 que: quod: non conſtruatur immediate cū ſuo antecedente: ſed in-
 ter relatiuum ⁊ ſuum antecedens verbū interponatur aliquod. vt
 homines diligo qui paci ⁊ ſtudio vacant. alias: qui paci ⁊ ocio ſtu-
 dent. Licerō eloquentiſſimus fuit: qui ceteris in dicendo præſtitit
 Platonem omnes in primis laudant: qui rerum diuinariū cogni-
 tionē ante alios aperuit. Nonnunq; etiā ornatus cauſa relati-
 uum ſuo antecedenti præponitur. vt Quos in vrbe tumultus exci-

23
 De relatiuis vt mo
 adnoto

rasti: multarum seditionū principium ⁊ causa extiterunt. Simi /
 liter interdum a relatio incipimus orationem nullo antecedente
 expresso. vt Que tua humanitas est: maiorem beneficiorum ratio
 nem q̄ iniuriarum habebis. Que tua modestia est: ferenda equo
 animo contumeliam hanc indicabis. Nec solum in casu recto: sed
 in ablatiuo etiam hac dicendi ratione nonnunq̄ viri eloquentissi
 mi vsi sunt. vt: Qua animi prudentia semper extinisti nunq̄ dubi
 tatur: omnia te prudenter consultoq; facturū. Hoc autē relatiuū
 Is ea id immediate post suum antecedens collocetur. vt. P. Afri
 canus: is qui Chartaginem magna sperantem: leges Romanorū
 coegit accipere: omnes summos bellorum duces laude gloriaq; an
 tecessit. Vigesimoquartū preceptū Circa verba erit necessariū
 Animaduerti enim q̄ plurimum in compositione dilucidandi sit /
 li hoc preceptum esse diligenter obseruandū: vt fini orationis no
 stre verbum aliquod personale vel impersonale: siue finitum: siue
 infinitum: aut actionem aut passionem significans sit collocandū
 Nam quemadmodum vias faciens: cum multum ambulauerit di
 uersorium videat vbi itineris finem ⁊ quasi laboris sui terminum
 esse intelligit plurimū recreatur: ita etiam ex verbis in fine oratio
 nis terminatis: cum sententia illius totius orationis ante tacte a
 pertius explicetur: sit vt legentis animus meliori quidē intelligē
 tia acquiescat. Et si illud verborū longum fuerit aut plurimū reso
 nans: concinniozem profecto si in fine orationis terminatur: q̄ si
 in media aut alia orationis ipsius parte collocat: sonoritate pri
 uabit. de quibus exempla per ordinem videre pulchrū indicabis
 quibus scilicet modis: quibusq; rationibus ipsa verba siue singu
 la: siue plura in fine orationis collocentur. Exemplū vbi vnū ver
 bum finitum actionem significans vnice orationi inseruiens in fi
 ne orationis terminatur. vt Ego enī homines claris virtutibus
 p̄ditos tantopere diligo: vt nulla res tam maxima esse posset:
 quam non ego pro illis libenter perficerem. Exemplū vbi ver

24^m

De vrbis

bum finitum in fine positum: duabus inseruit dictionib⁹. vt Lau-
sam profecto meaz iam facilliter impetrassem: si amor: si gratitudo
in quibsdā hominibus extitisset. Exemplū vbi duabus oratio/
nibus verbū inseruit: vt ego quidem id semper egi: vt ⁊ me tibi a-
micissimam extitisse: ⁊ tuis omnibus me nunq̃ defuisse intellige-
res. Eodem quoq; modo verbū in fine positum: tribus: quatuor
vel pluribus siue dictionibus: siue orationibus posset accommoda-
ri. De pluribus dictionibus exemplū tolle. Nos cum prudentie
cum iusticie: cum temperantie inuigilauerimus: vitam equidē of-
ficiosam facilliter perducemus. De pluribus orationibus hoc sit ti-
bi exemplū. Miro: enim plurimū cur mihi aduerferis: cum ego
semper tibi plurimū inseruire: affinibus sedulo fauere: atq; ami-
cis tuis vehementissime opitulari studuerim. Exemplū vbi duo
verba finita: quorū quodlibet vnice orationi inseruiat in fine ora-
tionis configua terminantur. Ego enim rationes omnes: ex quib⁹
pro maximis tuis in me officijs merito tibi gratificari possim: ex-
quiro. Exemplum vbi tria verba finita: quorum singulū singule
orationi inseruiat in fine orationis terminatur. vt Quoniā ea qui-
dem ratione ad studiū scientiarū accessimus: vt bonarū artū vir-
tutem consequamur: vanda est igitur opera diligēs: ne ex ipsis stu-
dijs nisi postq̃ virtutē illam quā assequi desideram⁹: adepti fueri-
mus: recedam⁹. Exemplū vbi verba finita tria numero vnice ora-
tioni inseruiant in fine orationis collocant: quę sententiā cōfirma-
tiorē efficiāt. vt ego qdē tantope te diligo: colo: magnifico: q̃ totā
causā tuā libētissime suscepi: curam p̃feci. Pōt etiā ante verbū fi-
nitū vnū vel plura verba infinita collocari: vt supra ex aliquib⁹ ha-
bes exemplis. Et tria nūc tibi subnectere curabo: vt omēs enī ho-
mines q̃ recte viuere volūt: deū in p̃mis colere debēt: ⁊ diuina p̃ce-
pta seruare tenent. Itē. Singularia enim tua in me officia merito
efficiunt: vt habeam memoriā tue dignitatis: quam diligenter
obseruari studeo. Item Marcum enī Liceronē ex magna eius fa-

cultate tantū facere posse: q̄ meam causam eius vñtus opera ⁊ dili-
 gentia me assequi posse confido. Simili etiā per omnia ratione
 verba passionē significantia in fine orationis commode sunt collo-
 canda: De quibus pauca propter conformitatē actiuorum tibi ex-
 empla trado. vt illi profecto viri ab omnibus facillime diliguntur:
 quorum virtutes clarissime conspiciunt. Item Littere a te mihi se-
 penumero mittuntur: ex quibus omnes tue vite rationes optime
 declarantur. Item a nobis sepissime noua intelligunt: que cum de
 bono statu significantur: maxima profecto cum iocunditate audi-
 unt. Verba item neutralia: deponentia: cōmunia: impersonalia
 tam actiue: q̄ passiue vocis: ⁊ plura alia verba in fine oratiōis po-
 sita: elegantia reddere solent. / Exemplū de neutrali verbo. Est enī
 vtrorum bonorū atq; prudentum: vt omnibus faueant ⁊ inserviat
 nemini noceant: ⁊ officiosis rebus inuigilent. / Exemplū de depo-
nenti. vt tam rsi ob summas occupationes meas: vel frequenti fa-
 miliaritate nostra: vel litterarum visitatione minime vtor: tuorum
 tamen beneficiorū recordor: quorum nullis quidem temporib⁹ o-
 bliviscor. Exemplū de cōmuni. vt Prestantissimas bonarū artū
 disciplinas assidua studendi exercitatione complectaris: maximo-
 pere te hortor: quoniam he sunt ex quibus homines plurimū ve-
 nerant. / Exemplū de verbo impersonali actiue vocis. Ea me opi-
 nione atq; viuendi ratione spero fore: vt nunq̄ me pēteat. / Ex-
emplum de verbo impersonali passiue vocis. Vt sibi quidem cum
 nihil perscribas a nobis alienum esse factum in omnibus estimat
 ⁊ tuum remissum scribendi officium plurimū coarguitur: ⁊ vebe-
 menter etiam accusatur. Item Ab amicis equidē tuis itur quotti-
 die: venit: vigilatur: atq; contenditur: vt quo desideras perue-
 niatur. Exemplū vbi verba beneficit: malefit: satifit in fine oran-
de orationis cōmode terminantur: vt Tu vide q̄ magni inter nos
 interfit atq; referat: vbi enim affinis tuis atq; amicis pro suis
 in te officiis malefit: a nobis beniuolis nostris plurimum beneficit

De verbis Contra
 lity Dependentibus
 omnibus orationibus
 personalibus

De Dependentibus

De cōmuni

De Impersonali
 actiue vocis

de verbis infinitis

atq; semper cumulatissime satissit. Vigessimū quintū p̄ceptū
 est: q̄sicut verba finita in fine orationis posita: egregiā quandam
 habere resonantiā ⁊ gratiam afferre solere intelligentie terminatio
 nem constat: sic infinita etiā verba cum sint in fine p̄sertim orati
 onis cōmode collocata: legentiū aures admodū oblectant: ⁊ aper
 tā p̄fecto sententiārū ⁊ animoz explicatiōe rep̄sentāt: Anīm
 aduertat igitur qua ratione: quove ordine ipsa infinita persona/
 lia aut impersonalia: siue singula: siue bina: siue trina: vel p̄tigua: vel
 intermedia in fine orationis collocent: De quib⁹ hec pauca que se
 quunt̄ exempla dabo. Et primo sit exemplū de verbo infinito in
 fine posito: vnice orationi inseruienti. vt Si viri boni volumus es
 se: non debemus aliquid cōmittere: quod alijs hominibus nostra
 culpa possit obesse: Exemplū vbi duabus inseruit orationib⁹: vt
 cū hec p̄sens vitā humana admodū breuissima cōstet: ⁊ alia quā
 anima sequitur sit futura sempiterna: si anīmē nostrę consulū iri
 desideramus. vtilius est nobis a deo q̄ hominibus adamari. Ex
 emplū vbi duo verba infinita in fine posita duabus orationib⁹ in
 seruunt: vt cum tu semper diligentissimus extiteris: non solū salu
 tem meā: sed etiā omniū meorū incolumitatē velle querere: mihi
 ego etiā video: vllum non modo officiū: sed vllā etiā in tuos dili
 gentiā sine maxima culpa posse p̄terire. Exemplū vbi tria ver
 ba infinita in fine orationis contigue posita vnice orationi inser
 uunt: vt Cum nihil hominibus optatius euenire debeat q̄ diu/
 nam sibi gratiā velle posse comparare: certe vt eā homines sibi adi
 piscerentur omnia vellēt studere agere debere. Exemplū vbi plu
 ra verba infinita ab vno verbo finito dependēt: vt In sup̄iorib⁹ te
 litteris admonui: quid te agere oporteret: quid cōstituere: quid cu
 rare: quidve in omni ratiōe deliberare. Exemplū vbi verbū infini
 tū fore ab antiquo verbo suo suis quod nūc nō est in vsu: qd semp
 cōsequēs signat scz futurū esse: vt ⁊ nullo mō temp⁹ p̄sens signi
 ficare solet: in fine oratiōis cōmode collocat: vt Misere⁹ eni Lice.

26^m
De dictione longa
ante verbū in
fine orationis
ponenda

qui maximis a te officijs se exornatū esse profiteat̃ amplissimas tibi
gratias agit: desideratq; aliquādo fore: vt cumularissime tibi sa-
tisfaciat. id enim ager liberrissime: quoniam ipsum gratissimū esse co-
gnoni: hoc igit̃ exploratū habeas velim: Cicronē semp tuū esse fo-
re. Participia preterea: gerūdia: et supina i fine sūt oratiōis aptis-
sime poni possunt: Sed de his exempla videre poteris infra i p̃e-
cepto: vbi dicemus de participio. Vigésimū sextū p̃ceptū: Qd
ante verbū vel participiū in fine orationis collocatū p̃sepe aliqua
dictio lōga ponat̃: quę p̃lixa dictio preter egregiā illā sonoritātē
quā affert verbū vel participiū positū in fine: efficit etiā oratiōis
stilū magis extensū magisq; opimū. Quę dictiones ex omnib; par-
tibus grāmaticę orationis deduci possunt: de qua ratione pauca ti-
bi exempla proponā: reliqua tu facillime cōsiderabis. Exemplū
vbi nomē adiectiū superlatiū ante verbū in fine orationis ter-
minatū cōtigue locat̃: vt si bonarū artū disciplinis operā accuratissimā
adhibueris: fructus ex ipsis p̃amplissimos cōsequeris. Ex-
emplū vbi aduerbiū superlatiū iuxta verbū in fine orationis po-
nitur. vt Nullū enī agēdi aut cogitādi locū p̃termittēs res tuas
diligētissime curavi. Exemplū vbi participiū ante verbū cōtigue
locat̃: vt Quintū enim Gabiū ita pro dignitate tua vidi laborantē:
vt eum virū equidē diligentē existimē. Exemplū de gerūdio an-
te verbū collocato: vt Lū bonarū artū disciplinas necessarias esse
ad bene beateq; viuendū existimē: ea igit̃ ratione virtutib; a nobis
innigilandū est: vt dum ipsis recte fruemur aduersę fortune min⁹
succumbendū sit. Exemplū de supino iuxta verbū posito: vt ego
enim hac semp opinione ductus fui: vt in vero ingenio veraq; do-
ctrina plurimū dignitatis et emolumentū constitutū putem. Vigē-
simū septimū p̃ceptū est circa hoc verbum Sum es est: quod ita
verbū comodissimū esse cōstat et necessariū: vt in omnibus ei⁹ mo-
dis: temporibus: numeris et psonis tantas afferat oportunitates ad
multas et varias oratiōes in dicēdo p̃tractādas: vt omnium penē

27^m
De verbo Sum es
est

verborū pater z adininculū merito iudicari possit. Nā p̄terea tem
 pora verborū passionū: deponentiū: cōmuniū z neutrorū defecti/
 uorū: tū etiā infinita: participia: gerūdia: z supina: ipso verbo q̄se
 p̄ssime tantū indigēt: vt aliqñ ym suā cōmode q̄dē exprimere nō
 possent: nisi verbū ipsum Sum es ē: eis ipsis adininculē: z in ol
 oratiōis parte suā p̄staret adiuvamētū. Et omittēdo exempla in
 quibus dictio est: aliqñ pertinentiā iporat: aliquādo officiū signi/
 ficat: z aliqñ pprietatē demonstrat. Exemplū ponam⁹ vbi dictio: est
 post participiū in fine oratiōis cōmode locari solet: vt MZarc⁹ enī
 Brutus in causa nostra ita diligēs est: q̄ omēs p̄fecto ratiōes que
 nobis p̄desse possūt studiosissime p̄tractās est. Itē Tantā enī ope
 ram Quint⁹ horēsius eloquētiē studijs adhibetur⁹ ē: q̄ orator q̄/
 dē celeberrim⁹ propediē futurus est. Exemplū vbi dictio: est: post
 gerundiū collocat. vt Hoc a nobis diligēter observandū ē: vt bona
 rū artū studiū officiosissime a nobis pertractandū ē: aut studendi
 officiū enitēdū ē. Exemplū vbi dictio ē post supinū poni: vt Qd
 a te mihi mādātū ē studiosissime quidē p̄fectū ē. Itē hoc enī ē faci/
 le dictu: sed nō facile factū ē. Notavi etiā q̄ post infinitiū esse a/
 pte collocat participia oīuz tēporū: que z elegantē hnt p̄sonantiā:
 z grātā itelligētis terminationē relinquūt: vt hēc que sequūt exem
 pla declarāt vt Accuratissima illa quidē agēdi cura quā vidim⁹ Lu
 rionē p̄ te esse sustinentē: satis nos admonere videt⁹ vt ipsum Lu.
 in reb⁹ tuis iudicem⁹ esse diligentē. Itē Quid mihi de reb⁹ tuis cu
 randū mādasti velim tibi p̄suadeas id me libēter esse facturum. Et
 multa ad hūc modū similia exempla. ¶ Xviii. p̄ceptū. Quāq̄
 in rhetorica oratione struēda hoc sit p̄ceptū p̄ter cetera diligē/
 ter observandū: vt in fine oratiōis verbū aliquod collocet: qd ora
 tionem splendidā: p̄stantē: ac plurimū resonantē efficiat: p̄sepe
 tñ p̄tingit: vt verba illa que i oratōe cōcurrūt collocāda: aut brevia
 sint: aut parū efficacia: aut q̄si muta: aut paz resonātia: aut fuerint
 adiectiū aliq̄d z substantiū cōmode intersecātia: z alie mltie dictio/

128^m

Non plura verba
 sumo alia p̄ter
 in fine orationis
 collanda vt

nes:que vel longiores vel cōcinniores esse consent: in fine oratio
nis longe aptius videantur terminari: non erit incōmodum si a/
lias cōmodiores dictiones in fine orationis collocemus: quas eq/
den dictiones ex omnib⁹ partib⁹ grāmaticę oratiōis verbis et in/
teriectionib⁹ exceptis: vt in sequētib⁹ descriptis exemplis videre
potes: apte quidē desumere poteris. Exemplū de nomine pprio
in fine ornāde orationis terminato: vt Litteras tuas ad me detu/
lit Antonius: quas tuo nomine mihi assignādas: sibi cōsignauerat
M. Tulli⁹. Exemplū de appellatiuo: vt p̄clarissimas equidē vir
tutes adamarūt semp p̄stantissimi viri et officiosi homines. Ex
emplū de appellatiuis in tus et in tio terminatis que egregiā elo/
cutionis suauitatē efficiūt: vt tanta quidē erat Gasparini Barisij
pgamen⁹ in legēdo elocutiōis sonoras: et in cōmutando humani
tas: vt neminē vnq̄ offendere potuisset. illa eius dicēdi ac conuer/
sandi cōmunicatio: quoniā ex ei⁹ pnunciacione melle dulcior flue
bat oratio. Exemplū de nomine primitiuo in fine posito. Tua q̄/
dem erga me officia p̄petuo cōmemoratu digna id efficiūt: vt non
minus te diligā ac si mihi pprius esses frater. Exemplū de deri/
uatiuo. M. Jaxinope te semp adamabo: quoniā amore me sēp ob/
seruasti cōfraterno. Exemplū de compatiuo in fine posito. Non
potuissē in reb⁹ tuis fieri diligētior: p̄ quib⁹ equidē tantā adhi/
bui curā: vt nulla a me potuisset adhiberi maior. Exēplū de super/
latiuo. Omnib⁹ i reb⁹ sedulo me tibi compies paratissimū: quoniā
in omnib⁹ etiā meis cognoui te mihi semp obsequentissimū. Itēz
Pompeius vir in omnib⁹ rebus subtiliter considerādis fuit pru/
dentissim⁹. Item M. Junius hoc recepi a te suauissimū. Exempluz
vbi oratio in nomē aliquod egregiū et insigne terminatur: vt Que
ad me scribis sunt egregia: et hoc opep̄eciū laudat. Similiter lau
datur si oratio dictionē habeat vniuersalē negatiuā in fine: vt nul
lus et nemo. vel affirmatiuā: vt omnis et quilibet. Exemplū de ne
gatiua. Quē te magis diligā habeo neminē. Exemplū de affirma

tina. Que vir bon⁹ facit laudāt omnes. Exemplū de partitio no
mine in fine posito: vt horū que mihi proposuisti vellē neutrū: s;
tamē si elaborandū ē in alterutro: vt nobis omnino suscipiendū sit
altez: placet magis supius: cū presertim necessario corū a nobis in/
grediendū sit altez. Exemplū de pnomine primitiuo in fine ora
tionis posito: vt Qualis erga te semp extiteri ego: facili⁹ lōge po/
tes indicare tu: q̄ tibi psuadere poterit is ille: qui optie nostri con
uentioni plurimū studet esse detractū. Exemplū de pnomine de/
riuatiuo. Qm̄ tibi pmpressim⁹ atq; omnib⁹ i reb⁹ obsequētissim⁹
anim⁹ fuerit me⁹: hoc relinq̄a aio iudicandū tuo. Exēplū de par
ticipio i fine oratiōis terminato: vt Sū ppediē ad te vētur⁹ q̄ plu
ra tecū ad vtriusq; nostrū cōmoditatē p̄tinētia cōmentatur⁹. Ex/
emplū de gerūdio in fine posito. De tuis reb⁹ a me nullā pfecto
temp⁹ p̄termittit⁹ z agendi z cogitādi. Exemplū de supino: vt
Quātope te diligā esset pfecto p̄difficile dictu. De quoz partici/
piorz gerūdiōz z supinoz rōne: infra i p̄cepto de participijs dice/
mus lati⁹. Vidēda nūc sūt nōnulla de aduerbijs exempla in fine
ornāde oratiōis collocatis: Et primo de aduerbio tēporis. Scio te
mihi amicissimū fuisse semp. Itē. Ex amplissimis tuis vtutib⁹ ma
gnū te viz existimaui semp. Itē nunq̄ potui quicq̄ agere: quin tu
mihi fueris cōtrari⁹ semp. Exempluz de aduerbio loci. Optie co/
gnouisti me nō solū amicū tibi extitisse int⁹ z foris: sed etiā me tibi
defuisse nusquā: aut q̄cq̄ me tibi denegasse nusq̄. Exemplum
de aduerbio oprādi. Hanibal Romanū imperiuz plurimū defati/
gavit: q̄ Italiā nunq̄ attrigisset vtinā. Exemplū de aduerbio ne/
gādi. Multa enī mala nūz cōflata z agitata fuisse dicī: sed pluri/
muz gaudeo hoz te attrigisse nihil. Exemplū de aduerbio affirmā
di. Ita res ē vt nobis narraști pfecto. Exempluz de aduerbio du
bitandi. Que nobis futura dicebas fortasse nobis euenire possent
fortuitu. Exemplū de aduerbio iurādi. Nō faciā mediūfidi⁹ ne/
q; dicā hercle: que mihi probabiliter non videbunt. Exemplum de

*De Adverbio in
fine orationis vel
vnde et primo
vnde
Vnde*

*Optimū
Negandū*

Affirmandū

Negandū

aduerbio qualitat̃is. Tua ī me bñmerita nō solū retribuā singula /
tim: sed etiā tibi satisfaciā cumulatim ac multibpartā. Itē Quoniam
eo fato natus sum: z talē meā fortunā esse intelligo: vt nemo mibi
quicq̃ cōsulat: nisi quod in magnū suū emolimentū reducere ar /
bitror: cōstitui igit̃ meū velle deinceps viuere mecum. Itē. Tuas
litteras legi libenter: z audiui tabellariū diligēter: qui statū tuū mī
bī narrat ppolite atqz suauiter: z cōes etiā casus q̃ ferres fortiter z
moderate. Exempluz de aduerbio ordinis. Multa sum p litteras
meas tibi significatur⁹ deinceps z te semp amatur⁹ magna in te be
neficia collatur⁹ p̃terea: vñ meā in te voluntatē quē optima ē bñ
ficioꝝ loco suscipies iterea. Exemplū de aduerbio remissiuo. Cū
tantē mibi nō supeditēt facultates tibi satisfaciā paulatim: z qua
ratiōe id meli⁹ fieri possit pedetērim. Exemplū de aduerbio intē /
siuo. Exopto q̃ plurimū: vt ad me venias penit⁹ quod op⁹ ē oīno.
Exemplū de aduerbio similitudinis. Sicuti optima fide te admo /
nui: velim facias ita. Inter cetera autē aduerbia cōpatiuā z supla /
tiuā in fine oratiōis posita: concinnā faciūt sonoritatē. Exempluz
de aduerbio compatiuo. vt Qd̃ rogas vt negociū tuū curare velim
diligenti⁹: hoc tibi psuadeas velim: nulla quidē ratiōe agi potuisse
studiosius: nec curari amanti⁹. q̃ est actū: nec p̃fici accurati⁹. Ex /
emplū de aduerbio suplatiuo. Video enī te vitā agere prudentissi
me: cū oīa quē ad bñ viuendū pertinēat p̃scrutaris accuratissime:
atqz p̃sequeris diligentissime. Itē. Quē mibi mādasti confeci oīa
cumulatissime. Nūc ponenda sunt p̃positionū exempla. z primo
de p̃positione ante. vt Ex hoc maximo tuo ī me bñficio te pluri /
mum diligo: quod ex amplissimis tuis etiā virtutib⁹ fecerā multo
ante. Exemplū de p̃positione citra. Scribo frequenter amicis
nostris: quod non feceram multos annos citra. Exemplū de p̃ /
positione contra. Tanto enim omniū hominū consensu Licero ro
manorū consul creatus fuit: vt in ipso magistratu creando nemi /
nem habuerit contra. Exemplum de p̃positione ultra. Recepi

duas a te litteras ⁊ tres rationes nec ultra. Exemplum de prepo-
 sitione coram. Sed hec multa explicaturus sum apertius illo co-
 ram. Exemplum de prepositione clam. Que agere constitui ita
 probabilia esse constant: vt nihil sum facurus clam. Exemplum
 de prepositione palam. Omnia profecto que officiose recteq; sunt
 possunt omnibus significari palam. Postremo pauca vide de cō-
 iunctione exempla. Et primo de coniunctione approbatiua in fine
 orandę orationis terminata. ut Quod mihi mandasti diligenter
 perficiam: nam ita inuenisti quidem. Exemplum de coniunctio-
 ne collectiua: rationali: vel illatiua. Quid faciam ergo: deceptus
 sum igitur. Reliquum est itaq;: vt deinceps accuratissime mecum
 considerem. quibus credam: quosq; cauere debeam. Exemplum
 de coniunctione dubitatiua. Studebis ne: ocio marcessis ne. Ex-
 emplum de coniunctione diminutiua: Quod si tu ad me accedere
 non potes: litteras mihi tuas que de his rebus quas scire desidero
 me admoncant velim mitras saltem. Sui prolixior in hac quā cō-
 stitueram preceptione: sed multitudo exemplorum: ⁊ quidem do-
 mesticorum circa omnes grammaticę orationis partes inciden-
 tium: huiuscemodi in causa fuerunt prolixitatis. ¶ Vigessimus
 num preceptum. Quod verbo subiunctiuo interdum pro indicati-
 uo utamur. vt Illud a te velim: pro volo. Et iste est frequens ⁊ ele-
 gans apud oratores mos. Illud si feceris pro facies. Similiter fu-
 turo infiniti verbi in iri desinentis interdū pro presenti eiusdē uti-
 mur. vt factum iri: pro fieri: ⁊ hec est electissima preceptio: nemini
 dubium est. ¶ Trigessimū preceptum est circa multiplicandam ex
 verbis orationē. Nam quanq̃ verba siue in principio siue in me-
 dio siue in fine orationis collocata: tantā in dicendo oportunitatē
 habeāt vt ex vnico verbo oratio pfici possit ⁊ illustrari: tamē mul-
 to magis ex plurib⁹ multiplicatis verbis ⁊ augetur ⁊ maxime resul-
 tat oratio. Cum igitur aliquando vehementē aliquem mētis cōce-
 ptus explicare cupimus: aut rem magis claram ⁊ magis apertam

29
 de cōiunctio-
 ne dubitatiua

30
 de multiplicanda
 verbis oratione

demonstrare volum⁹: multiplicatis v⁹bis id efficere poterim⁹. Ex/
 emplum vbi snia ex verbis simpliciter explicat. vt Qm litterarum
 virtutes tales esse constāt: vt tor⁹ mund⁹ ex ipsis gubernet: te hor
 tor atq; rogo: vt ad eas tibi comparādas cures: vt virū ex ipsis te
 prestantissimuz reddas. Que quidē snia sic ex verbis multiplicari
 pōt. Qm litteraz virtutes tales esse constāt: atq; huiuscemōi sem
 per extiterunt: vt ex ipsis vniuersus terraz orbis gubernet: adiuue
 tur: z cōseruat: nō solum te plurimū adhortor atq; moneo: verū e/
 tiā p sūma nostra familiaritatis cōiunctiōe maximope te rogo: ex/
 oro: obtestor: atq; te vehementissime cōtendo: vt p ipsis litterarū
 ornamētis cumulativissime tibi compandis: tantope cures: labores
 insudes: inuigiles atq; incūbes: vt viz ex ipsis te reddas prestatil/
 simū. Itē aliud exemplū De nostra repu. bonā e quidē spem con/
 cipio. nā qua ratiōe res omēs agerent: audiunt: intellexi: iterfui: vi/
 di: cognoui. Itaq; a nobis sedulo excogitat: tenet: pvidet: delibe/
 rat: agit z nihil pretermittit: vt cōis salus detrimētī nihil patiat at/
 q; diutissime cōseruet. ¶ Tricesimūprimū preceptuz est circa par/
 ticipia: gerūdia z supina in cōpositiōe oratiōis artificiose tractāda:
 que quidē participia gerundia z supina ea ratiōe a verbis deductū/
 tur: vt tā ipsoz verboz q̄ etiā nominū adiectiuoz vim: efficaciam
 z rationē magnā cōplectant. Possum⁹ ergo nostrū dicēdi stilū ex
 participijs in omnib⁹ eorum tēporibus atq; casib⁹: z in principio
 z in medio ac in fine oratiōis collocatis ornatē elegāterq; cōtexe/
 re: atq; negotiorū snias: que ex prolixa nimis dicēdi ratione sepe
 numero cōtractant: ex ipsis participijs cōplecti: tum etiā ex gerun
 dijs atq; supinis in omni eoz terminatiōe orationē rhetoricā pos
 sumus aptissime cōponere. De quib⁹ omnib⁹ ex ordine exempla
 subsequunt. Exemplum de participio presentis tēporis. Comple
 tens ego amplissima tua in me bñmerita: beniuolenti memoria
 sum quottidie perscrutās: qua ratione parib⁹ tibi officijs correspon
 dere possim: nec est tamē in presentiaruz potestas mei sedulo de te

31

De principio
 mundi et su
 pino

De principio
 mundi

mei

cogitatis: et tua in me beneficia continua cum recordatione repetentis: ut
 quod ego in te fieri desiderem: exsententia perficere valeam. Exemplum
 de participio preteriti temporis. Imitatur ego libenter illoque piscorum
 vita: qui viri habiti sunt officiosi: secutus sum libenter mores Liceronis:
 studia bonarum artium sedulo imitatus. Nam profecto Liceroni omnibus
 studiis a puericia dedito ita omnes commodissime elocutionis
 diuitis: et officiosissime bene vivendi rationes successerunt: ut omnes homines
 tanta cum eloquentia consecutus esse conspiciant: quod eum cumulatim
 equidem oratore facilius comprobant. Exemplum de participio futuri
 temporis in rus: in principio in medio et in fine orationis posito. Dubitatur
 sum tadium de negotio nostro: quando diu recepero litteras. *De*
Bruto: mihi significaturi quid de re ipsa factum fuerit: cui Bruto pro
 nobis maxime laboranti cum ipsam meam ea spe commisi: et commendaui:
 ut sperem ipsum cum hanc nostram diligenter curaturum: et dignitate
 nostram tandem conservaturum. Exemplum de participio futuri temporis
 in duo. Mitipanda res ut scribis tibi delata est: que nullo quidem
 pacto exsententia tua fuerit attingenda. quod Dionysium quem multis
 vitiorum criminibus inquinatum esse dicis: meis officiis completendum
 susceperim: cui rei cum recte intelligas velim. nam cum mihi acerbissimis
 molestiis affecto: ac etiam maioribus afficiendo: maximo mihi Dionysius ipse
 adiumento fuerit: iustum esse iudicavi ut mihi tuis sibi officiis
 responderem. Itaque ipsum Dionysium ea quidem ratione mea fide
 recepti defendendum. Iniquum enim nimis extitisset: si
 meam debitam sibi operam denegassem. Exemplum de gerundio in vi.
 Quod ad te scripsi: illud exercere potius: quam ostendendi ingenij causa
 feci: et amandi tui occasione mihi propositum est: ut nihil quod tibi conducere
 existimem difficile mihi videri posset: et utinam ea esset mihi agendi
 oblata facultas: ut aut consolandi aut iuvandi rationem aliquam possiderem:
 quod si hoc esset nullum profecto locum omnium premitterem. Exemplum
 de gerundio in do. Qui reipublice gubernationem suscipiunt
 facilitatem in audiendo: humanitatem in agendo: promptitudinem in

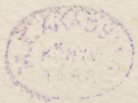
prohinc tempus

et summi tempus in
2m

in duo

de Gerundio in vi

in do

satisfaciendo seruare debent. neq; enim reip. deficere deberent: ol/
 cendo: consulendo: argumentando: persuadendo: comonendo: iu/
 uando: nec si opus fuerit mortē effugere debent in periculis com/
 morando. Exemplum de gerundio in dum. Cum ea quidē ratio/
 ne nati sumus vt aliquid semper dignum viro a nobis tractanduz
 sit: non est ergo nobis negligendū sed diligenter potius procuran/
 dum: vt officiosum semper aliquid sit agendū: nec tamen cōtra na/
 turam est pugnandū: sed in recto quidem proposito semper est p/
 manendū: & (vt sapientis mos est) temporib⁹ est assentiendū. Ex/
 emplū de supino in tum terminato in oratiōe rhetorica commode
 tractando. Cū sepenumero a me quesitū esset quid apud maiores
 nostros sapientes viros vſitatū fuisset: intelligebā ab ipsis reipu.
 in primis esse satisfactū: sed post q̄ ab ipsis ex nimia comū arrogan/
 tia & intollerabili potentia itum est ad arma: ab ipsis postea desitū
 est: reimp. recte gubernare: optime igitur ab illis vrbibus actum ē
 & sapientissime constitutū: que tales ciues habere volunt: vt alius
 alium potentia superare non possit. Exemplum de supino in tu.
 Magna fuit disceptatio inter. Q. Liceronem & M. Tullium eius
 fratrem. Vtrum eloquentia eo pacto a natura hominibus esset insi/
 ta: vt dicendi preceptione opus non esset: an ars de dicēdo aliqua
 dari possit. Q. enim Licero dicebat eloquentiam ea ratione a na/
 tura esse hominibus datam: vt ipsi homines naturaliter se exercen/
 tes: quicquid vellēt psuadere possent. Marc⁹ autē ratios ostende/
 bat ex quib⁹ comodissimū esse extabat dicēdi artē fuisse inuentam
 maxime necessariā & optimā esse factū: q̄ homines ipsam discerēt
 ac ptractarēt: quoniā oīa sunt ex arte ipsa faciliora dictu & elegan/
 tiora quidē instructu. ¶ Tricesimūsecundū preceptū est. quo nā pa/
 cto participia oratiōes amplificāt & rerū sententiā breuiter comple/
 ctunt. Participia enim tū multas in dicēdo nobis afferūt commo/
 ditates: tum etiam sunt optime accomodata: vt oratoria dicendi
 ratio admodum augeatur: & rerum sententię que amplam verbo/

In dum

De supino in tum

In tu

32
De participio

rum copiam expeterent: breuibus quidem verbis ex ipsis partici-
pijs intercedentibus comprehendant: sicut hoc loco et nuda exem-
pla: et etiam ex participijs amplificata conspicias. Exemplū vbi sen-
tentia ex participijs breuiter comprehendit. Scipio Africanus Ro-
manus consul creatus: urbe Romā a barbaris oppressam in pristī-
nam libertatē vēdicauit. hec quidē oratio ex participijs sic multi-
plicatur: et nihilominus orationes ex eisdē participijs breuiter cō-
prehendunt. Publius Scipio Africanus amore reipub. conseruan-
de vehemēter incitatus: vna omnium senatorū voce atq; consensu
consul creatus. Hannibalē Italiā crudeliter deuastatē profugauit.
Carthaginē nūquā pniçiose ciuitatē euertit: Numantiā Romanos
molestissime defatigantem superauit: et romā acerbissima bellorū
calamitate cōpressam: a turpissima barbarorū obsidione liberauit:
et in pristīnā libertatis dignitatē vendicauit. Exemplū vbi eadem
oratio ex multis participijs augmentatur. Marcialis Valerius vir
equidem vigilans: intelligens: prouidens: atq; sapiens: amicis cō-
sulens: succurrens: fauens: gratificans: et benefaciens: cuius fides:
virtus: et amicitia iamdiu mihi animaduersa: perspecta: cognita ac
explorata est: cum ad te profectus et tibi coram iudicio tuo eius ra-
tiones sit declaraturus: ordinaturus: acturus: atq; commentatu-
rus: te rogo vt eum recipias tua benignitate amanter adhortan-
dum: iuuandum: ac defendendū. Exemplum vbi gerundia atq;
supina rhetoricam elocutionem exaugent. Quoniam a pcepto-
ribus nobis est data ratio studendi: cogitandi: intelligendi: discen-
di: scribendi: agendi: commentandi. Est igitur nobis diligenter a-
nimaduertendum: curandum: atq; peragendum: vt cōsulendo: con-
solādo: atq; iuuādo: cumulate ipsis nostris admonitorib; satiffa-
ciam: vt qui hoc a nobis sic actū ac vsitatū esse intelligāt: id opti-
mum cognitu factū atq; vsitatu esse diiudicēt. Et Tricesimūter-
tium pceptum est circa aduerbia: quę vt te minime fugit in dicē-
do sunt idonea et quodammodo necessaria: ad amplificandū oratiōis

stilum ad modum accommodata. Nam quemadmodū adiectiua no-
 mina sunt eorū substantiuis: ita cōmoda et sibi famulātia: et ipsoꝝ
 substantiuoꝝ vī naturā ac pprietatē explicāt et aperiūt. Ita etiā ad-
 uerbia sūt optīe interpretantia: qualē efficacīā: qualē facultatē: qualē
 substantiā: qualēq; vehemētīā: vel verba vel participia secū appor-
 tēt. Si igit̃ verbis ac participijs cuiuscūq; tēporis constēt ī nostra
 oratiōe rhetorica tractatis: idonea quidē aduerbia siue positina si-
 ue compatiua siue suplatiua adiūxerim⁹: orationē pfecto nostram
 cōmodissimā efficiem⁹: et ipsi⁹ oratiōis sententiā reddem⁹ explica-
 tiōē. Ut hoc tibi mōstrabit exemplū. **M**enī Cicero vsq; ab ado-
 lescētia accurate quidē aduertēs: quē res homines potissimū pre-
 stātissimos efficere soleret: et vt magno animo insignitus plurimū
 sperās Romanā rempu. aliqñ se recte gubernatū: pnotauit egre-
 gias bonarū artū disciplīnas: eas illas potissimū cōstare quē ciui-
 tates atq; pūcias optime gubernarēt. Statuit ergo sentētiās il-
 las ab eo esse penit⁹ obseruādas atq; summope celebrādas: q̃ cum
 studio esset accurati⁹ inuigilās q̃ ceteri: tāta sibi scientiarū ornamē-
 ta cumulatiissime nact⁹ est: q̃ ipse sum⁹ orator copiosissime factus.
 Romanā remp. prestātissime gubernauit: et multa libꝝ volumi-
 na ceteris futuris hominib⁹ erudiēdis commodissime descripsit: et
 nomē suū īmortalitati diuinitus cōmendauit. **T**ricessimūquartū
 pceptū ē singulare. Qd̃ sepe loco aduerbij ponim⁹ adiectiuū cū
 substantiū in ablatiū casu: dūmodo aliquā magnā animi vel alte-
 rius rei vehemētīā adiectiuū euz substantiū importet: et īmediate
 ante verbū vel participiū collocet: quē quidē pceptio orationez
 efficit splendidā: et sniam reddit efficacē. Ut in hoc intueberis ex-
 emplo. **M**are⁹ enī Cicero vsq; ab adolescētia ad egregias bonarū
 artū disciplīnas exardescētī aīo conspirās: maxie sperās amplissi-
 mas se exinde commoditates accuratissimo eius ingenio consecu-
 turū: ita erat ipsis scientiarū studijs assidua diligētia dedit⁹: q̃ ipse
 tā suma studioꝝ ornamēta fuit cōtinua exercitatione cōsecut⁹ vt cē

34

Pope loco aduen-
 pondit est adu-
 in sub no in ab-

teros omnes oratores celeberrimos virtute superauit. ¶ Tricesimū
quintū preceptū. Qd aliquando propter nimium animi affectū z ve
bementiā duplicam^r: z eleganter quidē hoc aduerbiū: Etia. vt Le
etiā atqz etiā rogo. De aduerbijs autē Lum z tum: quo nā pacto
eum generalitatē significat: z tum specialitatē importat: z qua tati
one in elocutione rhetorica sūt tractāda: quanq̃ ordinatius hoc i
loco de eis tractandū esset: vidim^r supra in septimo in ordine pre
cepto. ¶ Tricesimū sextū preceptū. Quod aduerbia positiua com
paratiua z superlatiua rhetoricā elocutionē plurimū exaugent. vt
in hoc exemplo patet. Laute etiā prudenter cōmode liberaliter at
qz magnifice in dignitate pretoria te semp habuisti: neqz etiā accu
ratus aut virilius vel cōmodius a te fieri potuisset: q̃ est actum:
de iusticia: q̃peritissime rectissime atqz magnificētissime guberna
sti. Quo autē pacto aduerbia orationes multiplicēt: quoniā illud
sine coniunctionū in primis z relativorū adiumento efficere non
possunt: infra in precepto dicam de coniunctionib^r quod de mul
tiplicatione erit. ¶ Tricesimū septimū preceptum circa cōiunctio
nes sequit^r. Nam coniunctiones multis ex causis in nostro dicēdi
genere accidunt necessarie. In primis enim coniungunt dictiones
nominū verborū participiorū pronominū prepositionū z aduer
biorū. Coniungūt etiā orationes atqz sententias. Valent insuper
plurimū ad ornandū atqz amplificandū orationis stilū. Et quanq̃
cōiunctiones omnes in cōcinnā dicendi cōpositione locū habent:
quia tamen copulatiue disiunctiue z aduersatiue: cōiunctiones in
oratione oratoria crebrius ac aptius q̃ ceterę pertractant^r: aliquid
ergo de ipsis potissimū videt^r esse cōmēnorandū. Unde copula
tiue coniunctiones atqz disiunctiue sepenumero in oratione rbe
torica interserunt: quo vetustate etiā atqz vehementiā non parnā
important: vt apud omnia oratorū volumina refertissime demon
stratur. De quo hoc tibi exemplū erit index. Lum mecum diligē
ter animaduertā mit Jobānes: z quantā bonorū oportunitatē libe

35
De End ang etia
De m et tum

36
Adverbio 70 na copu
et pignora flomitor
reant

37
De cōiunctionibus

De Copulatiue
et Disiunctiue

ralium artium scientie hominibus afferre consueverunt : et quanta sit
celeberrimi ingenij tui suauitas : illud mihi occurrebat : ut ad ipsas
litterarum virtutes te vehementer adhortarer : in quas si accuratissi-
me incumberes et multas et magnas emolumentorum opportunitates
tibi compares. Nam siue oblectatione siue admiratione siue animi
requie desideres : aut honore aut laudem aut gloriam expectas : vel vini-
tiarum copias : vel bonorum opportunitates : vel rerum facultates ado-
ptas : hec omnia profecto : scientiarum emolumenta suppeditare consue-
uerunt. Recte ergo atque commodam viuendi rationem imitaberis : si
ipsa studiorum ornamenta vigilantissima diligentia prosequeris. Nunc
de aduersatiuis coniunctionibus noster erit sermo. Nam coniunctiones
aduersatiue hec constare videntur : licet quisquam etiam : etiam : etiam
si : etiam si. de quibus. *De* Licerone nunquam usus est hac dictio licet
pro coniunctione : quoniam dictio est ambigua que verbum etiam signifi-
cat. hec tamen ipsa dictio licet ab ipso Licerone usurpata est pro ver-
bo significante licitum est. Ut in hoc exemplo. Quoniam exactis iam
bellorum calamitatibus : optata pace nobis frui licet : mihi ergo deinceps
per litteras tecum iocari licet. Raro etiam vel rarissime potius a-
pud eundem Licerone hec dictio quisquam reperta est. Alię vero videli-
cet quamquam etiam tamen etiam sunt in ipsius Liceronis vo-
luminibus frequenter. De quibus hoc tibi exemplum adduco. Et si
quas oratoria facultas opportunitatis accessiones parere valeat mi-
Ruperte : non solum explicare : sed etiam vix tibi connumerare possem :
quia tamen ea me semper tantopere delectauit ut magnam illi facultati o-
peram adhibuerim : et non parum etiam ex ipsa opportunitatis com-
moditate mihi compauerim : constitui te ad eam capefendam pluri-
mum adhortari debere : que quamquam tibi viro admodum peritissimo
maxime nota iam esse debeat : qui multa profecto pertractasti : ta-
men te hortor : quamsummo : ut ad eam tibi cumulatissime compan-
dam summis viribus incumbas : tamen hec mea apud te adhorta-
tio minime necessaria videatur : qui ut a quampluribus audiui ad o-

De Aduersariis

mines bonarū artū disciplinas ardētissimus esse iudicaris. pge igit
 vt cepisti: z hāc bene dicēdi rationē ita vt ceteras agis studioz vir
 tutes: fac dies noctesq; cōplectaris. ¶ Tricesimū octauū pceptū.
 Qd interdū hē cōiunctiōes: Lū si: z similes postponunt dictioni/
 bus: quib⁹ pponi cōiter cōsueuerūt. vt Omēs cū honesta facim⁹
 nihil est quod vereamur. Ad nos si tēpestine accessisses: omia nūc
 trāfacta essent. Preterea cōiunctio copulatiua: z: interdū elegāter
 ppijs interponit nominib⁹ in oratiōe laudis: vt z Lato z Licero
 Idē in vitupio attrēdi pōt. Insup interdū suspēdere solem⁹ ab his
 duab⁹ cōiunctionib⁹: vt z q. vt i hoc exemplo. Vt oneo que te di/
 gna sunt facias: Vbi tametsi q vel vt itelligat: tū cōmittit q non
 exprimat. ¶ Tricesimū nonū pceptū ē circa multiplicandā ex cō/
 iunctionib⁹: ex aduerbijs: z ex relatiuis orationē. Nā aduerbia z
 cōiunctiones atq; relatiua substantię z accidētis vna cū ipsis aduer
 bijs z cōiunctionibus cōtractata: plurimas simul orationes multi
 plicando coniungūt. Aduerbia enim ista: tam tantū tantope tanti
 sper adeo vsq; adeo ita tandiu toties eatenus z cōsimilia: ea quidē
 ratione multiplicāt oratiōes: q post vnā orationē aut plures ex i/
 psis aduerbijs cōfectas: necessario succedit ista cōiunctio infinitās:
 vt vel q: aut sequit aliquid horū aduerbioz quoad quantope qdū
 quoties z cōsimiliū: quarū equidē dictionū: quelibet oratiōes mul
 tiplicat. Ut in sequēti declarabit exemplo. Que tua in me bñmeri
 ta cōtulisti: eoz tantā video cōstare magnitudinē: vt parē officioz
 gratiā merito tibi referre debeā. Hec quidē sentētia ex trib⁹ vt vi/
 des est orationib⁹ fabricata. hāc poteris ad. xij. vsq; oratiōes mul
 tiplicare: p aduerbia cōiunctiones z relatiua. Quoties aut vel ad/
 uerbiū vel cōiunctio vel relatiuū reperit: totiens vnam tibi supad
 dit orationē. vt sic. Que tu in me bñmerita cōtulisti: eoz tantā vi
 deo cōstare magnitudinē: ex quibus ita commodissime exaggera/
 tus sum: q res omnes meas ea quidē ratione cōstabilini: vt nullā
 calamitatis mutationē: q duratura sit: recipe posse videant: vt nisi

38.

De cōiunctione cum
res et personis

39.

De multiplicanda
oratiōe adverbis
et relatiuis oratione

De pponibz

ppones pter retinē
in oratione locū sibi

beneficiorū īmemor haberi velim: quod ego semper tantoperē et
fugere conatus sum: vt nihil vñq; magis euitandū esse duxerim
talē officiorū gratiā merito tibi referre debeā: vt tuis me beneme-
ritis: quę memoriā profecto cōplector: sempiterna: condignū extit-
tisse facili ter iudicare possis. ¶ Quadragesimū pceptū circa pꝛe-
positiones consistit. Pꝛepositiones enī eo in primis necessarię vi-
cuntur: q̃ his verbis quę aut sunt imperfecta: aut non satis potētias:
vt sententiā per se perfectā efficere possint: ad eam perficiendam ⁊
⁊ longiorē pducendā plurimū adinūculant. Huic accedit q̃ ipse
pꝛepositiones possūt in principio in medio ⁊ in fine oratiōis cōmo-
distime collocari. S; omniū pꝛepositionū hę dūc: Erga ⁊ in: pꝛe-
ter ceteras in oratione rhetorica locū habēt: quę ⁊ ad omādas ora-
tiones ⁊ breuiandas sententias optime sūt accōmodatę. Nā sepe
numero totiens verbū in oratione concinne taceri potest: quotiēs
barū duarū pꝛepositionū: erga ⁊ in: aliqua fuerit in oratione tra-
ctata: nisi fortasse quod sepius fieri videm⁹ vim apportaret ha-
rum duarū pꝛepositionū pro ⁊ contra. De qua ratione exempla
sequunt. Si tanta Solonis i suā rempub. atheniense bñmerita fue-
runt: quantā N. Africani erga rempub. Rhoīanā extitisse legim⁹
certe quemadmodū Africano rhoīani ex īmortalib⁹ eius in ipsos
beneficijs perpetua deditiōe tenent: Ita etiam Athenienses ipsi
Soloni ob īnumerabilia ipsius erga eos officia: sempiternis equi-
dem demeritis astringunt. In hoc ergo dicendi genere quod expo-
sui: ille dūc pꝛepositiones: in ⁊ erga: sustinent vicē huius pꝛeposi-
tionis pro. Alię vero dūc pꝛepositiones postea sequētes sc; in ⁊ er-
ga verborū locū tenent: quę nisi in orationib⁹ interpositę fuissent:
necessitas orationis postulabat: vt in loco ipsarū pꝛepositionū
expres̃a verba fuissent interposita. ¶ Quadragesimū primū pꝛe-
ptum. Qd̃ interdū pꝛepositiones quę cōmunit̃ pꝛeponi consue-
uerūt: postponant: quales sunt In sub ad apud propter pꝛe ex ob
⁊ similes. vt in his exemplis. Omnib⁹ in rebus bonestas appꝛime

De pponibz postpo-
nendē

placet. Nemo ē qui nō diuina sub potētia cōstitutus sit. Atticā ad
 urbē postq̃ accessi forte mihi Socrates occurrit. Nolana apud me
 niā hānibal a Marcello i fugā versus ē. Tuā pp̃t causā oēs care/
 nus patria. Omēs cōtra hostes reip. semp̃ infestus pp̃t defensio/
 nē libertatis nostrē fuit. Vestra p̃beniuolētia nihil tā mihi diffici/
 le ē quod nō libētē suscipiā. Junonio e phano multa signa crepta
 sūt. Nostris ex agris pec̃ omne abactū ē. Lūilē ob cām multas cō/
 tentiōes suscepi. Rege ab opulēto except⁹ sum. Idē itelligendū ē
 de aduerbijs ordinis: q̃lia sunt Dehinc deinde deinceps interdū in/
 terea p̃terea z itē. vt Tua debic erit cura ne quid detrimēti accipiā.
 z ad hūc modū reliqua. hac ratiōe latinā orationē i his z similib⁹
 modeste si vtimur cōcinniorē efficiū⁹: mō ea sint ab illustrib⁹ ora/
 torib⁹ z poetis recepta. Cōsuenit aut̃ Licero nōnūq̃z hāc p̃positio
 nē cū huic ablatiuo quo postponere: vt quo cū: p̃ cū quo: qd̃ male
 cōsonātie cā eū fecisse arbitror: nos verō in mecū tecū secū nobis/
 cū vobiscū cōsuetudinē hāc retinem⁹: sed in qui cū pridē iste mo/
 dus loquēdi aboleuit. Similiter hec p̃positio de interdū a Lic. suo
 casui postponit: vt in. ij. ad Herennii cū inquit. Vtrū enim ea res
 sit similis ei rei qua de agit: quod itē a nostro vsu discessit. ¶ Qua
 dragēsimumūsecundū p̃ceptū ē circa p̃positiōes quę oratiōes multi/
 plicāt. P̃positiōes equidē qm̃ ad oratiōes simul adiungēdas se/
 penumero vias aperiūt ne aliqñ sine ipsis nostrū mentis cōceptū
 cōmode p̃ficere possem⁹. id circo ipse p̃positiōes erūt a nobis in/
 cōiungēdis multiplicādīs qz orationib⁹ plurimū cōsiderāde. Ex/
 emplū vbi snia sine p̃positionib⁹ simpliciter explicat. Lū pretor
 vrbā⁹ creatus sū: tuā mihi p̃sentiā necessariā esse duco: vt ipsā
 p̃eturā meli⁹ gubernare possim. Quę sic ex p̃positionib⁹ multi/
 plicat snia. Lū pp̃ter eximiā reipub. negociorū magnitudinem ad
 urbē accessisse atqz in senatū me cōtulissim: ibi a senatorib⁹ contra
 volūtātē meā: z p̃ter opinionē pretor vrbā⁹ creat⁹ sum: in quo
 equidē gubernāde p̃eturę magistratu p̃udētiā mihi tuā necessa/
 E

De aduerbijs ordinis

*De cum ablatiuo quo
non postponitur*

42.

*De quibus orationibus
multiplicatur*

De iudiciis

riam esse puto. ¶ **XLij.** preceptū sit circa interiectiones: que tam /
et crebrius apud poetas q̄ apud oratores contrectent: aliquādo
tamen cum aut aliquā leticiā magnā: aut cum molestiā: aut admi /
rationē: aut indignationē: aut spem: aut timorē: aut aliquas huius /
modi animi passionēs significare volum⁹: eas etiā in nostra dicen /
di ratione possumus tractare. hoc scilicet modo: Proh bone Ihesu
clementiā tuam imploram⁹ tantas ben tāq̄ acerbissimas atq̄ itol /
lerabiles bellozū ⁊ penurię calamitates sēp ita propiciemur. Nab
q̄ infelici celozum constellatione nati sumus: si tam grauib⁹ mo /
lestijs semper excruciarī debeamus: Sed ben benignissime deus
tua deniq̄ clementiā confisi vsuersam tve misericordię bonitā /
tem sūmīs precib⁹ obsecramus vt tantozū nos malozū incōmodis
liberes: ⁊ in tranquilla nos status cōditiōe stabilias. ¶ **XLij.** pre /
ceptū. Qd̄ interdū post eum orationis sensum: qui perfectus ē gra /
tius aliquid addatur: quod affirmando exornet: ⁊ auditorib⁹ rem
gratam efficiet. vt in hoc exemplo: Vir fortis omnia pro repub:
adibit pericula: ⁊ id quidem impigre. Lōmouent enim auditorum
animi vebementius q̄ si dixisset. Vir fortis omnia pro repub. im /
pigre adibit pericula: Quanq̄ varietatis causa hoc dicendi genere
interdū orator vtetur. Illud autē placet vt cū in dicendo eo pro /
uecti erimus: vt rebus de quibus loquimur satis a nobis factū sit
⁊ aliquo egregio sensu oratio sit conclusa: q̄ non vltorius proueba /
mur: ne gratia illa: quā benedicēdo nati sumus: amplificatiōe ni /
mis graui amittatur. In quod vitium pleriq̄ incidunt infcitia po /
tius quadam aut negligentia: q̄ rerum dicendarū inopia. ¶ **Qua**
dragessimūquintū preceptū. Quod sicut in mediocri figura ma /
gis conuenit rem prius rudem atq̄ inornatam afferre: dehinc ver /
bis idoneis ⁊ grauioribus illā exornare: Ita i graui figura siue in
laude siue in vituperio versetur oratio: ab ornatu initium sumat.
Exemplum primi vt Pompeius facile omnīū romanozum tum
armis tum consilio magnus clarissim⁹q̄ fuit princeps. Exem /

*Expositio orationis Iulij
aliquid q̄m adly
pot*

plū secundi. Ut Omnium imperatorū in rebus pacis ac belli: mari
terraq; gestis gloria. L. Cesar antecessit. Quadagesimū sextūz
pceptū. Quod in re leta verbis tristib⁹: aut in tristi verbis letis
minime utamur. Vitiosum enim est cū in re funerea: similitudinib⁹
bus aut exēplis quib⁹ in voluptatib⁹ aut in delictis utimur: nros
affectū amplificam⁹. Velut si quis in deploratiōe filij exemplū asse
rat parentū: quonā ex nuptijs filiorū ceterisq; rebus secūdis ma
ximā conceperūt voluptatē. nā cōtrariorū comparatione acerbior do
lor insurgit. Lauendū ē etiā: ne in re tristi nimis lasciuat oratio:
aut in re leta iculta sit ⁊ horrida. Nā vt in reb⁹ duris ille verborū
exquisit⁹ apparat⁹ fugiend⁹ ē: ita in secūdis ac felicibus observatio
diligēs est habēda. Satius enī est perturbata poti⁹ pat doloris im
pet⁹ suadet q̄ limata nimis atq; expolita cōpositione uti. Nō eq̄/
dē natura ipsa patit⁹: vt cū graui aliquo merore pminur: verborū
cōpositiōi vacare possēt anim⁹. Utat⁹ itup ista ab oratorib⁹ accu
rata verborū cōpositiō: qñ eloquentiā auditorib⁹ suspectā esse itell
gim⁹. tūc enī pcepta cōpositiōis negligēda sunt: quod pro. Lelia
Damici⁹ apber de industria fecit: nō tminādo orationē i verbū dū
iquit. Apud iudicē pietatē Lelia. Fugiēda quidē ē tenera nimis ac
delicata modulādi voluptas nōnūq̄. Si vero nostra oratio ad a/
liquā cōcitationē animorū que sit vehemēs iclinabit cōmodissime
in verbū aliquod finiet. magis enī auditorū animis si in verbū si/
nit: oratio affigit. Caput autē omnium que ad elocutiōis pcepta
attinet id visum ē: vt oia ad rerū de quib⁹ loquimur dignitatē ac/
comodata sint. recte itaq; MDecenatis illa minime laudat cōposi/
tio: cū inquit Sole ⁊ auroa rubēt plurima. Nā verba reb⁹: Nō res
verbis accōmodare solent⁹. Quadagesimū septimū pceptū.
Qd iterdū post orationē ichoatā priusq̄ ad verbū picipale pue/
nias: iterponat oīo impecta vim habēs parēthesis. Ut in hoc ex/
emplo. Omnes qui ambitioni ⁊ glorie studēt (id quod ignorat ne
mo) opinione magis q̄ re ducuntur: ⁊ his similia. vt Ego vero is

46

In re leta verbis
tristibus in tristi re
minime utamur

47

De (.) omnibus
Interponenda

sum (ita me de?saluū velit si vere ⁊ nō fecte loquor?) is inquā sū q̄
sacras litteras omni scripturarū generi lōge antepōnā. Itē Lega/
lē tibi sapiētīā a teneris (⁊ aiūt) vnguiculis cui frequēs insudasti
sūmope dedicasti. Item Quid enī tristius ⁊ eos cōmemorare qui
trias suas colūt? quid miserabilius q̄ domi sue agere? ⁊ ita agere:
⁊ iocundiozem aliquando q̄ vitam mortem optes.

De Numero.

48
Hinc supellet ⁊ rationē numeroꝝ dicerem? ⁊ hoc tibi.
xlviij. cōstituo i ordie p̄ceptū: que quidē de nu/
meris ratio apud Isocrate tāto studio vel inuēta vel
aucta repperit: ⁊ nullā ex ōnib? elocutiōis partib?
huic anteponat. Sed cū huiuscemōi disciplinē p̄ce
pta varia sint: nec latini auctores: ⁊ Cicero: Quintilian? ⁊ VBar/
cialis in hoc grecorū doctrinā semp secuti fuerint: ⁊ magna sit iter
eos cōtētio: in hoc fimbrias nō dilatabo meas. Sed illud scias ve
lim: q̄ in hac p̄ceptiōe illud obseruare studem?: ⁊ si in monasyl/
labā terminat oratio: quod raro fit vbi perfectus sensus ab oratore
seruat: cōsiderandū est vtrū ea lōga sit an breuis. Si lōga est: eam
p̄gire troche? debz: qui duab? syllabis cōstat: lōga scz ac breui: ⁊ i
hoc Lice. exemplo. Legū in rempu. prima vox. Qd si talis mona/
syllaba dictio breuis fuerit: tūc recte Jamb? qui ē pes ex prima bre
ui et vltima lōga constās: ante illā collocat. Sic ergo qm breuē bre
uis syllaba: aut longā lōga antecedit: iure id reprehendit. Ut si di/
cas. Ista res mea ē. Lū aut bisyllabū in finē dictiōis collocat: ca/
uendū ē ne quattuor breues i fine syllabę ponant. In quod vitūz
incidit qui ait. pdidi bona mea. Et plures alię a plurib? in mate/
ria numeroꝝ ponunt doctrine. Sed certe referēda est ratio nume
roꝝ: tū ad varios animorū affectus: tū etiā ad dignitatē ⁊ modū
sententiarū. Nā que iracūda est oratio breuiorib?: que vero leta ac
iocūda longiorib? numeris gaudet. nōnihil etiā psonarū dignitas
causarūq; ac temporū varietas momenti affert. Sed quoniam ab

hac obseruatione sepius ac industria recedendū ē: vel granitatis
causa: vel vt varietate aliqua temperet oratio: splēdos ille nume/
rorū intermittend⁹ est. Caput enī omniū p̄ceptorū illud vīsum
ē: vt rebus de quib⁹ dicendū est: ars quidem numeris seruiat ⁊ nō
res artī: a qua ratione qui discedet omnis sane elocutiōis dignitatē
p̄turbabit.

De Mōdo punctandi.

PReceptū. Quadagesimū nonū. circa modū punctā
di orationes tibi trado. Sūt autē generales punctan
di species apud modernos octo: videlicet Virgula re
cta: vt sic. |. loco cui⁹ more p̄scozū exiguo p̄cto vti
mur: sic. • Virgula iacēs que sic ē / Virgula cōnexa
que sic fit (Planus q̄ sic ē. • Semipūct⁹ q̄ sic fit. • Interrogatiū q̄
sic pingit ⁑. Coma qd̄ sic facim⁹ scdm̄ imitatores p̄scozū oratoz⁹:
Periodus qui sic ē. ~ Virgula recta loco cui⁹ nunc punctū exigūū
facim⁹ fit iter substantiua vel adiectiua: vel int̄ verba modi finiti vī
infiniti: vel iter p̄positiōes quādo nulla ē copula: Ita tamē q̄ v/
nū nō veniat ad determinationē alteri⁹: Sit etiā quādo oratio in
cipit a distinctiōe: que per se nō pōt assignari sequēti supposito ⁊
verbo principali. tūc enī ante suppositū principalis verbi ponitur
virgula recta vel punct⁹ exiguus. Iacēs vero virgula semp debet ī
fine lineę situari: vbi dictio nō sit cōpleta: Vnū illud animaduertē
dū ē ne syllaba vnq̄ diuidat̄ in fine lineę: ita q̄ altera pars syllabę
eiusdē sit ī principio sequētis. Nā sicut syllaba vno spiritu ē indi
stanter p̄ferenda: ita etiā indiuisibiliter est situāda. Virgula autē
cōnexa poni debet ⁊ ī principio ⁊ ī fine oratiōis qm̄ ponit̄ inter par
tes orationis principales p̄ parenthesim. Coma vero fit post ora
tionē que de se p̄fecta esse pōt. ceterū alia sibi annectit̄ imperfecta di
stincta: incipiēs a relatiuo: mō quo suū antecedēs nō imediate p̄e
cedat: quoniā nihil tūc poni debet. p̄terea si sequat̄ dū vel donec
vel cū cōiunctio ⁊ sic de alijs: que impediūt verbū. Interrogatiū
duob⁹ pōt fieri modis. altero post imperfectā orationē cū puncto

exiguo sic! altero post perfectā sic? Planus vero punctus sit i fine orationis pfecte: tamen si dictatoris animus ad sequentē vltiorēq; sententiā pendeat. Semipunctus aut fieri solet quoties propriū viri vel mulieris nomē ignorat. velut in supscriptionib; pzelatorum sepenumero cōtingit. Periodus vō in fine totius oratiōis fieri debet: quādo nil aliud in ea materia sequitur. Sed est notandū q; si in eadē epistola diuersē scribunt materię in fine cuiuslibet earū seruāda est periodus. Omnium horū exēpla oratiōe in sequenti subiiciūt. Quoniam improborū indies magis inualefcit nequicia (nec mireris quia principes fauent scelesi) hinc nihil mirū est innocentes calcari: cū potentes trāseant ipuniti. Quis enī pōt esse modus faci noxi! languente iustitia in flagrate nequicia in virtutis locū sententia constituta? Nō itaq; ambigendū est spectabile et officiosum virum dominū. . . Abbatem nostrū summo dolore confici.

De Dignitate Elocutionis parte tertia et vltima

Dignitas ornatā orationē et verborū et finiarū luce distinctā reddit. Sententiā aut exornatio est quę de reb; ipsis dignitatē quandā compat verborūq; ipsi; sermonis ppolita continet grauitate. Quarū prima ephēbas. i. verbū iteratio in octo partes distributa ē. in repetitionē: cōuersionem: cōplexionem: subiēctionē: tractationem: conduplicationem: gradationem et cōmutationem.

Repetitio verbū principio iterat: vt Quis vehementer iustitia clarnit: quis vehementer amorib; exarsit: quis belicā rapuit: quis igne ferroq; cadentē troiā deleuit. Alexāder profecto qui patris dicitur.

Aduersio fine verbū repetit: vt Italiā hannibal annis vicit: ingenio vicit: dolis vicit.

Complexio principio et fine verbū iterat: vt Quis cartaginē deleuit: populus romanus: quis nūmantia euertit: populus romanus: quis corinthū sustulit: populus romanus: quis socios

seruantur populus romanus: quante igitur virtutis extiterit qui et amicos fouit et hostes perfregit considerate.

TRaductio eandem dictionem vage collocat: ut Qui nihil habet in vita iocundius vita: is cum virtute vitam non potest ducere.

Anduplicatio est vni aut plurimorum iteratio cum ratione amplificationis: ut virtute scipionis virtute. et huiusmodi vrbis gloriam comedat.

Ammutatio est cum due diuersae sententiae ita effertur ut a priori posteriora priora perficiantur: ut esse oportet ut viuas non viuere ut edas.

Gradatio est quae non ante ad consequens verbum descendit quam ad superius reuersum est: ut Nihil laudis et glorie nostris ciuibus reliquum est: si hostibus quod libet licet: et quod licet possunt: et quod possunt audent: et quod audet faciunt: et quod faciunt nobis molestum non est.

Subiectio est cum quid aduersum nos aduersarioque nostros dici potest querimus: et quod dici oportet sic subijcimus. Eum ne tu hominem appelles qui si fuisset homo: non sic vitam hominis insectaretur.

Ant reliquae exornationes septem: quibus non verba eadem sed verborum vis effertur: aut cathartice verbum per verbo ponitur. Earum prima Agnominatio dicitur.

Agnominatio dissimilibus rebus similia verba accommodat: ut Deligere oportet quam velis diligere. Sufficit enim per casum mutationem quod ornatum orationi accommodat: ut Scipio numantiam sustulit: scipionis prudentia carthaginem euertit: Scipionem gloriam et laudem huius urbis comparasse commemorant.

Interpellatio non iterat sed reintegrat verbum: ut Mensura radicitus deiecit: muros solo aequit: parietes huiusmodi vrbis funditus euertit.

Nominatio est quae minus idoneo verbo nominat id cuius nominis non recordatur: ut Mugire: binnire: vagire: murmurare.

Pronominatio est quae cognomine quodam extraneo dicitur quam suo nomine appellari non debet: ut Si gracchos apfricanus neque potes nominat.

OEnominatio est que a rebus propinquis et finitimis trahit orationis originem: que potest intelligi res non suo nomine appellata: ut pro libero vinum: pro cerere frugum: aut ebur aurum argentumque pro diuitiis.

Abusio pro certo propinquo et simili abutitur: ut pro orare: obsecrare: supplicare: ambire.

Translatio est cum verbum in quandam rem transferri ex alia re quod similitudine recte videbitur posse fieri. ut Tumultus Italia experiebat. Sit breuitatis causa. ut urbem extinxit subito: Obscenitas evitande gratia. ut quotidianis nuptiis delectatur: Augendi cupiditate ut nullius urbis calamitas istius explere potuit inimici: as: Inveniendi animo. ut paululum in rebus difficillimis aspiravit: Omnium ardore: ut que malitia nocentum exaruerunt optimarum virtute revirescent.

Unc iam de tredecim exornationibus que simplices sine admixtione sententiarum et superioribus diversis sunt. dicendum videtur. Earum prima Articulus se nobis obtulit.

Articulus singula verba cesa oratione distinguit: ut Armis cruore: cadaveribus: et luctu: omnia complentur.

Similiter cadens similibus casibus orationem dissimilium interpositione exornat: ut Virtutem iugiter explorantem et assiduus curis extollentem collaudas.

Similiter desinens verborum exitus similes dissimili medio habet: ut Vitis gloriose delinquis ambitiose.

Correctio est que tollit quod dictum est et pro eo quod magis idoneum videtur reponit. sic Nisi hoc fecisset. imo excogitasset nullam suspicionem reiecit.

Obsiunctio diversa diverso verbo concludit: ut Populus ro manus nummantiam deleuit: carbaginem sustulit: corinthum disiecit.

Coniuñctio: interpositiōe verbi supiores partes cōplecti z inferiores: vt *Somme dignitas z morbo deflorescit z vetusta/*

Ad iunctio: aut principio aut fine verbum collocat. *... te.*

Dissolutū est quod sine coniunctione profertur: vt *Clamori/*
bub: vllulatibus: luctu: edes resonabant.

Circūscriptio: rem simplicem: assumpta circūscribit elocutione: vt
Scipionis virtus carthaginis opes perfregit.

Transgressio ē que pturbat vboz ordinē: vt *Instabilis ī istū*
plurimū fortuna valuit: z hoc arbitror fecisse tuo ī eū p aio:

Suplatio ē oratio augendi minnendive causā superās verita/
tem vt *Sermo melle dulcior: corp⁹ niueū: igneū ardorem.*

Inlectio: est cū res tota parua de parte aut de toto pars co/
gnoscit: vt *Num ille te tibi nuptiales a scelere arcebāt: z ostē/
tas nisi diuitias tuas cū annulū tū ostentas z anbelans ab unis*
pulmonibus spiritus ducebatur.

Permutatio est ozo aliud verbis aliud snia demōstrās. Sit a si/
militudine: vt *Lupus ē ī fabula: aut p argumētū vt Dracchū:*
*rursū nūmitore dīcen⁹: aut p contrariū vt cū prodigū z luxurio/
sum parcum z diligentem appellamus.*

Eliques exomationes multitudine verborū constant
earum prima *Ratiocinatio* dicitur.

Ratiocinatio ē cū ipsi a nobis rationem cuiusq;
repositiōis poscimus: vt *In re militari z medi/
ca vt itidem se res habet: qd ita: quo enī dixi z me/
dicus antiquior: eo melior credit: qd ita: vsu enī z cōsuetudine que*
victoriā z salutē parere cōsueuerunt optime norunt.

Sentētia quid sit vel esse oporteat ī vita expositiōe sola vel ra/
tione z cōprobatōe etiam ostendit vt *domat oia virtus.*

Contrariū alterā ex rebus cōtrarijs sic facile cōfirmat vt qui
suis hostibus quomodo alienis consulet.

Membū res ē breuiter absoluta sine snie pfectiōe ī alio me/

bio orationis excipiat: vt Tuis dolor: alienis ludibrio: tibi ipsi
dedecori eras: eiusdē sensus complexio periodus et continuatio ap
pellatur: hec: sententię contrario et conclusiōi tantū conuenit.

Quoniam par mēbra habet par saltē quāritate syllabarū vt Aludacia
allexandro gloriā cōparauit Sapia platonē laudē vēdicauit.

Exclamatio ē quę frerū ac psonarū cōmemoratiōe in significati
onē doloris prūpit: sic. Si parietes nostri loq̃ possēt vel redi
uos patres nros itueremur dicūt vrbē preclārā quā gētiū dominā
effecimus vos oppressam et subiectam redidisti.

Contentio cōtrarijs sentētijs orationem conficit vt Virtus et
literarū studia difficiles aditus: exit? vero facilimos afferūt.

Ocupatio ē cū vicin? nos pterire aut nō scire: aut nolle dice
re id qđ maxie vicin?: hac exomatiōe vtemur cū res plana fie
ri nō pōt: vel ad nos nō p̃tinet: vel longā aut ignobilē rē effugere
volum?: vt Non dicā te vrbis nrē hostē: oēs bonos isectari. Et qđ
ad te n̄ attinet pteribo tēplū te religiōis et vrbis b? caput euertisse

Permissio ē cū dicēdo aliquā rē toti alicui? volūtati pdonare
videmur Lū p̃ter animā nihil relictū sit: ea vti libet vramini.

Visitatio ē cū q̃rere videt orator: quid potius aut potissimū
dicat: vt Quo te moribus tuis appellem nomine.

Offinitio est quę p̃prias alicuius cōplecti potestates vt Ira
est motus animi ad cohercēda peccata.

Transitio ē quę cū breuiter oñdat quod dictū sit paucis etiā
qđ sequit̃ demonstrat: vt M̃scā in cesarē fidē cognouistis: nūc
eius in me perfidiam accipite.

Expositio ē: quę rōnib? plurib? enumeratis quib? aliqua res
fieri v̄l nō fieri potuerit ceterę tollūt vna relinquit: vt Si nec
ab vxore quę amore et pietate p̃pedita erat. nec a nepote q̃ imbel
lis interfect? domi ē a crudelissimō liberto mors illata est.

Precisio ē cū dictis aliqđ qđ cōceptū ē in aio audiētū relinq̃t
vt Tu hec audes dicere: quę nup̃ aliene domui nō ausim dicē

Nunc iā de colorib⁹ s⁹niarū dicere tempus simul e res
p⁹ncipio a distributione sumpto cōmonuere.

Distributio est cum res e p⁹sonę e negocia certa
dispartimur: vt Quib⁹ reipub. honor. cure est:
p⁹emia virtuti: penas scelere statutas rependite.

Licentia est cū apud eos quos vereri debem⁹ aliquid audacius
proferim⁹: vt Qd omnib⁹ ludibrio estis nō ab re censeo equis
simi p⁹res (ceterū ne quē tñ offendam⁹ statū subiūgim⁹) hic sapiētia
vestra inquirō: audentiā reputo: fortitudinē recogito: vturē meū
mente voluto.

Oiminutio ē: cū aliqd inesse nobis: nature: fortune: aut fame:
industrie rōne leuam⁹: vt Lū sūma vigilantiā fortune cōmo
da animiqz bona a parentib⁹ mibi e nā ferme cōdonatā cōsequi e
tueri studueri: mediocrit⁹ ex his ne nimū dixerim assecutus sum:

Oscriptio ē que rerū cōsequentū cōtinet p⁹spiciā e lucidā cū
grauitate expositionē: vt Nī istū iudices capitis reū dānabi/
tis: vt fera e truculenta vrsa vrbē ac ciues vastabit: Quare iudices
saluti omniū e honori vestro consulite.

Omissio ē: que rē semouēs ab re vtrāqz absoluit ofone subiecta
sic Aut veneno aut ferro ligno: aut lapidib⁹ vel alia re vitā/
berare improb⁹ ei petulās i festus impi⁹: supb⁹ e intollerabilis est:

Requētatio ē cū res i tota cā dispse i vñū locū cogūt quo gra
uior acior e criminosior ozo sit: vt Lū hūc iudices cupitis li/
berare improb⁹ ei petulās i festus impi⁹: supb⁹ e intollerabilis est:

Expositio ē cū i eodē loco manem⁹ e aliud atqz aliud vicē vide
mur: Eandē enī rem aut de eadē cōmutādo pronūciādo vel
tractando dicimus: pro eadē re propositionem rationem comp⁹o/
bationem: contrariū: simile ac conclusionē asserimus.

Ommoratio est cū i loco firmissimo quo tota cā cōtinet imo/
rē diutius e i eodē redit⁹ sepius: qd ē boni oratoris p⁹piū.

Similitudo ē oratio traducēs ad rē quēpiā aliqd ex re dispari
simile. Sit aut p⁹piū vt impio administrādo e palestri ludo

cōtrarie sese habet. Sit p negationē vt nō sic i amicitia vt i certamie
currēdi: nou⁹ veterib⁹ preponēd⁹ ē. Itē sit p collationē vt poetice
ferme compātionēs sūt Sit p breuitatē vt cū audicissimī cuiusdā fa
cū reprehēdere oratoris nitimur breuib⁹ ornatō sed inconcinno
z malo cytharedo comparamus.

Exemplū ē alicui⁹ facti aut dicti cū certi auctoris noīe proposi
tio: Iisdem quippe modis quibus similitudo sumitur.

Imagō ē forme cū forma quadā similitudine collaudatio: lau
dis: aut vitupatiōis cā facta vt Ibat i preliū corpe thauri va
lidissimī impetu leonis: vituperij sic: Tanq̃ fera vrsa aut imanis
draco per forum serpit.

Essictio ē cū facies corpis verbis describūt quoad satis sit itel
ligendū: vt erecta frōte ludibūdīs oculis aduncis narib⁹ spar

Dotatio ē cū alicuius natura certis describit⁹ so ore gestit.
signis: vitupata cum gloriosi militis iactantia cōmemoratur:

Sermocinatio est cum alicui sermo cum ratione dignitatis at
tribuitur: quo senes paritatis z grauitatis: loco. z ludo iuue
nes ac rerum profusioni dediti commemorantur.

Informatio est cum aliqua que non adest psona fingit qua
si afflit vel res muta z informis eloquens z hñs formā sit: vt
Scipio si reuiscat dicet: ego vrbi pacē pepi vos bella cōcitastis.

Demonstratio est cum ita res verbis exprimitur vt geri nego
cium: z res ante oculos afferri videat⁹: vt Pila emittunt: sese
ymbone contegūt: gladijs cominus certant.

Reuertitas est cum res tm̃ necessarijs verbis expedita dicitur
vt principio huius operis habitum est.

Conclusio ē que breui argumētatiōe ex his q̃ antehabita sunt
oñdit q̃ necessario cōsequat⁹. hoc mō habes a me Lyrlle ce
sar: que de ratiōe dicēdi copā dignitatē z grauitatē cū laude: tibi
cōparare potuerūt: si assidua exercitatione maioribus tuis parem
in dicendo superioresq; te reddi curabis.

Ars Tulliano more epistolandi Jacobi. P. ad Illustrissimū Prin-
cipem Tarantinū hispaniæ Ducem. Incipit Soeliciter.

On me fugit Illustrissime Princeps
quantū et oneris et insolentie existi/
mationis (et tibi morē gerere) hui⁹
libelli editione in me verterim. Nō
q̄ graniū atq; doctorū iudiciū per/
parui: aut nullius nostrorū hominū
auctoritatē fecerim: Sed ut p̄cipuis
in me officijs: assiduissq; meritis: et
noue pietati tue: animo saltē aliquā
do tandem correspondere viderer.

Quas ob res cum non nullos male

potius de studijs meis sentire: q̄ parum erga te gratus videri
maluerim: Noua hec litterarū p̄cepta: tuo nomini dicata: Jam iā
conscribere incipiam. Si vnum hoc p̄posuero. artem sine assidua
exercitatione: nihil aut paz opis asserere: vt curā: operam: vigan/
tiā: studiū deniq; omnēq; diligentia: ab hui⁹ libelli p̄ceptis ad
exercitationē verinandam cognoscas. Diuersissq; inter se generū:
specierūq; finibus: et inueniendarū rerū p̄ceptis q̄ plurimis co/
gnitis: nō nihil supra legitimas epistole partes adijcere. Et noua
quadā dierum obseruantia tempus maiorū nostrorū auctoritate
litterisnectere consuescas.. De officio et genere epistolarū.

Epistolarū officiū (vt maioribus nostris visum est)
dicitur quo absentes his de rebus que animo extrin
secusve gerunt certiores facimus. harū genera tria
sunt quorū Vnū doctrine Alterū ioco: Tertiū graui
tati accomodat. Doctrine genus amplissimū ē o/
mnibus enī de rebus absentes edocere potest. Jocōsū scribendi
genus est: quo multo lepore: multaq; dicacitate: et venustate: res

domesticę & familiares percipi possūt. Graue quo sūmis de rebus
omni ridiculo animoto conscribimus. De speciebus generū.

Primi generis species ppe Eruditio: ars: & disciplina
Secūdi Lepos: venustas: vrbānitas: dicacitas: sales:
faceię: lipptomia. Tertij Religio: rex sūma: & res pu
blica: dicit̃. Eruditio imaturū icullū & incultū ani
mis nostris documentū cōtinet. Ars a teneris an
nis imbibita cōmutabilē factibiliū rationē habet. Disciplina ne
cessariā habet obseruantiā: & eaz dicit̃: que aliē se habere nō possūt.

Lepos ē: facecias: venustatē: sales: vrbānitātē: dicacitatēq; modera
tos locos & vrbis cōcitatos appellam⁹: vcz Dicacitas i p̃uatiōe
sermonis. Facecie breuib⁹ acutisq; & pene prurientib⁹ dictis ac fa
ctis ad risum concitandū cōprobant̃. Venustas est qua cū gratia &
vrbānitate quadā cuncta proferunt̃. Lipptomia cū amaritudine ri
sum (vt greci sentiūt) quadruplicat̃ concitat. Poenia. Lariētismo
Sarcosino Antismo. Antismos dicit̃ quicquid rusticana simplici
tate caret: & faceta satis vrbānitate expositū est. Sarcosmos plena
odio atq; hostilis irrisio. Lariētismos dura dictu gratius profert.
Poenia ē accommodatū reb⁹ psonis tēporibusq; prouerbiū. Reli
gio ē qua vnū & verū deū colere edocemur. Ecōtra Supstitio plu
res. & falsos venerari admonet. Religio eni vcr⁹ cult⁹ sanctimonia
& dei maiestas: tū illa quā habem⁹ i deū pietas & reuerentia: a quo
homies religiosi appellati sūt: credit̃. Qui vō priuatū & nouū deū
vt: cabirū macedones. vranā poeni. faunū latini. quirinū romani
minernā atheniēses: iunonē sanios: venerē paños: liberū naxos
appollinē delphos: coluere. hi supstitiosi dicti sunt. Rex summa
vni⁹ tm̃ principatū vtp̃uta regale tm̃ iperū & monarchicā ditionē
spectat. Res publica cōmūis res dicit̃ q̃ omnū vita honor & salus

De Sinibus generum.

vna cōtinet̃.

Pistolariū fines: genēz ratione dignoscunt̃. Primū
enī genus: cum ita se habeat: vt reliqua duo gene
ra veluti eius species credant̃: diuersos sortiet̃ fines

eius tñ propriū ē utilitas: Secūdi oblectatio: Seueri z gravis ho/
noris dignitas. Ad quos omnis ratio z oratio nostra accomodā/
da est: ne procul a sinibus vagi z erratici: nostrę q̄primū mentis i/
gnari z imemores dicamur. De inuentione z dispositione.

Quoniam hacten⁹ de epistolarū generib⁹ earūq; specie
bus habūde satis dictū opinor: Nūc q̄ via hec ad ex
ercitationē accomoden⁹ dicam⁹. Dis huiusce rei rō
sentētiarū dictionūq; iuentiōe: z distributiōe cōparā
da ē. Inuētiō ē rerū z verborū idonea negocijs ex/
cogitatio. Dispositiō est earundem rationi cōsentanea collocatio.

De dispositione inuentionis z partibus epistole.

Ceterū qm̄ ois inuēctionis vis: p̄cipij rationē potissi
me spectat: de ea accurat⁹ dicēdū censuim⁹. Inuen/
tiō i p̄ncipiū: enūciationē: causā: cōplexionēq; cōsu/
mit. Principiū ē litterarū initiū ad audiētiū mentē i
sententiā nostrā alliciendā. Enūciatio nostri ē con/
ceptus expositio. Causa ē que animū ad agendū impellit. Com/
plexio breuius dicta memorię reficiēde gratia recolligit.

Quāq; gratiarū actionē a te nō desiderare: pp̄ bñficia mea in te
collocata: cū te re ipsa atq; animo scirē esse gratissimū: Fateor tñ q̄
mihi fuit piocūda: Sic enī vidi: q̄si ea que oculis cernunt: me a te a/
mari. Ite tue mirabiliter grate sunt senatui: tū reb⁹ ipsis que erant
gravissimę: z maxie fortissimi ai: sūmiq; p̄siliij: tñ etiā gravitate sen
tentiarū atq; verborū. Sz mi. N. incūbe vt belli extrema cōficias: i
hoc erit sūma z grā z gloria. Facile enī hoc faciēdū erit: cum z antea
tuā virtutē reb⁹ bellicis clarissimā: inimici nouerit: z horribilē mul/
toz mortaliū stragē: paucis añ dieb⁹ te duce fortissime facta: añ occu/
los volutēt. Qd̄ cū ita sit: ni vt monui p̄gas facere: nullis enīq; tem/
poribus: laus tanta: bonos: atq; dignitas in te conferetur. Vale z
me consueto prosequere amore,

Ratio principij excogitandi.

¶ Inis inuentionis ratio: nostris fortunarijsq; com/
modis: generis vel speciei presidio: vtilitatis bone/
statis tuti et voluptatis gratia cuncta metitur: quod
vt facilius intelligere possis: a primo quoq; episto/
larum genere repetendum censuimus: vt inuentionis initia ab ar/
te proficiscentia: viam faciliorem quotidiano vsu et exercitatione
nobis prebeant. Qui de rebus dubijs consultare: aut res ardu/
as edocere grauabit: sufficiens generis enumeratione hoc vel non pos/
se litteris significari vel ipsorum qui ea inuenere exemplo: auctoritate
imitatione: vel exquisita sententia: subterfugendum explicabit. Socra/
tem enim philosophorum parentem celo et astris familiarissimum: scien/
tiam et doctrinam omnem e medio: morali tamen dempta: sustulisse come/
morabimur. Opinionem enim solam in alijs artibus esse voluit: quam in/
certi esse scientiam vero certi asseruit. Empedocles et democritus veritatem
in altissimo fundo iacere diuersam dixere. hinc diuersa de orbis situ
Ptolemeus et Ptolemaeus mella opinati sunt. Dissensionem Endimion ita/
cus Iunio et Atlas de ortu et obitu siderum sensere. Repugnancia So/
lo draco et furci crimine: repugnancia egiptij et Sabini: duplici enim alij
pena: capitis supplicio alij: furem puniendum censuere: Alijs furandi vel
laudabilis per exercitum et disciplinam militari fuit. Contraria de religione
Creteenses: assirij babilones Latini atque egiptij opinati sunt. Diuersa
de re publica. Plato Aristoteles: Marcus Varro et Cicero de sum/
mo hominis bono excogitauerunt. Etiam illi qui oraculo appollinis
sapientes dicti sunt: iudicio etiam stultorum insipientes cognoscunt.
Quod cum ita sit non modo res dubias non edocere. Sed bonum exem/
plo mori: de his que ceteri certa dicunt: iam dubitare significabi/
mus: eosque orabimus vt quid his de rebus sentiamus: requirere
omittant: cum summi egregij viri: preclari et excellentis ingenij: exem/
pore aut inconsulto: etiam eadem de re: aut de minoribus: dicere bene/
garint: quid nos hebeti quadam et obtusa acie mentis: nisi ad exopta

tum silentium exhortandi sumus: q̄ si quos: his de quibus rebus agitur: certiores facere volumus Archelauz ignorantie magistrū nec quicq̄ se nihil scire affirmasse dicemus: qui enī nihil se scire dicit: aliquid cognitū profiter: cum omnino aliquid sciri posse negat: id prorsus sciri quod non sciri posse aiebat: significat. Quare ne eadem cum archelai sententia accusandus videaris: de rebus licet nonis et difficillimis: non modo ipsorum: sed nostre etiam causa inductos scribere dicem⁹: vt ipsi ineptias nostras iniquo animo ferentes: qđ senserint rescribere compulsi: nos erudire nō negligant. Preclarā etiam officiosorū hominū percomodāq; sententiam collaudabimus: qui cōmunis rei causa se quippiam ignorare confingunt vt suis posterisq; lumē eruditionē ⁊ doctrinā perscrutatione relinquere valeant.

Secundi generis ratio.

Qui risū concitare studet: hec nouisse decet: eius rei preceptionē i liptomia ⁊ faccias distributā esse. Scaccias vō factis dictisq; constare. Verū de facto alias: de his nunc que tū dicto risum concitat: dicamus. Risus cū iocunditate omnium vel alicui⁹ amaritudine elicitur. Amaritudo autē vel animi: vel corporis: aut forte cōmodi icōmodiq; ratione cōcipi: vt crassus de lamia: dyogenes ⁊ Alexander inter se capillati sunt. Scaccie vero vatre dicta ex facto etiam nomen dixisse cōmemorant: vt papirij historia Lomica argumenta: thiresie iudiciū: appologetici sermones Phrigis esopi: prationis inuersio: veritatis exuperatio: v. rsuum recitatio: risum modestū ⁊ grauē prouocare solent. Suspicio etiā: ⁊ dubitatio idem efficit: vt iuliam apud parentē de voluptate fecisse cōmemorant. Idem Inductio operabit: vt inter aspasia ⁊ xenophonem cum rubore risum concitasse accepimus. Idonea loci temporis rei ⁊ hominis oportunitas: iocū prouocabit. Que socrate nouisse cōmemorat: cum in conuiuiū rogatus vt aliquid de suis stu-

dijs diceret: que loco ⁊ tēpori cōueniūt. Ego nō calleo q̄ ego calleo
neq; loco neq; tēp i cōgruūt iqt. Aliū enī octū platōnē: aliū graue
Latōnē: ridiculū dyogenē: turpē cynedū: ⁊ mollē leucippū facien/
tē verba iducētes. Aliter i loco sacro: aliter i pphano: Aliter fūne/
sto: aliter voluptuoso ⁊ geinali tpe agendū: ⁊ loquendū duximus.
Quib⁹ autē e locis: ioci ⁊ risus argumenta ducunt. Ex oppositis ⁊
seueri ⁊ grauis indagabuntur.

Ratio tertij generis inueniendī.

Principiū autē a maiorib⁹ tractū ostendem⁹ q̄ vrbes
⁊ oppida: vt cyrus p̄fay rex in asia: ⁊ lacedemones in
grecia p̄didere. Statuas mox ⁊ simulacra consinxe/
rūt: vt hūanitatē ⁊ virtutis exemplū: posteris etiā
dereliquerēt. Ea res longi⁹ protracta p̄ dijs vota ⁊
sacra soluere adēgit: at bñ viuēdi cupiditatē illexit. Hinc antisthenē
multos excogitasse deos: Romani eūdē: p̄ ptate variū cōsinxere.
Iouē superū rerūq; eiuꝝ patrē: p̄isto: ē ⁊ p̄datorē venerati sūt. hic
ipsumq; vocam⁹ in patrē p̄edāq; ionē: vt poetę nostri dicat snia
saluā virilē imberbē barbatā femineāq; venerē dixere. his simili/
busq; locis res p̄ cōmodo ⁊ snia nostra p̄cipij ratiōe excogitan/
das duxim⁹: vt horū exemplo: p̄incipiū facilius indagari possit.

Quando p̄ncipio supersedendum sit.

Quoniam hacten⁹ de rez inuentiōe ⁊ partiū dispositio/
ne dictū ē: Nunc qm̄ p̄ncipio vtendū sit dicam⁹: Nō
enī semp̄ his partib⁹ epistolaz omnib⁹: s; cū res lo/
cus ⁊ p̄sona exigit vtendū ē. Cū ad incognitos p̄e/
claros novos ⁊ summos viros: quibus cū nulla vel
lenis familiaritas cōflata ē: p̄ncipio vtēmur. Aut cū p̄claris sū/
misq; de rebus absentes certiores faciendū erūt: omnib⁹ partibus
vtēmur. Idē in appologis: paragonia: cathologia: apocristi: xenō/
doxia: ⁊ philographia agendum est.

De Enuniciatione ⁊ eius Causa.

N omni genere epistolarū principio: ex his simili/
busq; locis ducto: vñ e genere specie finibusq; exeo
gitato. Enunciatio in mediū afferēda ē: Ea simplex
vel multiplex esse pōt. Simplex simplici duplicitq;
causa contēta erit. Multiplex nonnunq; sine cause
approbatiōe proferet. In reb⁹ enī afflictis dubijs ⁊ anxijs tm̄ ex/
positiones afferim⁹: presertī cū de re sūma: nō sine capitis pīculo
scribem⁹ nulla cā maioꝝ exēplo cōfirmabim⁹: aut mādāta nuncijs
cōmittem⁹: vt sine pīculo res nouas significare possim⁹. In re fa/
miliari ⁊ domestica: ad amicos maxie cōscribētes: vna dūtaxat vel
nulla causa: enūciatio cōprobabit. Neq; i omī epistola seuera ⁊ gra
ui: nō mō causa: s; etiā auctoritate: exēplo ⁊ simili: cōtrariōq; enū/
ciationē nostrā cōprobare: ⁊ aduersariōrū diluere poterim⁹. Inter
dū enūciatiōes plurimas sine cā inducem⁹: quousq; ⁊ ad eā quā
intendim⁹ pedetēti accedam⁹: ac cām afferam⁹: quē clara: dilucida
probabilis: aut necessaria erit: vt viros bonos: religiōē: ⁊ rē pu/
blicā colere: ⁊ hominē pp̄t ignē calefcere dicemus. Rationes parū
vehementes ⁊ obscuras: quē rem potius astu ⁊ dolo occultare q̄
iniq̄ua purgare vident: effugiendas ⁊ euitandas commonemus.

De Complexione.

C omplexio e simplici enūciatione: ⁊ cā educta: nisi
artificij ostentādi gratia cōficiat: supuacania dicit.
Nunquā enī necessaria existimat: nisi cū enūciatio
aut causa multiplex p̄cesserit: vt sic Jzr̄ nec mortis
metu: nec tedio vitę: fortunę incōmodis: etate de/
crepita: aut morbo cōfect⁹ iterijt: s; hoīuz inalignis facinorib⁹ ex/
tinct⁹ occubuit. Eā aut sepe i petitionē quandā p re ⁊ snia nostra
resoluerē poterimus: vt Qd̄ cuz ita sit: abs te peto satis opīntoni
hominū sententię mee facias. Accedit nonnunq; his partib⁹ noua
sententia: expositione tm̄: ⁊ causa vna plurisve contēta: modū ⁊ si
nē p̄forius epistole faciens.

Diuersimode in diuersis speciebus scribendum. a 4

Postq̃ vnūq̃q̃ gen⁹ diuersosq̃ fines loca tēpa pso
nas ac res considerauim⁹: ad species: vaga diuertē
oratio. Eū enī i doloris mitigatiōe: ad studia ⁊ litte
rarū inflāmatione: obiectorū purgatiōe: aut in com
mittēdis amicis: aut in agēdis gratijs: aut re gesta
enarratiōe: epistola versabit⁹: ineptā vitā: p̃ditosq̃ mores: ⁊ inanē
doctrinā repellere nitimur: diuersa ratione excogitāda est.

De Mitigatione doloris.

Quadrupliciter possum⁹ consolari: hoc est: quattuor
ex locis consolatio constat. Primo nanq̃ ostendi
mus nos: eius ad quem scribimus causa dolere: vel
nostri: vel ipsius causa: vel vtriusq̃. Secundo vt
meminerimus nos ea lege natos: vt omnibus for
tunę telis proposita sit vita nostra. Tertio ne grauiter feramus ca
sus quos nullo consilio vitare licebit. Quarto vt aliorum euenti
bus memoria repetendis nihil accidisse putemus. Exempla quo
q̃ gentiliū si videbitur pmiscere licebit vt ex ea gentilitate quod
dam prodeat argumentum. Exemplum.

A Postquā mihi de obitu filię tuę renunciatū erat valde indolui.
Nescio tñ an magis tui causa an mei. quinimo magis vtriusq̃ no
strū. poterās nanq̃ eā huius vr̃bis nobiliorib⁹ filijs matrimonio
copulari: ac cū antiquis familijs cōstituere familiaritatē: quę do
mū tuę ac familię vestre summū honorē gloriāq̃ allatura. Pręte
rea quotienscūq̃ aut in iudicio aut ī senatu iuris nostri. psequēdi
vel bñficij impetrādi gratia cōparendū fuerat q̃ nobis auxilio ⁊ cō
silio esse potuisset nūq̃ pfecto defuissent. Quis nāq̃ ē ex senato
rib⁹ cui nūc cām meā tute cōmittere possum. Eni vō etiā ea quę iam
diu mihi te. ū erat familiaritas: affectio q̃ in dies augē facit vt tui
causa maiori merore cōficior. Erat nāq̃ ipsa filia laborū tuorū sub
leuatricē ac ī aduersitatib⁹ tuis solatiū singulare. Sed quia te ea de
stitutū animaduerto: me ipsum omī solatio destitutū eē arbitror

Nec enī minoris molestie aduēitates tue q̄s mee mihi fuere. Cōsolari tñ tuū merorē pōt q̄ iste casus nō tibi vni accidit i filia tua: q̄s enī nat⁹ hacten⁹ ē: qui nō post aliquot dies vita defūct⁹ eat: Mortalitatē enī dii imortales ⁊ natura: hominib⁹ imo cūctis aiantib⁹ tribuerūt. quoz volūtati nemo ē q̄ possit resistere. Quā pp̄ ea que neqz culpa nostra neqz negligētia pcedēte accidūt: ⁊ q̄ neqz pūderia valēt pūderi: equo aio ferre semp sapiētis habitū ē. Nunq̄d filius regis hispanie decessit q̄ toti⁹ regni spes vnica fuit. Decessit itē p̄toris nostri fili⁹ vnic⁹: cui neqz fratres neqz nepores: neqz nepres: nec agnati sup̄sunt: in quib⁹ familie nomē valeat conseruari. Nec etiā vicino tuo cūctę diuitie sue opitulari poterāt vt filij sui sup̄stitēs reliquerent: q̄ diuitijs suis fungerent: q̄s nūc ad extraneos puenire videbit. S; quia nepotū tuorū caterua multiplicata ē: multiplicaqz in dies: i quib⁹ ⁊ familie tue nomē: ⁊ maiorū tuorū imāgines cōseruabūt: q̄ ⁊ p̄sidio tuo egent ⁊ substātia: nō habes eā cōtristādi cām: quā illi habuerūt. Repelle igit⁹ obsecro has ai passiones atqz filie tue obitū obliuioni tradas. Exempla quoqz gentiliū imitari studeas. e quib⁹ socrates cū filiū extinctū pcepisset: nō mō equo tūc aio: verū etiā nūcio ait: nil noui affers. Qd si gētiles hoc facere cōsueuerūt in quib⁹ nec aliqd fidei lumē erat: q̄tomagis nos christiani ea que diuina ex volūtate prouenere: i meliore partē nobis accidisse persuadeamus: oportet.

De Rerum bonaz inflammatione.

Interdū nec p nobis nec p tertia psona petim⁹. S; p eo dūtaxat ad quē scribim⁹: ⁊ quicqd petim⁹ eius cā petim⁹. Hoc autē gen⁹ adhortatio appellat⁹: qd sic poterim⁹ exercere. Primo enī ostēdem⁹ nos fiducia beniuolētiaqz ei⁹ ad quē scribim⁹ inotos adhortationē ad huiusmodi res de quib⁹ scribim⁹ facere. Deinde i comoda proferim⁹: vt si nō fecerit rem ad quā hortamur. vel si nō fecerit illam a qua dehortamur. Postea comoda adducim⁹ q̄ sequūt⁹ vel ex

gerenda re quā hortamur vel ex nō gerenda a qua debōtamur.
Postreō cōclusionē subiiciem⁹: q̄ breuī⁹ rogabim⁹ vt qđ hortamur
si nō comodū suū attēdē nre saltē beniuolētie causa id facere velit.
¶ Memini me patrē tuū mirū in modū coluisse: ⁊ clarissimō viro
sūma amoris necessitudine cōiunctū fuisse: q̄ vir tum ingenio cla-
rus: tū animi magnitudine p̄stantissim⁹ esset. Prēterea memini
me abs te obseruātia quadā singulari cōplexū vt nībil sit qđ ego a
te petere dubitē: p̄serti cū aliqd petitur⁹ sum: id omne ad te vni⁹
p̄tineat. Ex quorundā enī cōmuniū amicorū sermonib⁹ itellexi te
disciplinā rei militaris: quā a me potissimū p̄suas⁹ sequi iceperās
dereliquisse. hec nō qđē p̄suadere satis mihi poterā: nisi tue quoq;
accessissent lre: que sermones quos acceperā plane cōfirmarēt. Ex
quib⁹ nō mediocrē molestiā suscepi: te enī sperabā virū rei milita-
ris p̄stantissimū fore: quē cū impatorē exercit⁹ vel legionis p̄fectū
cōspicerē: ego mirifice gloriarer: q̄ tibi eiusmodi capiēdoz studioz
cā fuissē. Sperabā te ⁊ amicis comodissimū: ⁊ patrie gloriosū: ⁊
tibi vtilissimū fore: atq; ita p̄fecto fuisses. Subeāt enī studiorū mi-
litariū p̄iti viri: ⁊ ciuitatū ⁊ p̄ncipū potētissimorū familiaritates: a
quib⁹ sepi⁹ oppida ⁊ castella munitissima mereār: stipēdijsq; vber-
rimis ab illis cōducunt: ⁊ qđ maximū ē immortalitātē glorie p̄sequū-
tur: ⁊ p̄petua apud posteros nominis sui monumēta reliquūt. Si igitur
sic icepta studia deserueris: nudū te oīnz p̄batissimarū artū in-
uenies: Neq; enī mercaturę actib⁹ studuisti neq; lris operā dedisti
sz militari tūā disciplinē p̄mas gratis tue p̄tes deuouisti. Rursusq;
sequētes ānos cōplures i ipsa cōsūpsisti: Quare totū hoc oē tēp⁹ a
missū iuenies ⁊ difficultiores iā erūt anni quos facile bonis aliquib⁹
cōmitras. Secordie atq; ignauie cōcines tui oēs te dānabunt q̄ ex
ercitationē armorū abs te iā dudū susceptā nūc temere neglexeris.
Itaq; si quid apud me amicitie paterue si quid necessitudinis fratris
tui relinqui ē. te rogo atq; obsecro ne me vanū tibi fuisse p̄suasore
paciaris. Sed vel tui vel mei causa dimissa nunc ali q̄piū militaria
studia magno animo suscipias. De Gratiarū actione.

Homerus Solopboni⁹ officioꝝ recteqꝫ factoz oiuꝫ:
genera tria cōmemorat. Sapie: diuitiaꝝ: z pulchritu
dinis: Que cōmutato vocabulo plato: vñū: Sincere
z icorruptū. scōꝝ voluptatis z corruptissime mētis.
Tertiu ex his mixtū cōmemorat. hoc p̄ipatbetici v/
sitatori vocabulo honestū vtile z voluptariū dixē. hic poeta p̄e/
clar⁹. hec gratis cōgruētia noia haud iepte excogitauit: aglea: tha
lia: z euphrosyna. Pro his enī bñ recteqꝫ factis: bona saltē rectaqꝫ
verba iocūde q̄primū habēda sūt. Quare iunctis manib⁹ in coro
na ridētes z nudas puellulas finxere: Eū q̄ppe numerū plenū p̄se
ctūqꝫ bonoz etiā ratiōe existimarūt. Unā enī aio: alterā corpi: ter
tiā fortunę cōmodis cōgruere: ficto nomie rati sūt. Eas autē i coro
na iūctis manib⁹ statuere. bñficiū enī bis reb⁹ p̄fectū: gyro z corona
circūductū ad dantis man⁹ auc: ū reuerti equū ē. Agros enī (vt he
siod⁹ poeta dicitur) feraces imitare decet: q̄ lōge plus q̄ acceperint
reddūt: mēte enī z aio dātis: nō receptis munerib⁹: gratię cōpensā
de sūt. Ridētes aut gratias haud abie cōmemorāt: hilari nāqꝫ sa
cie: vt heschino socratē repēdisse ferūt: gratię habēde z reddēde sūt
Nudas vero iure fecere: Nil nāqꝫ tectū: fictū z fucatū apud eas esse
debet: q̄s icorruptas z puellulas asserim⁹. Bñficiū enī apud nos
corrupti z cōsensescere iniquum existimauim⁹: q̄s ob res ne bñfacta
male collocata videant⁹: hec oia comoda hoc vno bñficio cōplexa
ad dātis man⁹ q̄primū reuocāda: sūma bylaritate: sūmoqꝫ gaudio
exbylarios dicim⁹: vt bñfacto recte collocato: sine negligētie noie
re z aio correspōdē credam⁹. De Laude p̄p̄a z aliena.

E cuiusqꝫ hominis laude caute cōscribendū ē ne: aut
assētari: aut adulari: res nostras charitate. p̄p̄ia de/
cepti: sine pudore aliquo cōmemorare dicamur. Ete
nim q̄primū id audientib⁹ ea senece snia in ore est.
Sordescit in ore proprio laus: aut id tritū vulgo ver
bū in prompto ē: Is qui de virtute sua fretus ē nunq̄ p̄p̄ias lau
des i mediū asferre cogitabit. Si nos ergo sine crimie: rēqꝫ nostrā

laudare volum⁹ occulte p dissimulationē diminutionē occupationē
7 permissionē enarrabimus: in locū rem homines atq; fortunam
vnam magnāq; partem cōferemus. Si vero amicorū aut cuiusmōi
generis hominū res cū virtute gestas explicare volum⁹. Tantā vir
tutis vim esse cōmemorabim⁹: vt nō mō amore 7 necessitudine cō
nictos. verū acerrimos etiā inimicos quosq; ad loquendū ipellere
7 cogere possit: cū inuidia etiā mor⁹ videat: qui ei⁹ maxia facta cō/
memorare: aut audire refugit. Vñorū etiā 7 posterorū gratia nos
facere dicem⁹: vt ipsi eorū ēt exēplo moti: flāma 7 amore recte fa/
ctorū icendant. Vñiores nros ēt sanxisse dicem⁹ strenue pclareq;
agētib⁹ pnia 7 merita repeydeda: Quare statue monumēta: por/
ticus pbana priuātē 7 publicē edes: Quationes: trophea: triūphi
ī urbibus. In bello corone: annuli vexilla haste: Torques: armille
fortis agentib⁹ reddebant. Triumphales quippe corone auree ob
triūphi bonorē mittunt: Lūica: quercina ei⁹ q; cinē locūq; cōscr/
uasset cōdonabit. Qualis mircea vt seruili bello cū neq; rite neq;
cū iusto: sed cū omni humili nominis hoste: iniusta bella gereban
tur vt massurio sabino iuriscōsulto placuit reddebat. Cōuiuia mo
dis 7 cantu: tibicinas exornare 7 celebrare cōsuetū extitit. Hinc a/
c illes thetidis 7 iopas didonis cōuiuio aurata psonat lyra. Poe/
tis historiographis sculptorib⁹ atq; pictorib⁹: licētia data est alie/
na vel sua facta: posteris profutura: litteris: sculptura: aut pictura
cōmendare: vt intueriū audientiūq; mētes ad virtutē capescendā
concitaret. Lacedemones enī ppterca dicere solitos cōmemorant
Nil magna re dignū ab eo expectādū qui nec laude neq; ignomi/
na afficeret. Quibus rationibus motos nō scripsisse dicemus: ne
vel ipsozū benefactis vel posteris nostris defuisse videamur: Eos
vero nō modo sed etiā parētes quos ignoram⁹ ex illis laudabim⁹
Ouidi⁹ de narcisso. Qui te genuere beati Virgili⁹ primo eneiō: q;
tanti talē genuere parētes. Et a futuro tēpore collaudat: Sēp ho/
nos nomēq; tuū laudesq; manebūt. Itē cū vocat Terrē Vñio/
res inferiores pprijs nominib⁹ aut meritōzū vocabulis appellant:

Virgili⁹ primo eneid. Acule nāq; tibi inquit. Virgiliores maiores
 nominib⁹ dignitatū vocāt: virgili⁹ eodē loco: eolū iunonē alloquē/
 tes his verbis cōmemorat: eolus hec contra tu⁹ o regina quod o/
 ptes explorare labor. Liberi parētes pietatis nomine sic appellāt.
 quē te genitor sentētia vertit. Irascētes pprio noīe appellant oēs
 viros: Virgili⁹ vestras Eure domos: Terenti⁹: ego te in pristinum
 daue pcedā. Amicos et lenes res oramus. Virgiliores maiorēq; ne/
 gociā ambimus: supplicamus: imploramus: quē hominem rem/
 q; multum exornant: rerum: personarum: vocabulorum: et senten/
 tiarum: qualitate et dignitate seruata: plurimum exornant. In vi/
 tuperando: eadē hec cōuertemus. Non enī nominib⁹ proprijs: aut
 dignitatū: sed maledictis nominibus eos vocabimus. Sic Tu ne
 duos vna seuiſſima vippera cena: Tu ne duos?

De epistolis Lōmendatitijs.

In eadē nominis appellatione: ille epistole veniūt q̄
 bus qui nobis chari sūt apud amicos nostros com/
 mittunt^r aut qui aliquo amoris et necessitudinis vin/
 culo nobis cōiuncti sunt: notis amicis vel affinis
 commendantur. hec epistole et si breues admodū e/
 rūt: arte tñ referte credūt: ppulchre tñ callideq; aniaduertēdū ē vt
 p his scribē et eos cōmēdare lris nris videamur q̄ beniuolētia ob/
 seruātia amore affinitate tribu virtute vicinitateq; nobis chari ef/
 se debēt. Vñ Terenti⁹. iij. comēdia: hic etiā beniuolētiā his elicere
 verbis conat^r. Tū vī virtus tua me vel vicinitas quā ego in ppin/
 quam partē amicitie puto facit: vt te audacter moneā et familiarit^r
 Vel ecōuerso Jocunda oratione: etiā integritate ingentij: et verbo/
 rum comitate penes amicos nostros cōmissos facimus. Sic cicero
 p lentulo valerio. gayo appio scribit. Item ostendendū est virum
 quē cōmissum facimus. Aut genere aut maiorum auctoritate nobi/
 litate et dignitate. hec etiam prope ipsorū iure vendicare debuisse
 Ex vrbānitāte etiā et affabilitate: comitateq; sermonis eos pētib⁹

aut cōmissione litterarū nostrarū dignos cōprobabimus: homi/
nē maxime omnīū gratissimū collaudabimus: Nec cui charū fa/
cere nitimur veluti ingrātū a sese ⁊ beneficiorū inmemorē rejiciat:
Nihil enim absurdius q̄ pro ingratīs igrati nomine labore confi/
ci: nihil iniquius q̄ beneficiorū inmemori beneficia conferre. Ni/
hil iniquius q̄ pro parum equis equa etiam petere. Leterum (vt
breuib⁹ dicam) in huiusmodi epistolis curandū est: vt a quo
petimus rem cōsequi valeamus: Rem honestā finitā facilemq; nō
sine blandimentoꝝ illecebris: cum remunerationis spe: exponam⁹
hinc preclare a Terentio illa egregia cōmendatio cōscripta ē. Vbi
Pamphile huius formā atq; etatem vides Nec clam te est: q̄ illi
nunc vtreq; res inutiles Et ad pudicitā ⁊ ad rem tutandam sient:
Quod ego te per hanc dextrā oro ⁊ ingenīū tuū: Per tuam fidē.
perq; ei⁹ sollicitudinē: Te obtestor: ne abs te hāc segreges: neu de/
seras. Si te in germani fratris dilexi loco: Siue te hęc solū sēp fecit
maximū: Seu tibi morigera fuit i rebus omnib⁹ Te isti virū do: a/
micū tutorē patrē: Bona hęc nostra tibi cōmitto ⁊ tue mādō fidei.
Non potui dulcissime. N. efficere vt nunc ad te non perscriberē
quanto feruore: quanto studio: quanta deniq; iocunditate. N. tuus
sacris legibus operam hactenus dederit. q̄ si in ea facultate: vri
perpulchre inceperat: pergeret: paucis post diebus summum le/
gum apicē adipisceretur: Quia vero hesternū vesp̄ri quēadmo/
dum pecunijs deficere incepisset mihi rettulit: admodū vereor ne
studiū suū deserere postponereq; cogatur: quod quidē impedies
si ex redditibus tuis: quos hoc anno vberiores pcepisti: sibi suęq;
egestati subuenias: fortassis frater tu⁹ qui (vt audio) q̄primū ex a/
sia ad te veniat (nam negociatiōi fortuna plurimū arrisit) lucri sui
quod inestimabili est consecutus: te faciet participem: potissimū si
nepotis sui virtutes ⁊ scientias q̄plures: ab omnib⁹ predicari: te/
q; inopię suę occurrere velle persenserit: Quid in q̄ amabilius: qd
melius: aut quid optatius possit accidere: q̄ filiū litterarū peritū /

simū: moribus: eloquentia ac prudentia: magnopere predictū habere: qui domui tue: nobisq; familiaritatis et affinitatis vinculis cōiunctis: auxilio consilio honori et glorie esse poterit. Itaq; hec oia tecum mente fac reuoluas: pecunias q̄primū ad eum transmittas hoc tamē te scire velim: nisi eum tanta egestate laborare vidissem: atq; eas impensas quas facies tam necessarias et frugi futuras: nibil hoc tempore ad te scripsissem. Quotienscūq; enī aliquid per cepi quod honori atq; fortunis tuis potuit cōducere aut detrabe-

re: nō potui supersedere quin reddere te certiorē: Etique vō tres species sūt: quib⁹ etiā epistole modū excedere licet. Insimulatiōis enī rei cuiuspiā: Ac/cusationē: defensionē: Rerūq; gestarū expositionē: in voluminis magnitudine interdū crescere videm⁹ hoc solū litterarū et studiorū incitamentū: intra epistole fines cōtinere poterimus: quod superius philographiā diximus: hui⁹ rei auctores: vires et cōmoda: cū admiratione: gloria: honore: et laude: exponemus: Cōmuni omnīū vtilitate: honestate: maiorū exemplo: meritis et dignitate: cōprobabimus: ad virtutē sapientiā doctrinam et cōmoditatem consequendā: legentiū etiā audientium mentes iam prius concitatas inflamabimus: vt maiorū exemplo: publicam priuatāq; rem: bene regere: sanctissimū consiliū: sanctissimasq; leges nobis: posteris: patrie: etiā nostris: imponere ac omnibus bene viuendi imitationem prestare possimus.

De obseruantia artis.

eterū. sermonis dignitas: scribendi cōsuetudo: con/cinna compositio: elegantie proprietates. munditia verborū hoc ē lux apud doctos electa hec tibi honestare et exornare poterūt. Verū si quotidiano vsu. et exercitatione hec precepta nō modo seruare: sed in/gi lectione: cura: vigilantia: et studio: doctoz imitatione excolere: ī melius vertere: et augere conaberis: vt trito quotidianoz vsu: te maioribus tuis: parem equalēq; et nostris superiorem reddes.

Panageticum Jacobi. P. Ad Illustrissimū Principē Tarantinū
Incipit foeliciter.

Nullos fore vereor Illustrissime Princeps: qui honesto labori meo arrogantie nomē temere inscribere non dubitabunt. Rem enim prosum arduam procliuē ac difficilem: In primis supra ingenij mei vires ad excogitandū: industrie adinueniendū: et ip/dicij ad discernendū: Quid cuiq; nomis: pro meritis cuiusq; iure cōueniat me tibi vendicasse dicent. Nihil quippe ineptius absurdius aut indignius videt: q̄ vi diuine mentis mortales vsurpare p̄sumpsisse. Nihil difficilius: q̄ quid veri nominis: glorie: tituli: et laudis: p̄clara cuiusq; facinora: egregia virtus: et p̄stantissima merita: suo iure deposcant: legem p̄scribere. Recte enī perperāq; facta atq; ipsa virtus: que tota in actione consistit: animo nō rerū euentu diiudicari cognoscīq; debet: quare cū tot sint animi incerti motus: tot tamq; mentis varij angustiq; aditus: vagi errores: deniq; recessus: abdite iacessibilesq; mentis nostre latebrę: diuine mentis oculis: eā abstrusam nostri corporis partē: nōnulli haud ab re perscrutandā reliquere. Vñe vō imperiū tuū: quod audacie mee animū tribuit: facile: vt spero: benigneq; tutabit. Durius enī difficiliusq; tibi quicq; negare: q̄ iussa tua capefcere: tibi semp̄ p̄suasū habui. Eque enim tibi salutē: si non supra: quā patrię: parentibus: et tibi ipsi: debere cognoui. Nec adeo tamē a ratiōe di/ uersus agor: vt quid veri nominis et tituli: cuiusq; sibi merita ex/ quirant ad vnguē explorare. Sed que approbata cōsuetudine lit terarū exitu principioq; in laudē nomenq; conducāt: in hunc li/ bellū cōgerere constitui. Vt tibi cui nil denegare ausim morē ge/rens: qua ratione cuiq; mortaliū ordini: pro consuetudine saltem scribendū: hinc principio ducto tibi oranti aperire incipiam.

Titulorum ⁊ laudum distinctio.

Maiorū laudes: prestantesq; titulos: ⁊ clarissima nomina inferiorib; nentiq; concederemus: Quib; aut inferiores honestant: maiores etiā collaudādas Liceronis exemplo ducem?: qui p rege dyatharo Iuliu cesarem his verbis allocutus. Omnes sunt inquit in illo rege virtutes quas te cesarē ignorare nō arbitror. Sed precipue singularis admirandaq; frugalitas. Et si hoc verbo laudare regem non soleo. scio frugi hominē dici: non multum habet laudis in rege Iustū Sencrū Graue magnanīmū beneficium liberalē de sunt regie laudes: illa priuata est: vt volet quisq; accipiet. Ego tamen frugalitatē. i. modestiam ⁊ temperantiam q̄ maximā virtutē iudico.

Titulorū ⁊ laudū distinctio quo ad etatē.

Istuli: preconia: ⁊ laudes rerum ⁊ personarū: adolescentie vel maioris etatis dicunt: verū vbi facta nō inueniunt spem collocandā. Licero in dialogis edocuit hinc apud Terentiū simo in andria. Quid mihi faciet patri inquit. Et de ascantio primo eneidum Sin absumpta salus et te pater optime teucrum: pontus habet libig: nec spes iam restat iuli. De marcello quoq; octauie filio adolescentē prestantissimo sexto eneidū Idem legimus. Cum enī res eius gestas cōmemorare nequeat spem ⁊ indolem sic laudat. Atq; hic aeneas. vna nanq; ire videbat. Egregium forma iuuenem ⁊ fulgentibus armis. Sed frons leta parū deijecto lumina vultu Quis pater ille virum qui sic comitat euntem. Silius: an ne aliquis magna de stirpe nepotū. Quis strepitus circa comitū: quantū instat in ipso est. Sed nox atra caput est circumuolat vmbra: Tum pater anchises lachrymis ingressus abortis. O nate ingentē luctum ne queere tuorum. heu puer Iliaca quisquā de gente latinos in tantū spe tollat anos: nec rumula quondam vlla se tantam tellus iactabit alumno heu pietas: heu prisca fides inuictaq; bello dextera. heu

miserande puer si qua fata aspera rumpes. Tu marcellus eris ma/
nibus date lilia p'enis.

Laudes i pmo cōgressu nō esse fundendas s paulati digerende.

On omnia in laudē conducētia vno tantū loco com
plectemur. Sed etatis ratione p omne vitā digesta
paulatim laudes cū etate crescere demonstrabimus
Quā rem egregie p lucio archio Licero docuit: hūc
in buccolicis secut' virgilius: pari etate z laude sa/
loninū his verbis crescentē inducit. At tibi prima puer nullo mu/
nuscula cultu. Errātes hederas passim cū baccare tellus. Dixitqz
ridēti col' ocastia fundet achanto. Et statim ad maiore aetate veni/
ens ait. At simul heroum laudes z facta parentis iā legere: z que
sit poteris cognoscere virtus. Volli paulatim flauescet camp' ari
sta. Accessa igitur aetatis: que sit cuiqz partis humane vite virtus
demonstrabitur.

De laudibus summis.

Restantissimū laudis genus est laudatos exsupare
hinc. M. L. scō de oratore. Est z cū ceteris prestan
tib' viris compatione in laudandō preclara. hinc O
uidius de leucothoe. q' mater cūctas tam matrē filia
vicit. Et o mater pulchra filia pulchrior. Et maro pri
mo encid. Quarūqz forma pulcherrima octiopeia. Longinuo iun
gā stabili ppriāqz dicabo. Sūmē autē laudes erūt: aut magnitudi
ne prestātes: aut nouitate prime: aut genere ipso singulares vt eo/
dē libro Liceronis cōscriptū ē. vñ Iunat ire iugis qua nulla prio
ris castaliā molli diuertitur orbita cliuo.

Laus a personis.

Adducunt quozqz laudes a psonis eximijs vel igno
tis: vt hoc priami gestamē erat: sic etiā ornat' argi/
ne beleng. Preterea sceptrū Ilione qd gesserat oli
maxima natarū priami: Itidē qui genuere beati Et
mater felix z fortunata pfecto si tibi qua soror est. z

que dederit vbera nutrix. Sed cunctis longeque beatior: cris. si qua
tibi sponsa est. et que te faciet primum puella virozum.

Laus a tempore sumpta.

Temporis quoque ratione laudationes exquisitas legi
mus: hinc preclara illa dicta ab egregio poeta in lan
dem sapphus O nimum felix que te iam viderit ac/
tas: Functaque colloquio est lesbi puella tuo. Me mi
serum quod non nasci mihi contigit illo Tempore quo lesbi
nata puella fuit: Vidissem vultus audissem verba loquentis O be
ne temporibus secula nata suis. Sic etiam a futuro tempore ducit. Eice
ro in laudem cesaris: Nec ulla unquam etas de tuis laudibus conticescet.

Laudes ab anima atque corpore sumptæ.

Etiam laudes primæ credunt intra naturam generis
sui se continere i eo visu quoquo magnū inter mortu
les sit nemini cedere. Animo pariter et corpore. quod
omnes antecellere pulchritudinis ac roboris specie
at vehementia ceteros ante ire: Aut ecconverso cum man
suetudine requirimus siluestre animū exuisse dicemus ferociam reijecit/
se. toruū aspectū intractabileque imanitatē deposuisse dicemus. Primi
exemplū virgilij erit tertio georgicorum. Tu si quæ sonū pcul arma dede
re stare loco nescit: micat auribus et tremat artus. Collectumque fremens
voluit sub naribus ignē. Exemplū secū. mar. Erit de catella publis. ipsa
est blandior omnibus puellis. Color velocitasque in animalibus comēda
tionē tribuit. vñ illud quoque a poeta pite positū ē. Qui candore ni
ues ante irerent cursibus auras. Corpis vel spiritus equitas: et numeri multi
tudininis frequentia: ornamētū et admirationē in laude affert. Virg.
primo eneid. Lentū alie torridaque pares etate minisci. Sic illud
dictū ē. Tercentū niuei tondēt dumeta iuueci. Et mille meæ siculis
errāt montibus agne: Loca itidē celi fluentia: aerisque temperie salu
bria: populosa: pacis bellique studiis clara: portuosa: opima fructuum
varietate: magnitudine et multitudine pascionis: earumque rerum que

ad victum spectant abundantia: laudis digna dicuntur. Sed vñ /
 de digressi sumus ad nostri generis rationem reuertamur. Nata /
 litio loco celebri copioso ac nobili: litteris studijs ⁊ bonis artib⁹
 celebrato nomine nobis laudem vendicamus. hinc zenonē stoī /
 cum trium rerum causa immortalī deo se gratias habiturum dixisse
 commemorant: primum q̄ in optima ciuitate natus. Tum q̄ grē /
 cus nō barbarus. Deinde q̄ doctus non ignarus esset. Parentum
 nobilitas virtutibus adequata: Vel generis humilitas meritis no /
 stris celeberrima effecta hominum expectatio presentium exupe /
 rata vitia perdomita: non modo laude sed immortalitate. nos di /
 gnos demonstrant.

Laudes a rebus rusticis sumptę.

Is quoq; preclara VJaronis laudatio ī rem rusticā
 ne sola hec deesse huic operi videatur accedat. Cui⁹
 cultores: duos inuictosq; labore: agricolas diligen /
 tes assiduosq; rei publicę cultores dicim⁹. Rem ve /
 ro ipsam rusticam: sationali consito pascuo: floreoq;
 rure collaudabimus. hinc gelidos amnes: piscosos: vinosq; lacus:
 nitidas: illines: salientes: ⁊ rignos fontes violarijs lateq; olentib⁹
 herbis: ⁊ suo semper gramine viuaci: cinctos: ruris laudi plurimū
 conducere arbitramur. his florida prata: armentis gregi apibusq;
 grata: feraces fertilesq; agri aeris: saltus arduiq; montes: humiles
 minernę cererē ⁊ bacho dicati calles opacę ⁊ echo resonātes valles
 laudē afferre poterūt: vmbriſera nemora: frondosę siluę: dijs ma /
 nibus dicati luci: amenaq; antra folijs siluestribusq; baccis vesti /
 ta: anīū concentu passim auaria resonantia: feratū lustra: saltus:
 indaginesq; non minus vtilitatis quā iocunditatis afferunt Qui /
 bus de rebus laudes: rerum preconia: ⁊ litterarum titulos inquire
 mus. Quos ne ambagibus vmbra ⁊ tenebris contextos credas:
 Principio a diuinis personis ducto iamiam dicere incipiam.

Ad Romanum pmo Pontificem

Pontificem maximū: summū: rromanūqz: Dominici gregis pastorem: Sacrozū antistitem: Christiani cultus moderatōz Christiani nominis vexilliferum. Patrem Diuum: clementissimū: sanctissimū: beatissimū: amplissimū: pientissimūqz dicemus: Cui talem in litterarum tergo titulum dare licebit. Diuo paulo secundo: dominici gregis pastori pientissimo: rromaneqz basilicę pontifici maximo optimoqz. In epistolaz fronte sic exordiemur. Johannes lucilius bippodamus belbronnēsis Diuo paulo secundo sacrozū antistiti: summo maximoqz foelicitatem. Summus aut pontifex minores quoscunqz pontifices Fratres Reliquos autem Filios per litteras publicas appellabit. Unde ad pontifices scribens inferiores: sic in litterarum fronte profatur: Paulus secundus diuino dei nutu: ouilis dominici custos designat⁹. dilectis fratribus germanis episcopis Salutem et apostolicam benedictionē. Lesare vero sic aggreditur. Paulus secundus diuina dispositio ne christiani cultus moderator dilecto filio Soederico tertio rromanorum imperatori augusto faustoqz Salutem et apostolicā benedictionem. Scismaticos autē gentilesqz huiusmodi titulo salutat. Paulus secundus dei gratia christiane plebis antistes Vt abnūmeto tencrozū maximo sanioris mentis spiritum: rectiusqz consiliū exoptat. Ad minores pontifices.

Pontifices minores: Cardinalem. patriarchaz: archiepiscopū episcopū: protonotariū: abbatēqz appellabim⁹. Quibus hos titulos adijciemus. Pontificē nanqz minorem: In partem dominici gregis custodem ascitum: Amplissimū: venerandissimū: obseruandissimū: pientissimūqz dicentes: Talem in epistolarum tergo. si Cardinali scribendum erit titulum assignamus. Petro fuscaro titulo diui nicoleo cardinali pontifici: patri pientissimo: obseruandissimoqz. In fronte vero epistolę. L. Johannes lucili⁹ bippodamus belbronnēsis Petro fuscaro: cardinali pontifici amplif

simo Salutem. Si patriarche autem archiepiscopo: aut episcopo
 scribere voluerimus. Sic in litterarum tergo dicimus. Laurentio
 zani antiocheno patriarche obseruandissimo patri non minus pie
 tissimo q̃ venerando. In fronte vero sic exordiemur. L. Jobānes
 lucilius hippodamus belbronnensis lauretio zani antiocheno pa
 triarche tam probissimo q̃ integerrimo Salutem. Protonotariū
 preterea in litterarum tergo sic aggrediemur. Marco contareno.
 rhomane basilice protonotario non minus accuratissimo q̃ fidei
 In fronte autem sic salutare solemus. L. Johannes lucilius hip
 podamus belbronnensis. Marco contareno christiane rei publi
 ce gestorum protonotario tam diligentissimo q̃ fidelissimo Salu
 tem. Abbates vero et reliqui sacerdotes tali in epistolaz tergo sunt
 titulo decorandi. Petro cornelio. diui francisci cenobitaz antisti
 ti et religioso et optimo. Ide Petro nigro. diuo Juliano dicatē e
 dis antistiti: flaminū pietissimo optimoqz. In fronte autē lraz sic
 exordiri licebit. L. Jobānes lucilius hippodam^{us} belbrōnēsis. Pe
 tro cornelio: Pauperū monachorū antistiti: tā doctissimo q̃ mo
 rato felicitatē. Idē. L. Jobānes lucilius hippodam^{us} belbrōnēsis.
 Petro nigro flaminū decori. S. Ad Cesarem.

Rhomanorū Imperatorem: Diuū Cesarem Cesarem maie
 statem Christiane reip. tutore: vexilliferūqz Triumphatorem
 Patrem patrie Augustū: Inuictissimū: faustissimū: pietissimūqz
 dicimus. Cui tales in epistolaz tergo tituli tribuunt. Goederico ter
 tio: diuino afflante spiritu rhomanorū Imperatori cesariqz augu
 stissimo: faustissimoqz. In fronte vō litteraz his decorandē ver
 bis. L. Jobānes lucilius hippodam^{us} belbrōnēsis Diuo Goederico
 tertio christiane rei publice vexillifero: faustissimo inuictissimoqz
 felicitatē. Ad Regē vel minore principem.

Regen: Ducem: Principē quodqz ac Comitē: Regie vel Du
 calis celsitudinis siue dignitatis decus: heroicarū cultorem virtu
 tū: Principatus ornamentū: Regij culminis splendore et vnicū

Armamentum. Christianissimū: Potentissimum: Dignificen/
tissimum: Dignanimum. fortissimum inclytum: foelicitissimū: Se
renissimum: Illustrissimūq; appellabimus. Cui tales in epistola/
rum tergo titulos adijciemus. Carolo triplicis gallie regi christia
nissimo: regiq; culminis splēdori serenissimo illustrissimūq;. In
fronte autem sic dicendum erit. L. Johannes lucilius hippodan?
helbronensis Carolo regie dignitatis decori ⁊ unico firmamen/
to. foelicitatem. Ad Equitem Auratum.

Equitē: Equestris ordinis virū: Militie decus: Rei publi/
ce columen: Patrię spem amplissimā: fidissimāq; Splendi/
dissimū: Generosum: Excellentissimū: Clarissimū: Inclytū: Dignanimum: Potentē: Fortem: Srenissimūq; dicemus. Cui i liap
tergo hos titulos tribuan?. Barnardo Justiniano Splendidissi/
mo Equestris ordinis viro patricio veneto: militie decori: rei q;
publicę firmamento. In fronte autē sic exordiemur. L. Johānes
lucilius hippodan? helbronēsis Barnardo i Justiniano: equiti stre/
nuissimo Salutē. Ad Patricium.

Patriciu Senatori ordinis virum Senatorem Dignificum:
Spectatissimū. Nobilem: Generosum: Ornatissimū: Claris
simūq; insignē: Spectabilem: Integerrimū: Prudentissimū: Sa/
pientissimūq; dicemus: Cui in epistolarum tergo hos titulos da/
re licebit. Antonio baduario patricio veneto: Senatorij ordinis vi
ro integerrimo optimoq;. In fronte autem sic inchoandum erit.
L. Johannes lucilius hippodanus helbronēsis Antonio badua
rio: patricio veneto ornatissimo: spectatissimoq; Salutem. Il
lud quoq; annotatione dignū censemus: nō tm patricios verū ⁊
Consulares quoscunq; viros: vrbū prefectos: Consules: Procon
sules: Pretores honoratis fascibus decoratos: Necnō ⁊ ceteros
magistratus: his plerūq; titulis nō absurde salutandos..

Ad Plebeios.
Plebeios viros tripartitos reperim?: aut enī maiores sūt aut

medioximi: aut minores: Maiore plebeiū. Spectabile: Sapien-
 te: Prestante: Precipui: Singularē: Officiosū: Consumatū virū
 Integerrimū: Ornatissimū: Beneficentissimū: Spectatissimūq;
 dicimus. Lui in epistolarū tergo tales titulos adjiciemus Jacobo
 philetio: plebei ordinis viro precipuo ac singulari. In fronte aut
 sic inchoandū erit. L. Johannes lucilius hippodam⁹ helbronēn.
 Jacobo philetio viro cōsumatissimo ornatissimoq; Salut. Me/
 dioximū plebeiū: Egregiū: prudentē: humanissimū: benignissimū
 probissimūq; dicimus. Lui in tergo litterarū hos dare titulos pla-
 cebit. Hieronymo malateno plebei ordinis viro humanissimo pro/
 bissimūq; In fronte vero sic exordiendū erit. L. Johannes lucili⁹
 hippodamus helbronensis hieronymo malateno viro prudentis-
 simo benignissimoq; Salutē. Minore aut plebeiū. Discretū. mo-
 ratum: industriū: solertē: expertēq; diligentissimū virū: obsequen-
 tem: accuratū: fidelissimūq; appellamus. Lui in epistolarum tergo
 tales adjiciunt tituli. Erhardo Ratdolt germano augustensi: viro
 tam industrio q̃ accurato. In fronte vero sic salutand⁹ erit. L. Jo-
 hannes lucilius hippodamus helbronēn. Erhardo ratdolt ger/
 mano augustensi viro solertissimo expertissimoq; Salutem.

Ad Studiosos viros.

Studiosos viros omnes appellamus quos cuiusq; scientie
 oeditos videm⁹: quoz titulos p ordinē suis locis locabim⁹.

Ad Theologum.

Theologū Divinarū humanarq; rerū interpretē: Sacrarū lite-
 rarū cultorē Sacre pagine professorē. Divini cult⁹ modera-
 torem: Divine volūtatis expositorē. Sapiētissimū eximū: excel-
 lentissimū diuinūq; dicem⁹. Lui tales in literarū tergo dabim⁹ ti-
 tulos. Paulo pergulēsi sacre pagine p̃fessori tam sapiētissimo q̃
 diuinissimo. In fronte autē sic inchoabim⁹. L. Johannes. lucilius
 hippodam⁹ helbronensis. Paulo pergulensi: diuini cultus mo-
 deratori eximio sapiētissimoq; Sollicitatē.

Ad Jurisconsultum.

Jurisconsultum: Diuinarum humanarūq; legum interpretē: Pontificis vel celsari iuris doctore. Diuini v' humani iuris moderator. Vtriusq; iuris professore: Legum diuinarū humana/rūq; expositorē. Jurisconsultorū consultissimū: Sapientissimū: optimū: eximū: excellentissimū: equissimū: integerrimūq; dicemus. Cui in epistolarū tergo tales titulos assignamus: Alexandro neuo: diuinarū humanarūq; legū interpreti tam excellentissimo q̃ equissimo. In fronte autem sic exordiemur. L. Johannes. lucilius. hippodamus. belbronneñ Alexandro neuo Diuini humaniq; iuris moderatori eximio optimoq; Salutem.

Ad Medicum.

Medicum. humane salutis auxiliatorem: moderatorē: tutorem: cōseruatorem: remediumq; Medice artis professore: Vxorborum curatorem: Aegritudinū propulsatorem: Accuratissimum: promptissimum: expertissimum: diligentissimūq; dicemus. Cui tales in litterarum tergo tituli tribuuntur. Gerardo vero: nensi: medice artis professore: tam accuratissimo q̃ doctissimo. In fronte autem sic inchoandū erit. L. Johannes. lucilius. hippodamus belbronneñ Gerardo veronensi. humane salutis. moderatori excellentissimo .S. Ad Philosophū Dialecticūq;

Philosophū. Sophiæ virū. Nature exploratorem: Lausarū speculatorem: Sapientiæ amatorē: filiumq; Sapientissimū: modestissimum: excellentissimū: grauissimū: speculatissimūq; dicemus. Cui tales in litterarū tergo tituli adijciunt. Antonio cornelio philosopho excellentissimo: nature exploratori nō minus accurato q̃ excellentissimo. In fronte autē sic incipiem⁹. L. Johannes lucili⁹ hippodamos belbronneñ. Antonio cornelio philosopho integerrimo sapientissimūq; .S. Ad Mathematicum.

Mathematicū Arithmeticę v' geometrię vel sideralis scientię p̃fessore: Satorū: expositorē Diuini nūminis cōsciū: Siderū

speculatorem. phaetontei cursus exploratorem. Vel immobilis magnitudinis meritorum. Vel discrete quantitatis supputatorem. Accutissimū: subtilissimū: accuratissimū: prudentissimū: perspicacem diuinū sapientissimūq; dicimus. Cui tales in epistolarū tergo tituli tribuuntur. Dominico bragadeno mathematicę artis professori non minus accuratissimū q̃ doctissimū. In fronte autem sic salutamus. L. Johannes lucilius hippodamus helbronensis Dominico bragadeno sideralis scientię professori sapientissimo accuratissimūq; Salutem. Ad Musicum Nateūq;.

Musicum Nateūq; eisdem ferme titulis decoramus. Celestis harmonię imitatorē appellantes. Pyridum filiū. Musarū alumnū. Apollini sacratū. Ithespiadū choro dicatū. Hippocrenidū choro sacratū. Pegasidū amicū. libetridū cultorē. Pegasco liquore saturatū: lauro insignē: Pallida decoratū hedera: Pyreneo fonte potū. Castaliū fontis domesticū. Parmissi fluminis nō ignarū Lephis gurgitis nō expertem: Heliconē rupis accolā: Parnasi nemoris exploratorem: Lyrabei iugī nō alienū: Aoniū montis habitatōrē: phebei numinis interpretē: Testudineę lyre moderatorē. Nouennaz sororū decantatorē: Parnasię edis ciuē. Sacrū: diuinū elegantissimū: facundissimū: suauissimū: iocundissimū: ornatissimū: canorum: sonorum: argutum: decentissimū: celebratissimū: expolitissimūq; dicimus. Cui in epistolaz tergo tales merito titulos tribuimus. Johanni Musario philepho. musarum cultori tam ornatissimo q̃ eleganti. In fronte autē sic exordiemur. L. Johannes lucilius hippodamus helbronensis. Johanni Musario philepho phebei numinis interpreti expolitissimo ornatissimoq; Salutē.

Ad Oratorem

Oratore Sorensiū causarū tutorē. latini eloquiū moderatorē. pedestris orōnis decus Patrię lingvę vnicū splendorē Reip. cōsultorē: Sanctarū legū asseneratorē: Lanorā virtutis tubā. Rhomeq; lingvę decus: Facundissimū: disertissimū: eloquētissimū:

elegantissimū: limatissimū: expolitissimū: ornatissimū: copiosissimū
grauissimūq; appellabim⁹. Cui tales in epistolarū tergo tituli ad/
hærent. Benedicto brognolo oratori facundissimo rhomaneq; lin/
guæ moderatori disertissimo eloquentissimoq;. In fronte autem
sic inchoabimus. L. Johannes lucilius hippodamus belbronnien
sis Benedicto brognolo: pedestris orationis decori Salutem.

Ald Grammaticum.

Grammaticū: Reipub. literarię cūmen. Latini sermonis
exploratorē: humani studij principem. Literarię discipline
moderatore: Auctoriū poetarūq; interpretem: humani codicis
expolitorē: Latine originis exploratorē. humanissimū acuratissi/
mum: disertissimū: ornatissimū: copiosissimū: doctissimūq; dice/
mus: Cui tales in literarū tergo titulos dabim⁹. Francisco nigro vtri/
usq; linguæ moderatori tā humanissimo q̃ ornatissimo. In fron/
te autē sic incipiemus. L. Johānes lucilius hippodam⁹ belbronnien
Francisco nigro literarię discipline interpreti disertissimo. acu/
ratissimoq;. S.

Ald Scholasticū.

Scholasticum quēq; De virtute bene meritū. Literarię di/
scipline vicatū. Vtriusq; virtutis floribus exornatum. litte/
rarū haud expertē Bonarū artū studiosissimū. Eruditū In p̃mis
doctū. Studijq; decus humani dicemus. Cui tales in epistolarū
tergo titulos tribuimus. Martino hippodamo vtriusq; virtutis
tā studiosissimo q̃ acuratissimo. In fronte autē sic inchoādū erit. L.
Johānes lucili⁹ hippodam⁹ belbronnien. Martino hippodamo lit/
terarię discipline decori. S.

Ald Cognatos.

Pater filiū vel nepotē charissimū: dulcissimū: pientissimū: di/
lectissimū: lepidissimū: suauissimūq; appellat. Filius autē pa/
trē vel patrū. honorandū: observandissimū: pientissimū: optimū:
probissimū: humanissimū: venerandū colendū q; dicit. Quib⁹ tales i
epistolarū tergo tituli tribuunt. Filius ad patrē Heinricho hippo/
belbronnensi viro patri suauissimo pientissimoq; Vel pater ad

filium. L. Iohanni lucilio hippodamo belbronnensi filio charis/
simo suauissimoq;. In fronte autem sic filius patrem salutat. L.
Iohānes lucili⁹ hippodam⁹ belbronnensis heinrico hippodamo
belbronnē. viro patri tam humanissimo q̄ observandissimo Sa
lutē. vel p̄r ad filiū. heinric⁹ hippodamus belbronnē. vir. L. Jo
banni lucilio hippodamo belbrōnē. filio tā pietissimo q̄ suavis/
simo.

Ald Soeminas

Poeminā. Castitatis decus. Pudicitie exemplū honestatisq;
speculū: Pudicissimā: castissimā: integerrimā: honestissimā:
primariāq; dicemus. Cui tales i epistolarū tergo titulos assigna/
mus. Lucretie: cornelie: foemine primarie: itegerrimeq;. In frōte
autē sic incipiem⁹. L. Iohānes lucili⁹ hippodam⁹ belbronnē. Lu
cretie: cornelie: honestatis pudicitieq; exemplo Salutē: Illud au/
tē sciendū est q̄ foemine viroū suorū titulis decorāde sunt. Pro/
inde ex superiorib⁹ secundū rei p̄sonēq; exigentiā: nō tantū in hoc
sexu: verū z in altero: vir accuratissimus quisq; ex se poterit conde
cetes titulos assignare.

Reliqua ppāncula erūt: que diuturno vsu: assiduāq; cōsuetudi
ne z maiorū auctoritate apte excogitate oporteat. Que tñ z
rationi cōsentaneę: z hominū opinionī cōiūdere poterūt. Si p̄mo
queq; legendo horū te p̄ceptoz observāissimū reddē pcurabis.

Litterarū exitus his similibusq; verbis claudere vsitatissimū ē.

Vale decus seculi nostri: sis felix nostriq; memor. Vale ti/
biq; persuadeas te mibi charissimū esse per quod tibi charis/
simū est rogatus aucto. Vale meq; tibi commendatum habeas.
Cura vt recte valeas. Da operā vt valeas. Recte vale z nos mu/
tuo dilige. Alitudinē tuā cura diligenter bene vale. Vale felix:
diuq; viuas: nostriq; memor: non diligas oro sed amas. Vale mi/
litie decus. Huncq; nouū laudationū ac p̄ceptorū libellū tuo no
mine conscriptū commissū: charū: gratū z acceptū: novitate saltem
rei te habiturum Spero.

Vale Lector.

Jacobi Publici Florentini ars memorie feliciter incipit
et primo prefatio.

Quid ab re fore arbitror: si præter ma/
iorū consuetudinē: quę plurimis se/
culis et mortaliū vñ recessere in me/
diū nunc lucēq; referam. Nā si men/
tis acies animiq; vis. his terreis ar/
tibus destituta: intellectus admodū
voluntatis et memorie lumine clare/
rit. hac tamē corporea mole contage/
ne et obscuro carceremersa: nouis p/
ceptis medicęq; artis adminiculis
indigens est. Ut qđ caduci fragilis/

q; corpusculi coniunctione id luminis ei adeptū est: nouis pæ/
ceptis et exercitatione consueta luce pristinoq; iubarē longe lateq;
splendescat. Non enim sibi solum ornamento verum etiam præcla/
ris studiis et bonis artibus honestamento: splendori et decori esse
poterit. Hanc nāq; facultatum omniū et artium diuino humanoq;
studio dignarū: cōmunē vñ parentē et fidissimā seruatricē: diuini
et humani ingenij argumentū et gloriā: musarum matrē vates no/
stri dixerē. Huius sagacitate motu et celeritate qua cūcta ambit sen/
tit et mouet motu sempiterno prædita: diuinę mentis vim intueri
admirari et venerari licet. Quę summa nos charitate complexa clin/
gues multosq; (vt sabinū: caluinum) disertos eloquetēq; reddat.
Ignarum tardum immemorēq; bene memorem efficit. Quę a na/
turaq; volūt (vt Themistodi: diuęq; mētis senoni) meminiscit: da/
tū est artis exercitiū et tardis memorie præcepta comparauerit. Nō
enim tm̄ nobis (vt platonis sententia dictitat) nati sumus: sed no/
stris patrię et posteris quo perbeati illi esse videntur qui sūmo in/
genio præditi non suis modo: sed minoribus et posteris memoriā

et desiderium sui reliquerunt. Quid enim precarius quid gloria quid laude
 quid admiratione digni? quam aiantia nature bonitate: ingenio antequam bo
 mines. non modo mortales sed naturam ipsam studio et vigilantia excelle
 re. Ceterum cum omnis huius precarissime vel potius diuine artis fructus in
 ordinis dispositione recoditos non ignorem? dabimus opera ut de
 his perbreue et quam absolutissime dicam. Nam et Symonide poetam huius
 rei auctorem dispositione et ordine memorie ratione principio exco
 gitasse copertum est. Cum apud scopam thessalie cum in conuiuium discum
 bentem duo egregie forme iuuenes acciret. Quorum tandem euocatione
 defagitat? dum ad fores gentilis domus? vti iatus erat non inuenisset.
 eos omni urbe vagus quereret: conuiuij iterea domus? in ruinam versa:
 miseranda conuiuas clade oppressit. Quos cum affines sepulchro man
 dare vellent: nec eos miserande mortis genere et molibus attritos co
 gnosceret: Diuinus ille symonides quem quisque dispo et ordine locum
 sortitus fuerat tacite voluens: Liberos parentibus? liberos dulcesque con
 iugibus viros et matrum amplexibus? ac lachrymis patos restituit. Cuius ex
 emplo illecti nos quoque ab ordine initium dicendi sumemus: Si pau
 cis prius de ingenua memorie vi diferentes propriam eius pote
 statem complectemur.

Divisio memorie.

Reclaram omnem humani animi vim: prestantissimamque no
 stri corporis mentem in vertice veluti in arce sagax natura
 constituit: Ut sensibus finitima ethereo celo propinquior
 et immortalis deo vicinior: celum omne sidereamque plagam ignem
 vigorem et liquidum ethera liberi? plustraret. Maria ter
 ras et ista se positas urbes ut impiosa et seuera moderatrix ab excel
 so despiceret. Et vim ac virtutem rerum gerendarum qualitate triplice di
 xere. Memoria igitur ab intellectu et fantasia preclara illi quidem segre
 garum. prius namque abditas nobis res harumque latitante vim et nam in
 dagare et cognoscere quam meminisse datum est. hac vero absolutissima hu
 mani ingenij vim in memoriam et reminiscenciam distinxere. Easque tri

inuicē distare animaduertūt vt opa volumini papiro ⁊ libro alterā
rā: alterā sono ꝑnunciatiōi ⁊ voci comparatūt. Cōstantis ei men/
tis absoluteqꝫ ꝑfectionis habitu: reminiscentiā ⁊ frequentiā opati/
onū actu memoriā pene diuinā predicāt. Nos strinsqꝫ vim cōi vo/
cabulo intexere cupiētes hāc mentis bipartitā cōmoditatē memo/
rie tm̄ nomine nūc cōplexi sum⁹. Nō vt illoꝝ auctoritati ⁊ sapien/
tiē arroganter quicqꝫ detrahām⁹ sed doctorū atqꝫ grauiū latinoꝝ
auctoritatē secuti : qđ ab illis bipartito traditū est: facili⁹ simplici⁹
euoluam⁹. Mētis itaqꝫ nostre ⁊ memorię cōmoda duplicia sūt: a/
lia nature. s. alia ab institutiōe artis profecta. Naturalis memorię:
vis quedā est nostris animis ⁊ cogitationib⁹ vt bñ meminisse pos/
sim⁹ insita. hęc nō locis sꝫ veris fictisqꝫ imaginib⁹ indiget. Mni/
cuiqꝫ enī doctorū atqꝫ grauiū sūiam agere meminisse ⁊ intelligere
cupiēti ꝑsulto ⁊ meditato op⁹ est. humanā qꝑpe naturā sensitīua
vi uehementior ē: nulli⁹ corꝑeꝫ similitudis adminicūlo simplices res
vel nō concipe vel mox cōceptas amittere certū est. Leterū cū me/
morīa ipsa vel morbo vel etate cōfecta languescat: ꝑceptis medica/
qꝫ manu ⁊ exercitatiōe eius impedimēta propulsanda sunt. Pueri
tē enī senectutiqꝫ obliuioni ⁊ letargiē matri vsu ⁊ arte succurrē/
dum platonē docuisse affer cōstantinus auctor est. Ut enī animi
nostri bona: ingenij quoqꝫ dotes a natura nobis concessas perfe/
ctionem quandā consuetudine ⁊ exercitio percipere videmus. Sic
memoria est nihil commodi a natura sibi vendicari. arte tamen et
vsu nature cōmoda augeri ⁊ incōmoda comminui lenari ⁊ retundi
viden⁹. Iugis quippe vsus ⁊ diuturna consuetudo rerū magistra
est. Caduce igitur fragiliqꝫ nature diuturna meditatione ⁊ assidua
exercitatione occurrendum est. Ea veris cōmenticijsqꝫ locis cōstat
adiunctione litterisqꝫ lenat imaginibus signis: figuris ⁊ insignijs
augeri: sed de his alias nunc ad ordinem: vnde digressi sumus re/
uertamur.

De ordine locorum.

Um in omni actione disciplina et arte modus re/
rumq; ordo et dispositio (vt in nautali militari et rustica
et publica re) summo adiumento mortalibus sit. Tū
in hac tñi momenti et neuorum habet vt omnia in/
genio et memorie conferentia his sine ſymbra vcluti
obscuro carcere et alta caligine mersa longe a ſenſibus vaga et flui/
tancia latitant. Nō ab re igit̃ altius repetendū cenſuimus: vt omis
huiusce rei ratio et doctrina ſupra q̃ neceſſe videt̃: exordiēdo hac
luce clarior diluceſcat. Ordo eſt recta rerū diſpoſitio qua ſingula
ſuum teneant locum. hic rerum et verborū dicitur. Que eni digni/
tate aut natura preſtantiora verba dicuntur ceteris preferenda ſūt
Virgilius ſexto Principio celum et terram capſosq; liquentes Lu/
centēq; globum lunę titaneaq; aſtra. Spiritus intus alit hinc ho/
minum pecudūq; genus vteq; volantum. Sic viros et mulieres
Victrici dextra ſubegit. Saluſtius in catilinæ cōmemoratis viris
qui in ea conſpiratione fuere mulieres etiam aliquod aſſuiſſe ſibi.
inquit. Natura vt ortus et occaſus: dies et nox Crispus Omnia ab
ortu ad occaſum domita armis parerent. A notioibus nō impe/
riti litterarum inchoant vt Urbis romę exterarūq; gentium Ma/
lerius maximus: Et urbem romę ſicuti ego accepi. condidere atq;
habuere initio Troiani Saluſtius. Et urbem quam dicunt romę
melibeg putant Virgili⁹. Sinita infinitis. equale inguali. virtus
vicijs. certum incerto. fixum mobili. habitus priuationi. et cecitati
viſus anteferatur. Contrariorū oppoſitio habitus et priuationis
normam ſequetur: vt albedo habitus: nigredo priuatio dicatur.
Rerum ordo continuata eſt ſententiarum progreſſio ſeriem di/
ſtinctionemq; ſeruans. Ea eſt triplex continuatione partiū oratio
nis. et locorū. A validiſſimis eni et neceſſarijs i diluendo inchoan/
dum Maro docet. Soluite corda metum teneſci ſcludite curas
Res dura et regni nouitas me talia cogunt moliri et late fines cu/
ſtode tueri. Econtra in confirmando agendum eſſe Fabius quin /

tillianus & Marcus cicero asserunt. Partes item orationum ordi/
 nem suum exquirunt vt in oratorij institutionibus docuim⁹. Lo/
 corum ordo est duplex sedium argumentorū & imaginum. Ordi/
 nem in argumentis per partes eorum & partium dispositionem
 exquiremus. Sedium ordo imaginum ratione est recta locorum
 series vel in corona conuertibilis eorum dispositio. Verum ordo
 in locis dispositio in partibus orationis vel imaginibus concer/
 nitur. Quę si ad casum temporis vel insulse ab imperitis dispo/
 nuntur cognitu dura & memoratu difficiliora erunt. Locorum lex
 p̄ceptione qualitate: inuentione dissimilitudine. numero impres/
 sione: memorię corroboracione: imaginum abolitione: notatione
 exercitatione: ac ingenio conferentium & vi mentis cognitione: cō/
 menticijsq; locis: plene perfecteq; constat. De quibus principio a
 p̄ceptione ducto in hoc primo libro dicemus.

Locorum P̄ceptio.

P̄ceptio est recta agendi ratio qua nature comoda
 confirmata & ingenij bona aduicta longe lateq; vi/
 luceant. hic vt ne quid temere adiciamus. neu qđ
 per incuriam obmittamus seruandum est. Quod ef/
 fugere qui volet huius artis obseruantissimus & p̄/
 ceptorum curiosissimus indagator & seruator erit.

Locorum Qualitas.

Qualitas est conditio certa locis inscripta vt medio/
 eri luce mediocriq; distantia: firma: imaginum capa/
 cia: ac solo in loco sita: re aut nomine imaginum tra/
 ctione correspōdentia exactissime cogitentur. Aditus
 enī & reditus: peruagatio & frequens hominū con/
 cursatio cogitationē nostrā deludit. Extrema imaginatiue virtuti
 obesse rei militaris: oculoꝝ & aurium argumento compertū est.
 Litterę enī nimium conculcate & syllabę nimium expresse vel com/
 p̄esse labore nimio sensus menteq; affligunt. Medio igit̃ modo

ac modestia ingenia excitentur. Ne nimium dilatata fusa ac vaga incerta anceps et ignara mens nostra fluctuet. A meridie igitur in septentrionem versa a decem in viginti passuum distantia: opaca: stabilia: deserto in loco: quinque pedum ambitu contenta sunt.

Inuentio locorum.

Comparandorum locorum triplex est ratio. Nam aut natura constituuntur: aut cuiusque ingenio excogitantur vel his composita consistuntur. Natura constituta dicuntur que non ingenio excogitata: nec commentatione nostra efficta videntur. Ingenio comparantur que nostra sagacitate simulantur. Mixta dicuntur que cum natura et manu hominum calliditate constituuntur. Quod et expediens et conducibile magis atque magis esse arbitramur. Omnia enim a natura constituta reperire est impossibile: et fictis omnibus uti durum et periculosissimum duco.

Dissimilitudo locorum.

Locorum similitudo morte magis euitanda est. Nam uti ea compositum ita hec coniunctum resoluunt. Nil enim hominem facit: mentem animumque memorie imbecillitate humi deiecit tarditate et infamia aut sempiterna aut certe diuturna nos inficit. Quas ob res colore opere et altitudine: figura: ac diuersa materia euitare poterimus. Vel si non locis optatis et arte comparatis lapidibus saltem: arboribus tumulis: aris monumentis birenibus: astris: insulis: nauibus ac procliuiibus pontibus varie effiguntur.

Numerus locorum.

Aliquum iam esse videtur ut locorum legibus expositis infinita pene nobis loca: ordine: qualitate: luce: distantia: mediocriusque spacio: deserto in loco stabilia ac dissimilia excogitemus. Ut si quid e memoria baud excidere sed diu impressum tenaciter inherere veli-

mus: & alia item memorie comendare studemus diuersis in locis
affigamus. Est enim tū periculosum tum ridiculum duos eadem
in re coheredes in solidum constituere. Que qui sine labore mul/
tiplicare voluerit. Quadrati normam de quo secundo volumine
agendū est; sequetur. Lentum etiam conficta animalia litterarum
& alphabeti ordine exquiret ac vnicuique figure quinque maxima dif/
formia animalia accommodabit. Vel res aliquas animalibus com/
miscere poterit vt diuersitate hac firmitus memorie impressa inbe/
reāt. In quibus pro eorum magnitudine plurimas ac diuersas ima/
ginum sedes pro sententia nostra statuere poterimus.

Impressio locorum.

Ocos arte compatos diuturna meditatioe & iungi ex/
ercitio memorie adeo imprimemus vt non aliter te/
nere colligere & memoriter reddere q̄ que nobis no/
tissima sunt possumus. Distrabitur enim memoria
atq; omnis animi vis effeminatur si in colligendis
imaginibus ordine & loco dūtaxat vno aberrauerimus.

Corroboratio memorie.

Eam autem summopere muniendam & vebemen/
tissimum laborez diffidentiam vel desperationē po/
tius propulsandā. Non omnis in simul sed carptim
dispositas imagines & ordine quinario numero di/
stincta loca ordine & numero & imaginibus comple/
bimus. Vnamquāq; vero quinquies nobiscum animo nostro re/
uoluemus mox omnia in simul tacite repetemus. Nouissime qui/
narij progressu omni metu abacto memoriter reddemus. Refici/
tur enim memoria & laboris pars maxima detrabitur si non vno
spiritu locis mandata indistincte explicabimus. Sed veluti asper/
rini a iuga arduosq; saltus superantes aut molles ibelles quoq;
etate pueros inscriptis lapidibus spatijs: muneribus: blandicis

ac brevis itineris exactum spatiū: respicientes. Videntemq; adeo
his affirmabimus vt nec ab ordine nec ab re cadere posse persua/
sum nobis habeamus.

Imaginum abolitio.

Et diuturno iugiq; labore locorum indagine nouo /
rum mentem animūq; conficiamus. Consertos iam
notis: nouarum rerum adiunctione confundentes.
vt inde memorie. hinc oblivioni succurrere possim⁹
temporum interdum curriculis priora queq; obscu
rari debilitari ⁊ refringi sinemus. aut veluti e sedibus procella etiā
aduersa tempestate eijecta. vacuas iam domus factas mentem in /
ducemus.

Locorum Notatio

Locorum nota duplex est: numerorum altera: altera
rerum. Numeri signum dicitur numerus quinto /
quoq; inscriptus: ⁊ hic aut arithmetica figura vel
reali notatur: Salx quippe manus aut pes quintū .
Lxx decimū Geminata vigesimū significabit Ne /
rum hermippus loca singula notanda cōmemorat vt ad eum cum
veneris rem locum ⁊ loci numerum teneas. Nec tantum re verum
etiam numero cōmemorato memoriam facilius exercere valeamus
Albertus decimūqueq; Fabius quintilianus ⁊ marcus cicero quin
tumqueq; notandum cōmemorant. Rerum nota dicitur rerū ad /
ditio locis inserta. Cum enim superioribus legibus locus carebit:
ne mentem tardam efficiat re aliqua muniatur. Si enī vastus mo /
bilis aut nīmiū lucidus videbitur exedra. clauo ⁊ testudine con /
firmabimus.

Exercitatio locorum

Um vsus ⁊ cōsuetudo doctrine ⁊ artis magistra di
catur: de ea dicendum censuimus. Infirma est enī
huius artis p̄ceptio nisi industria vigilantia exer
citatione comprobet. Est aut̄ exercitatio assiduus v /
sus cōtinuaq; memorandi consuetudo. Ea ē duplex

nature scilicet et artis. Nature vis non locis: sed signis nonnunquam
 utitur. Artis opus locis compositis et imaginibus instituitur: hec demum
 per locis itidem tractat. Cum enim meminisse cupis Bis cursim
 lecitando textum percurres: ordinem deinde ipsum struemus: sen-
 tentiam cuiuscumque membri mox indagabimus: Nouissime omnium
 sententia una complexi mediocri sono et murmure vocis adaucto
 memorie et locis facile commendabimus: si que de memorie corro-
 boratione precepta sunt seruabimus. Loca diuturna meditatione
 nobiscum exactissime repetemus. Signa et imagines si memorie cele-
 ritate nomen et tenacitate cupimus litterarum ordine conscribemus.
 Ceterum si quando res locis commendate memoriam nostram sub-
 terfugient vel inobseruantia preceptorum vel naturalis memorie
 aduersa valitudine et impotentia nobis accidere exploratissimum et
 certissimum habeamus. Impossibile est quippe huius artis obser-
 uantissimi memoriam falli.

Ingenio conferentia.

Abinus Itacensis qui hippocratis libros commenta-
 tus est mentis et memorie sedem tripliciter distinguit.
 Inter puppim enim et proram pineam mediam fecit: que
 cum memoria quippiam repetere instamus patefa-
 cta a proza ad puppim spiritui animali aditum pre-
 stat. hinc proclum medicine artis professorem dixisse commemorant
 ventriculum puppis nobiliores. Nunquam enim ad eum animalis spi-
 ritus nisi serenus lucidus et clarus pertransit. hic frigidity immo-
 dica obtusus memoriam nostram ebetrem et languidam reddit. Fri-
 gidity vero humiditatem vel siccitatem sibi accipere videtur: Ple-
 runque simplex frigidity cum humiditate coniuncta letargum: cum
 siccitate insomnia et vigilias immodicas ut in pueris et senibus pa-
 tet. hinc diuinus ille plato: senectutem letargie matrem appellat.
 Aristarcus pueros et senes facile in morbos: obliuione et morem
 delabi commemorat. Ad que propulsanda hec humane salutis conse-

rentia excogitarunt exercitium balneum: potū: cibum: coitū: et mo/
deratum somnum. Spiritus enim et naturalis calor segnicie et ve/
cordia et turpi ocio consopiti. Exercitio ante cibū a sensibus reuo/
candi et excitandi sunt: balneis cibo et potu ab exercitio remittendi
et relaxandi sunt. Tristitia nonnunquā voluptate propulsanda ē coi/
tu leticia reuocanda. Insomnia et immodicus somnus nocturno
moderatoq; sopore releuanda sunt. Meridianus autem somnus
(nō consuetis preserti) euitandus est. Quod si diuturna consue/
tudine dormiendū existimabis pedib⁹ coreo nudis somnū capies.
Merbris enī sopore et alto somno solutis. Ad oculos et cerebrū no/
tuos pedū vapores corei densitas reflectit Caput mediocri⁹ p⁹ tem/
poris ratioe pannis cōtectū seruabis. Ut enī imensa frigiditas sic
immodica caliditas mentē stupore obtundit. Resupinā dormitionē
renes supra bonū equūq; calefacientē vt mētis nostre infestissimā
hostē vitabimus: Ea enī muliebri animo gratissima nocturnisq;
elusionibus et pollutionibus apta. In latus faciēq; viros quietem
carpere admonet. Ante lucem surgere et philosophiē et sanitati con/
ferre. Stragivites auctor est. loco tamē et temporis inseruiendū es/
se Socrates edocet: Philosophi et medici artis professores testā^r. Le/
li igitur regione infecta solis conspectum cubantes operire presta/
bit. Cum vero niue concreta aqua et cana pruina terra obducta erit
Frigiditatem omnē a nobis propulsandā veluti letargiē et memo/
riē pestem meminerimus. Haud procul igitur ab igne rerum cali/
darum et odoriferarum corpora amicientur. Vel in preclusa cellu/
la ab aere et vento seclusa nos continebimus. M⁹ Jeatus omnes cor/
poris purgabimus: spiritus et sensus excreatu et motu excitabimus
Eburneo inde pectine preduro asperoq; panno caput confricabi/
mus. Tum manibus et facie lotis sex vuas passas et totidem iuni/
peri baccas degustabimus. Tum demum leni exercitio naturali ca/
lore excitato sine gentaculo tempestiuū prandiū maturabimus. Cu/
ius primo ad stomachū mundandū appetitūq; excitandū rebus

subacetosis: finem dulcibus utemur. Leniora primo vina vel aqua mixta apponatur. ne venę biantes vini vehementia sanguinē extrahāt. Libarijs calidis et siccis hoc ordine utendū est. ut elixis exempta fame assatis prandio (preter hispanoz consuetudinē) finem faciamus. Rebus naturaliter vel artificio stipticis os stomachi claudemus: ne fumositas e stomachi cibi ebullitione euaporans mentē et ingeniū obscurans somnū excitet. Natura vero stiptica: mala cotoneiū: pirum mespilū sorbe. Artificio nuces thasie prenestine basilice iuglandes molustę: auellane: pince cariothe: allateq; castance: ficus et baucie ac preparatū coriandrū dicunt. Ad frigidis et humidis cibarijs et cerebro medullis petasone et aratorio et vetusto bone abstinendū duces. Res acutas et fumosas ut raphanū allcū cepe porū ni igne digestū ut memorie hostē propulsabis. Caput et pedes cū decoctione aque i qua mellilla laurifolia feniculi et camomille canne ferbuerint mundissimos seruabis. Ab imodico coitu pitagoreoz sententia abstinebis. Noxios odores cerebrū ledentes enim tabis Aromaticas res veluti ingenio conferētes nobis gratas charas habemus. Exercitationē nocturno crepusculo pictagoriorum more celebratam maximo adiumento memorie moralizq; menti et ingenio esse pernoscēs. Arnaldus et tiberides linguā oppupe sup obliuiofum impositā memoriā restaurare asserūt. Mentis obtusio sinappi piperis castoreiq; sternutariōe Origani staphisagire ac radice capparis mastitione levatur Cathaplasma antitodum vntiones: pillulas sane mentis medicis relinquendas nō iniuria prohibent. Sternutamentū e felle gruis et oleo sambuco letargicū facere. Constantinus asser auctor est. Baudium moderatum moderataq; oblectatio memorie plurimum opis affert. Democritus archigenes: alexander: peripateticusq; andronicus plurima menti conferentia monumentis litterarum tradidere que litteris cōmendare nō grauarer nisi industria, et consilio probati medici indigere cognoscerem.

Cognitio mentis.

Entis nostre vim ingenij et diuturnam memorie tenacitatem veluti prefixum mentis terminum nosse oportunum est: ad quod cum ventum fuerit quod firmi/ter impressa tenere cupimus iugiter memoria re/temus. Non enim naturam artificio nec artem na/ture prestare exploratissimum habemus. Nam et quod naturali me/moria percepimus et ea quod arte memorie commendamus ni pre/fixo spatio repetita fuerint fluxa veluti et caduca excident.

Commenticia loca:

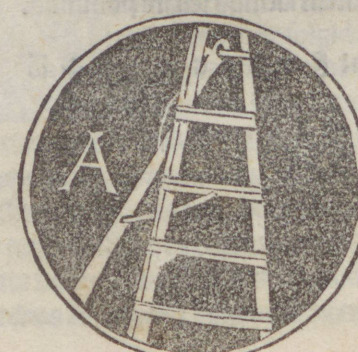
Non nihil opis commenticia etiam loca afferre usu com/pertum est: Si distincto ordine sedium ratione exco/gitata erunt. ne fulgida splendescant vel obscura opa/citate oblecta prorsus latitent. Sed distincta et clara vt sequenti figura enidens est. Locorum multitudinem apertam nobis prebeant. Eterum quoniam de ordine lege prece/pzione qualitate inuentione dissimilitudine numero. locorum im/pressionem: memorie corroboratiōe: abolitiōe: exercitatione: inge/nio conferentium et commenticiorum locorum cognitione dicentes. Satis huius primi libelli magnitudo creuit: commodius reliquis de rebus in sequenti volumine dicendum censuimus.

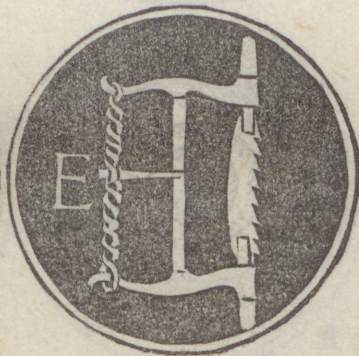
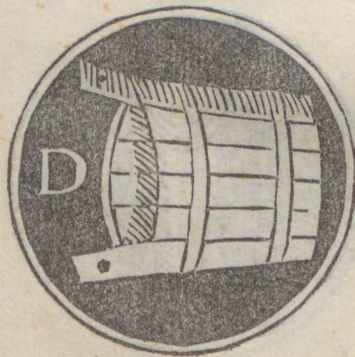
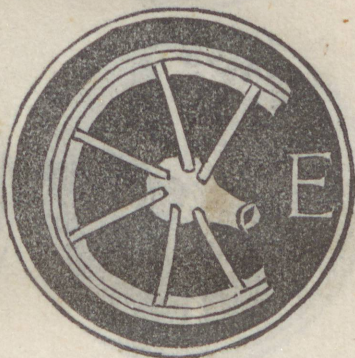
Jacobi Publicij Realium litterarum ceterarum quoque figurarum.
Liber secundus.

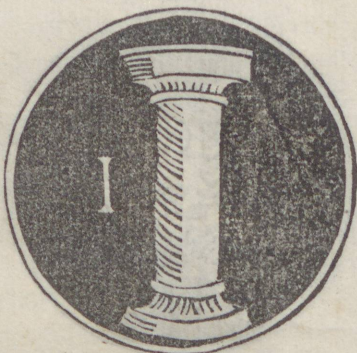

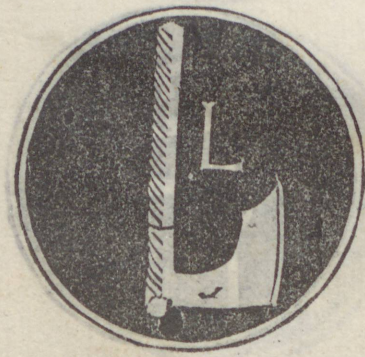
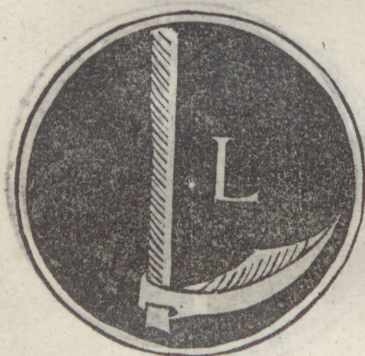
Magnam nobis immanem et pene diuinam como/
ditatem rerum et litterarum adiunctionem afferre pe/
riculo iam compertum est. Cum autem imago in ho/
mine: aut obliqua linea sensim ducta: aut littera p/
orbis cardinibus versa nouas primis adijciat figu/
ras. Vel cum res integre tractim ducte cominuteque per scribendarum
partium additamentum nobis suppeditabunt. Sagaci enim exqui/
sitaque arte versę diuise tractę et adiunctę litteras litteris connectēt
exitum rerum aperient atque significabunt. Si enim ad solis ortum
terre centrum litteram vertes. B. ad occasum vel celum. L. ad diē
medium. D. ad septentrionem. S. sibi iungit vocalis. Consona eo/
dem ordine seruato. vocales liquidasque annectet. Caput obliqua
linea circumductum variabimus figura quadrati. Diuide per al/
tum. s. longumque per. r. Crux. t. distinguit. l. m. n. corona variabit.
Complices identidem Media diuersa ac varia finges Argolicos en/
ses hiberaque tela. Diuersarum quoque nationum et gentium litterę velu/
ti nouę nobis et ignote figure cum plurimum mentem in recorda/
tionē excitant. Gręcas hinc litteras hic subijcere consilium fuit vt
diuersarum figurarum ratione mentem facilius leuare possimus.

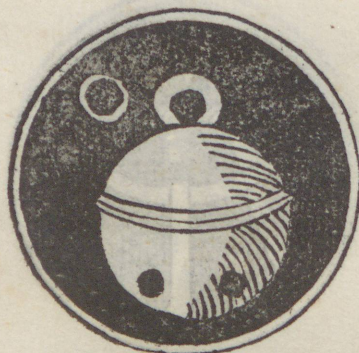
α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ σ υ φ ψ ω

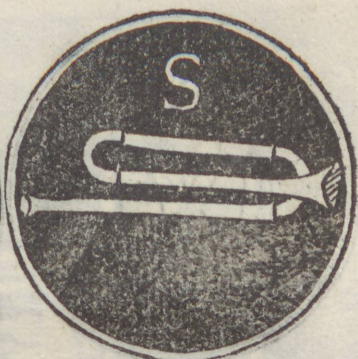

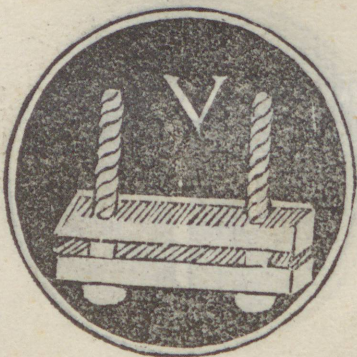
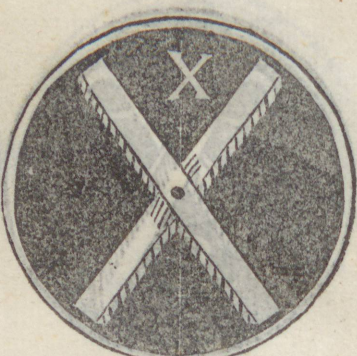

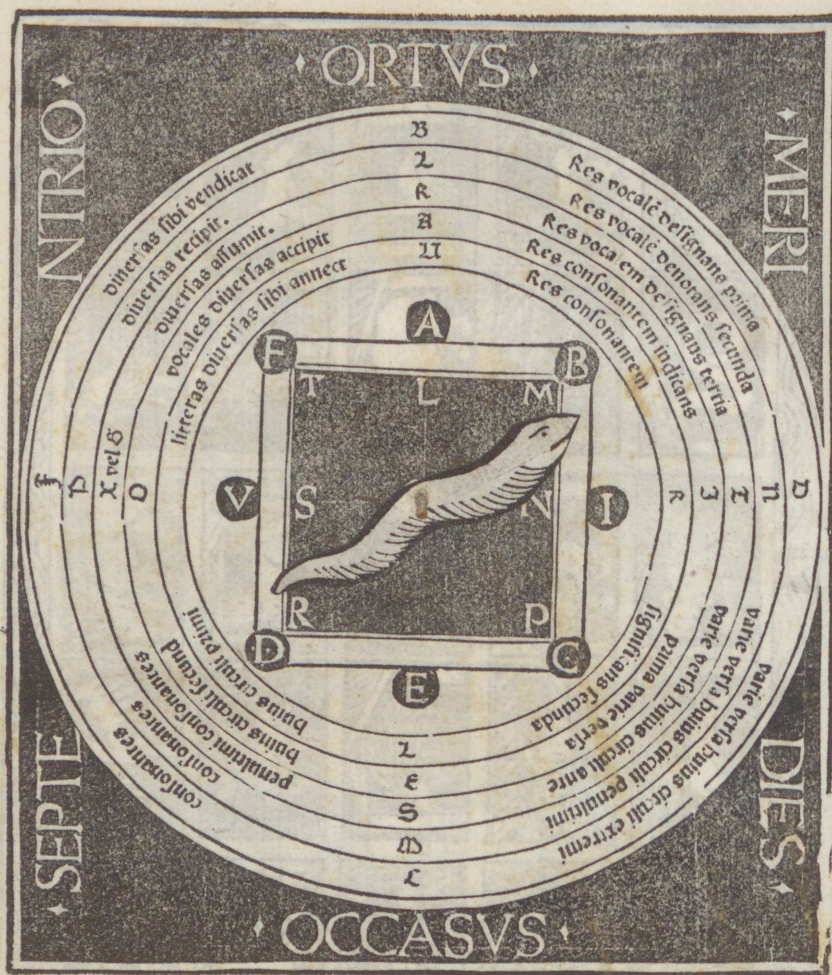

Sigara locor fictor: cui res alie columiles p canu locis ingenio cuiuslibet comparari facillimu erit

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Un locorum conjunctionisq; et litterarum ratione
superioribus libris aperuerimus: reliquū esse vide/
tur ut de imaginibus hoc tertio libro disceramus.
Simplices enim spiritualesq; intentiones nulla co/
porea similitudine adiungit et memoria quāprimū ela/
bunt. Eam nos imagine signis insignijsq; commoditatem nobis
comparabim⁹. Est autem imago forme cum forma figure signi vel
insignij similitudine quadā collatio. Hec ridiculi morus: mirabilis
gestus: truciſ crudeliſq; vultus: stuporis tristitię et ſeueritatis ple/
na eſſe debet. Magna quippe incredibilia: inuiſa: noua rara inau/
dita: flebilis: egregia: turpia: ſingularia: ac pueniſta mēti et memo/
rię noſtrę ac recordationi plurimū conferunt. Vehementius enī
humanos ſenſus humanāq; mentem extrema quā media excitant.
Eius rei ratio multiplex eſt. Signum enī duodecim partibus re/
ſoluitur. Quarū prima Eſſectio dicitur. Ea eſt cum corporis faci/
es certis deſcribitur ſignis. Ut ſic ſenem hic artis gratia eſſinga/
mus. Tremulum incuruū: genentē: labijs dimiſſis. in cano men/
to iam mucidū naſum tergentem. E contrario leta iuuentus exco/
gitabitur. Corporis noſtri pulchritudo et ſeditas ſic indagabitur. Ut
Colli longitudo capillorum digitorum et totius corporis proceri/
tas admirationē nobis et ſtuporem preſtant. Naris oris: aurium:
mamillarum ventris pedūq; breuitas his ornamentum preſtant.
ſi qua latent meliora putes. Frontis oculorum pectorisq; amplitu/
do et dignitas eis honeſtamento accedat. vox ſexui correſpondeat
Collum et teretes digiti venuſtatem et longiora brachia dignitatez
afferunt. his rubicundulę maxille et ora vernantia roſis: punicea/
q; labia addantur. Manuum pectoris: colli et oris candor: ſu/
perciliꝝ oculorum: torquis et veſtium nigredo: modestus inceſſus
preclara fama et preſtans virtus. his corporis bonis addatur.

Hinc affer poeta virginē vituperans Ruffam celsiam: sparso ore:
aduncis manibus contemnit. his similibusq; commentationibus
latentes rerū imagines latentiaq; signa iugī exercitatione nobis
vendicabimus.

Accedit secunda signi species nobis quoq; Notatio. Qua na-
turales affectus in medium afferimus. Sic enim cuiusq; eta-
tis & animalis cuiusq; passionēs euoluamus. Voracem lupum: tri-
midas dāmas timidofq; lepores: caprasq; fugaces. Ieta iuuer⁹: tri-
stis senectus: prodiga adolescentia: avarissimę mulieres: liberales
viri dicuntur. huic rei diffinitionum ratio plurimum opitulabi-
tur. nec minus poetice descriptiones. Si quis autem famis qualita-
tem ignorat hos perpauculos nasonis versus lectitet. Quęsitam/
q; famam lapidoso inuenit in agro. vnguibus & ratis vellentes ra-
dicibus herbas. Dura cutis per quā spectari viscera possunt. Ossa
sub incuruis extabunt arida lumbis. Ventrīs erat pro ventre lo-
cus pēdere putares. Pectus & a spine tantūmodo crate teneri. Au-
xerat artīculos macies genuūq; tumebat. Orbis & immodico pro-
dibant cunę tubere tali. Quod si quē fame imago latitat. Virgiliū
quarto gneidū & Quidiū octauo lectitet. Eam pedibus celerem
& pernīcibus alīs. Cui quot sunt corpore plumę. tot vigiles oculis
tot lingue totidem ora sonant. tot surrigit aures. Inuidia infelix.
sic a Nasone describitur. et Liniant rubigine dentes. vipperas ex-
odit carnes. Nusq; recta sit oculoꝝ acies. risus abest nisi quem a-
lij fecere merendo. Somnii effigiem egregie excogitauit. Domum
enim ei obscurā confecit a qua latratus omnis canum vigil quo-
q; ales abest: decursus sonusq; aquarū. raucus papauera & lectus
ex ebeno compactus: ipsū decum procumbentem: ad fornum in-
citant. Quibus rebus sepe latitantia signa horum exemplo excogi-
tare & adinuenire facile poterimus.

Etimologie cognitio plurimum inquirendis imaginibus et signis confert. Philippus si imaginem suam dūre nobis prebeat etymologie et nominis sui ductu similitudinē facile accommodabit. A philos enī .i. amor et hippos equus ductum habet hoc ē amator equorum. Hieronymus sancta lex Jacobus colluctator interpretatur. Fronus a foraminibus : Oculus ab oculendo ab iniurijs ductum habere varro asserit. Calamitas ab excussione calamarū. MJuliet a mollicie : Gemma ab abstrusa sui corporis parte. unde et feminalia dicta sūt. Vir a virtute. Homo ab humo (quod etiā antiquorū theologia promethei ratione comprobat) originē dūcit. Pauper rebus suis contentus non est. Miser nihil habet. Egestas eorum est que opes suas sine ratione gesserūt. Penuria quod nos pene erat. Inops omni opere caret. E converso Pecuniosus pecoribus. Locuples locis : dives pecunijs : Opulentus operibus affluit. Felix scdo sidere natus ad quē constellatione bona proueneret. Beatus beatitudine et diuinā prouidentia auctus. Fortunatus casu et fortuna bonis adauctus. Qua de re dicere non grauaremur nisi alio libro deducto a nobis dictum esset.

Nonnihil etiam ad hanc rem opis onomathopeya nobis affert id est cognitio verbi et sono vocis ducta. Sic cinnus taratantara dixit. Equi bynnitus. mugitusq; boum. balantūq; gregum. Strix nocturna et verspertilio strident. Bōbitus apius. grus gruit. crastinat coruus. tu cornu voce notatur. Barritus a barro. Alant vlule. pipant accipitres. et alia que plurima sunt : vsu et cōsuetudine vocis sonitu imagines prebebunt.

Etiam effectus nonnunq̃ notare et colligere preclarum est. Cuius ope plurima mentetenus cōmendare valeamus. Sic mensiū nomina colligemus vt Martem bello deditū Aprilī mense omnia aperiuntur : pullulent et gemmas explicent flores et vires. Maius floribus redundabat. Iunius herbis et frondibus.

Hinc Virgilius: Tunc somni dulces densq; in montibus vmbre
omnia nunc florent Julius segetibus onetur. Hinc Ouidius Stra-
bat nuda estas et spicea sarta gerebat. Augusto omnes adhuc fru-
ctus accrescunt. September dulces habet vvas dulcesq; affert fru-
ctus. October sorbes et nespulas. Nouember oleę baccas cruenta
q; mirte fructus colligit. Ianuarius bifrons preterita futuraq; co-
cernit. Februarius a februo et plutone florenti ver reuocat. Sic die/
rum ratione exquirimus. Solis enim dies corona duodecim gem-
marum notabitur vel alchimistarum vocabulis exquiritur: Domi-
nico enim die aurum. lune argentum. marti ferrum. mercurio ar-
gentum vitium Ioui stannum veneri es. saturno plumbum ap-
plicauere.

Sua cuiusq; artis arma et instrumenta officia auctores distin-
guere poterunt vt Pila romanos. Sarissas macedones. Pel-
ta hyberos. Sic etiam cuiusq; officine arma suos opifices osten-
dent. vt Mola subuncula. onoserum olera rastrum. et que his simi-
lia sunt.

Adem actu excogitabimus longeque melius motu parte cor-
poris indagare poterimus. Singulas enim corporis partes
numinibus dedicarunt. Pedum enim articulos saltu et velocitati: ge-
nua misericordie: digitos pectine iunctos dolori. Caput impositum
vel reiectum in pectus concessioni. In ceruicem versum negationi.
In humerum delectum hippocrisi. Terga fuge Quieri et ocio nates.
Capilli diuicijs. ungues crudelitati. dentes discordie digitos mi-
nerue. Frontem superbie: aures memorie dedicarunt.

Oppositum sepenumero ad incinoriam reficiendam spectat vt
testudo pro velocitate: egrotum et valitudinariu pro bene sa-
no et plurima que per ironiam proferuntur.

Alcidens et proprium subiecto notabit. Ut nigredo in mau-
ro. fuscedo in arabis. rubedo in dalmatis. Albedo in gallicis

Risibile in homine: bimbibile in equo. barritus in elephante de /
monstrabitur.

Aulæ cognitio reminiscentiã creare in nobis solet. Surti enĩ
causam auariciã dicimus. Unde egregius vates versib⁹ me /
morie precepta complexus inquit. Causa vel oppositam simul in /
strumenta vel actus. Consimilis facient te meminisse rei.

Si mixtam substantiaz memorare cupis. epigramata: aut spe /
cies resoluta enodabit. Centauros enim ⁊ chimeram. species
nobis facile euoluent.

Cum prima huius libelli pars prope modum a no /
bis absoluta sit: iam ad figurã deueniendũ esse pu /
tauimus. Ut enim signum cognitionis semine (pal /
lore albedine rubedine) sese cõscientie indicia osten /
dit. sic figura rerũ realium formã imaginẽq; indita /
bit. Cuius ope facile carmine conclusę res aperientur. Hinc nõ in /
iuria camillum iuriconsultum omnis humani iuris rubricas per /
pauculis versibus complexum memorie cõmendasse accepi. Di /
uisione rerũ: litterarũ ⁊ syllabarũ cõuersione latitantes figuras inda /
gabimus: sic rebus suber. nabo bona laudabilis lauda bili infecta.
nemus sumen referet. Litterarum adiunctione cõiunctione: de /
tractione ⁊ alteri adiunctione memoria excitabitur. vt istam ipsam
mipsam enĩ detrahendo prime parti. m. ⁊ iungendo sequenti sa /
ciemus Prima autem melius litterarum paucitate conscribitur sic
hi. significat ista. Exitum vel principium aut utrũq; verbis simile
exquiremus vt innocentes ignoscentes. Res sensitiua ad sensum
referatur. Ut visus: auditus: odoratus: quod si aspectus olfactus
dixero sensu cõmutato distinguam: vt simeq; capelle promostide.
Eadẽ itẽ esse poterit lra licet snia diuersa aut varia sit Vir. nõ igna
ra mali miseris succurrẽ disco: i ara mali pomi vl' naual' ligni ima
go sit nihil refert. Verba noie sepe referũt ⁊ cõuerso vt disco amo

Aduerbium itidem vt condam loco quondam. Vnde littera plu-
res referre perpulchrum est vt quodcumq;. A. perposita ea parte cor-
poris locetur nomen verbumq; variat vt in hac figura patebit.

Eiusdē nominis realis figura memorię q̄ plurimū cōfert maxieq;
si ita voci deī vt eius dictionis vocē quā memorię cōmendare cupi-
mus expressum extitit vt meles sepe: qđ si fieri neq̄t ad alia diuer-
tamus. In sensu ⁊ nō i significatione equiuoca indagabimus. vt
Sistrum canis sepe arma ⁊ que his similia non erimus.

Superest vt de q̄tra hui⁹ extremi voluminis iā par-
te dicam⁹. Insignia enī cuiusq; rei propriū vocabu-
lum exquisitū referūt. Ea tripartita sūt rerū. s. perso-
narū ⁊ locorū: vera ⁊ ficta dicunt⁹. Personarū sūt hec/
Imperatoris trigona: corona regis. p̄toris ⁊ p̄fe-
cti sceptrū. consulū fasces ⁊ securis. Sūmi pontificis tyara: cardi-
nalīū phœniceus pileus. episcopoz mitra. aurea calcaria militare
dignitatē. aurei annuli zonzq; margarite ⁊ gēme medicū. vnde nō
iniuria a poeta dictū arbitror. It galienus eques gēmis oneratus
⁊ auro Plato secū peditē trahit Aristotelē. Leomarcus. aquila Jo-
hānes. virulus luce. angelus mathei. cathene leonardi. pectines ba-
sili. pellis bartholomei. dantes Petri. retia Andree. codeg ⁊ gale-
rus Jacobi. Porcellus lacteus Antonij insignia refert.

L Ocorū dicunt⁹ cuiusq; loci priuata bona: hinc Virg. primo
georgico. hic se etes illic veniūt felicitas vne Arboris ferus
Albi. Atq; iniussa virescūt gramina. Nōne vides croceos etampz

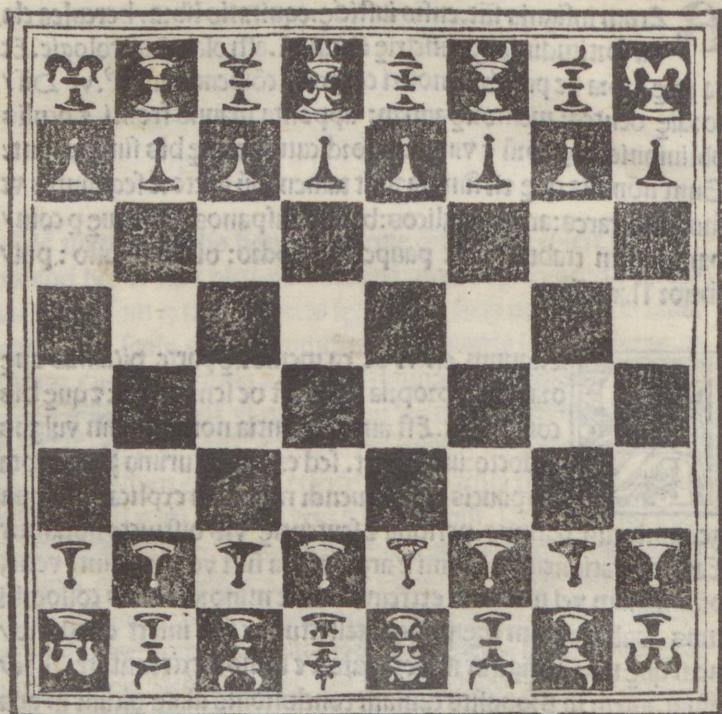
lus odores. India mittit ebur. Molles sua thura Sabei. At calibes
nudi ferrū: virosa pont⁹ castorea: Eliadū palmes: z cpyrus equarū
Sic caudia zagarū: florentia pupurā. Valentia risu: mittens suo
proprioq; bono denotabitur.

Rerum insignia sūt. ensis iusticie. equitatis libra. herculea cla
ua fortitudinis: geometrie circinnū. astrolabiū astrologicē. Et
ea que supra de partibus nostri corporis cōmemorauim⁹. vt Dis/
cordie dentes: memorię autem: apposita manus fronti z oculis
obliuionis digitorū z vnguiū mordicatio: z que his similia sunt:
Sunt nōnulla que et similia sunt tamen suū auctore sequuntur vt
funda baleares: arcus anglicos: balista hispanos. Sūt que p com/
parationem trabuntur vt pauperior Lodo: ditior Crasso: pul/
chrior Narcisso.

Eliguum est vt de ea memorię parte dicamus que
oratorum propria est id est de sententijs: z que his
congruunt. Est autē sententia non ea quam vulgus
indoctorum credit. sed ea que plurima conscripta
per paucis bene viuendi rationem explicat: In qua
genus. locus. tempus. persona z sententię vis distincte notantur
Eandem rationem silogismi z argumenta sibi vendicabunt. verū
hic medium vel maiorem extremitatem z minorem locis collocabi
mus. habitis enim pmissis intellectus ex sese infert conclusio/
nem que non colligitur nisi ex maiori z minori extremitate. Vt se/
dium autem in proposito causam conclusionis illatę dicunt in qua
virtualiter effectus includitur. Nunc iam de his que animum oble
ctant: ingenium acunt: z memorię bene sane signa exprimūt di/
camus. De quibus tabulam dupliciter depictam in medium af/
feram vt facilior exitus huic operi detur. Labor omnibus detraha
tur z iocundum cum laude fructum auditores nostri inde conse/
qui valeant.

Interrex Eques Vir con Rex Regina Vir con Eques Interrex
 aurat⁹ solaris aurat⁹ solaris
 Colon⁹ Sacer Scriptor Thesaurari⁹ Medicus Laupo Teolonari⁹
 Infor

Que ad consummati spectant oratore: ex antiquo rhetorū gymna/
 sio: dicendi: scribendiq; rationes: necnon 7 aptus optimo cuiq; vi/
 ro titulus: memorie quoq; modus pūilis: Jacobi publicij Floren/
 tini lucubratione in lucem editus foelici numine explicita sunt.

Erhardus ratdolt augustensis . 1482. pridie calen. decembris
 impressit Venetijs:

